

Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce

Aktualizacja 2010

2010
Warszawa

Publikacja sfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej oraz budżetu państwa w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013.

AUTOR:

Łukasz Skrok

Autorzy oryginalnego raportu:

Jakub Growiec, Julian Zawistowski (redakcja), Łukasz Skrok, Piotr Bartkiewicz, Maciej Lis, Karol Pogorzelski, Andrzej Regulski

WSPÓŁPRACA:

Piotr Bartkiewicz

Jan Gąska

Andrzej Regulski

KOORDYNACJA:

Julian Zawistowski

OPRACOWANE DLA MINISTERSTWA ROZWOJU REGIONALNEGO PRZEZ:

Instytut Badań Strukturalnych

ul. Rejtana 15 lok. 24, 25
02-516 Warszawa, Polska

TEL. +48 22 629 33 82

FAX: +48 22 395 50 21

E-MAIL: ibs@ibs.org.pl

Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce

Aktualizacja

Spis treści

WPROWADZENIE.....	4
1. KONTEKST BADANIA	8
1.1. EKONOMICZNY SENS POLITYKI SPÓJNOŚCI UE	8
1.2. POLITYKA SPÓJNOŚCI UE.....	12
1.2.1. POLITYKA SPÓJNOŚCI UE W EUROPIE OD ROKU 2004.....	13
1.2.2. REALIZACJA POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE.....	18
1.3. OCZEKIWANE KANAŁY WPŁYWU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE NA KRAJE UE-15 ORAZ NA KRAJE BĘDĄCE PŁATNIKAMI NETTO	22
1.3.1. EFEKTY KRÓTKOOKRESOWE.....	24
1.3.2. EFEKTY DŁUGOOKRESOWE	25
2. OCENA KORZYŚCI BEZPOŚREDNICH UZYSKIWANYCH PRZEZ FIRMY Z PAŃSTW UE-15 W WYNIKU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE	28
3. OCENA KORZYŚCI POŚREDNICH UZYSKIWANYCH PRZEZ PAŃSTWA UE-15 W WYNIKU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE – METODA BADAWCZA	31
3.1. CEL I ZAKRES BADANIA	31
3.2. METODA BADAWCZA.....	32
3.2.1. WYKORZYSTANE DANE	33
3.2.2. PROBLEMY Z DOSTĘPNOŚCIĄ DANYCH I IMPUTACJE	36
3.2.3. OMÓWIENIE ZAŁOŻEŃ BADANIA.....	39
3.2.4. BADANIE MAKROEKONOMICZNE KROK PO KROKU	41
4. OCENA KORZYŚCI CAŁKOWITYCH (BEZPOŚREDNICH I POŚREDNICH) UZYSKIWANYCH PRZEZ PAŃSTWA UE-15 W WYNIKU REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE – AKTUALIZACJA WYNIKÓW	46
4.1. AKTUALIZACJA WYNIKÓW	46
4.2. WYNIKI BADANIA	48
4.2.1. DODATKOWY POPYT NA DOBRA I USŁUGI IMPORTOWANE Z KRAJÓW UE-15	49
4.2.2. DODATKOWY POPYT SKIEROWANY NA DOBRA I USŁUGI IMPORTOWANE WYTWARZANE W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH GOSPODAREK KRAJÓW UE-15	53
4.2.3. WPŁYW NA WZROST ZYSKÓW I FUNDUSZY PŁAC FIRM Z KRAJÓW UE-15 ORAZ PODATKÓW PŁACONYCH PRZEZ NIE W KRAJACH MACIERZYSTYCH.....	56
4.2.4. WPŁYW NA WZROST ZYSKÓW I FUNDUSZY PŁAC FIRM Z POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW GOSPODAREK KRAJÓW UE-15 ORAZ PODATKÓW PŁACONYCH PRZEZ NIE W KRAJACH MACIERZYSTYCH.....	61

4.2.5. ZMIANY WARTOŚCI I STRUKTURY DÓBR I USŁUG EKSPORTOWANYCH PRZEZ KRAJE UE-15 DO POLSKI WSKUTEK POJAWIENIA SIĘ DODATKOWEGO POPYTU PRODUKCYJNEGO, KONSUMPCYJNEGO I INWESTYCYJNEGO	65
4.2.6. WPŁYW ZWIĘKSZENIA WYMIANY HANDLOWEJ Z POLSKĄ NA PKB W KRAJACH UE-15.....	67
4.3. KORZYŚCI CAŁKOWITE – PODSUMOWANIE I WNIOSKI	76
5. PODSUMOWANIE	78
6. BIBLIOGRAFIA	81
7. ZAŁĄCZNIK METODOLOGICZNY	83
7.1. ZASADNOŚĆ ZAŁOŻEŃ POLITYKI SPÓJNOŚCI UE WEDŁUG LITERATURY EKONOMICZNEJ.....	83
7.2. BADANIE MIKROEKONOMICZNE.....	87
7.2.1. METODOLOGIA BADANIA ANKIETOWEGO CAWI.....	88
7.2.2. WYNIKI BADANIA	98
7.2.3. SZCZEGÓŁOWE WYNIKI BADANIA CAWI.....	108
7.2.4. METODOLOGIA EKSTRAPOLACJI NA LATA 2009-15.	109
7.2.5. PROGNOZA MIKROEKONOMICZNA	111
7.3. TABLICE STATYSTYCZNE PRZEDSTAWIAJĄCE WYNIKI BADANIA MAKROEKONOMICZNEGO	116
7.4. TABELARYCZNE PODSUMOWANIE METODOLOGII EWALUACJI.....	124
7.5. ANKIETA WYKORZYSTANA W BADANIU CAWI – PRZYKŁADOWA ŚCIEŻKA.....	126

Wprowadzenie

Niniejszy raport przedstawia aktualizację wyników kompleksowego badania, przeprowadzonego w latach 2008-2009 przez Instytut Badań Strukturalnych dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, poświęconego korzyściom, jakie osiągają kraje UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce. Analizą objęte zostały zarówno korzyści osiągnięte bezpośrednio przez firmy z tych krajów z tytułu uczestnictwa w realizacji polityki spójności, jak i całych ich gospodarek – w badaniu zastosowano bowiem zarówno podejście mikro-, jak i makroekonomiczne do analizowanego zagadnienia. Należy przy tym podkreślić, że badanie nie obejmowało całkowitego wpływu akcesji Polski do UE, który z pewnością jest znacznie większy, a jedynie wyizolowany efekt realizacji polityki spójności.

Pełne wyniki pierwotnych analiz przedstawione zostały w raporcie *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce* z roku 2009. Znaczne zwiększenie dostępności danych pozwoliło na aktualizację badania w roku 2010. Dla zachowania spójności, większa część elementów raportu z roku 2009 została zachowana. Oznacza to, w sposób nieunikniony, wystąpienie powtórzeń. Elementy nie podlegające aktualizacji oraz nie powiązane wprost z częściami aktualizowanymi, zostały pominięte.

Istotną różnicą między raportem oryginalnym, a obecnym, jest skala ostatecznych rezultatów oszacowań wpływu pośredniego. O ile w badaniu służącym jako podstawa dla raportu z roku 2009, całkowity dodatkowy eksport z krajów UE-15 do Polski, wywołany realizacją projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych wynosił 25 miliardów euro, to najnowsze estymacje wskazują na wpływ o wielkości 38 miliardów. Tak znacząca zmiana wynika przede wszystkim z możliwości wykorzystania bardziej aktualnych danych, szczególnie w zakresie tablic przepływów międzygałęziowych (dane Eurostatu). O ile w roku 2009 możliwe było wykorzystanie części współczynników oszacowanych na podstawie danych z roku 2000 (lub też łącznie z roku 2000 i 2004), to w roku 2010 dostępne były pełne dane dla roku 2005. Pozwoliło to także na wprowadzenie szczegółowych modyfikacji metody badania, która w roku 2009 dostosowana była do dostępności danych. Istotnym procesem jaki zachodził w latach 2000-2005 jest tymczasem intensyfikacja wymiany handlowej Polski z krajami UE 15. Przy realizacji badania w latach 2008-2009, pomimo braku danych na wykorzystywanym poziomie, zjawisko to mogło zostać odnotowane dzięki analizie danych makroekonomicznych. Ich wykorzystanie w obliczeniach wymagałoby jednak przyjęcia szeregu dodatkowych założeń *ad hoc*. Biorąc pod uwagę cel badania, możliwość ta została jednak odrzucona na rzecz powszechnie stosowanej w badaniach naukowych praktyki, to jest przyjmowania założeń konserwatywnych. O ile zatem rezultaty zaprezentowane w raporcie z roku 2009 mówiły o dodatkowym eksporcie przy założeniu stopnia intensywności wymiany handlowej w roku 2000, to raport obecny uwzględnia już także wpływ

ujednociania rynków w ramach Unii Europejskiej oraz szerzej rozumianego procesu umiędzynaradawiania procesów produkcyjnych.

Korzyści osiągnane przez kraje UE-15 zostały podzielone na bezpośrednie i pośrednie. Przez pierwsze z nich rozumiemy sytuację, w której firma z kraju UE-15 jest wykonawcą realizowanego w Polsce projektu współfinansowanego przez fundusze unijne. W takiej sytuacji, kontrybucje państw UE-15 na rzecz funduszy wracają do państw-płatników w formie zapłaty za dostarczone Polsce towary i usługi. Zgodnie z zawartymi w niniejszym opracowaniu szacunkami, dzieje się tak z 5 proc. wydatkowanych w Polsce środków. Bezpośrednia korzyść, jaką w latach 2000-08 odniosły z tego tytułu kraje UE-15, zamyka się więc w kwocie 4,6 mld złotych (1,18 mld euro), w cenach stałych z 2008r. Dane te dotyczą projektów realizowanych w ramach programów przedakcesyjnych oraz Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006.

Wielokrotnie większe są jednak korzyści pośrednie, wynikające ze zwiększonego – dzięki realizacji polityki spójności UE – popytowi Polski na dobra i usługi importowane. Import ten jest trojakiemu rodzaju: produkcyjny (tj. import dóbr i usług wykorzystywanych w procesach produkcyjnych w Polsce), konsumpcyjny oraz inwestycyjny. Jego występowanie związane jest zarówno z faktem, że realizacja projektów współfinansowanych z funduszy unijnych generuje zapotrzebowanie na podwykonawstwo oraz dostarczanie dóbr i usług na potrzeby projektu, jak i z bardziej długofalowymi efektami modernizacji gospodarki Polski i zwiększenia jej potencjału produkcyjnego, skutkującego wzrostem popytu na różnego rodzaju dobra i usługi. Wedle zamieszczonych w niniejszym opracowaniu szacunków, całkowite (tj. bezpośrednie i pośrednie) korzyści uzyskane w latach 2004-09 przez kraje UE-15 dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce stanowią kwotę 4,5 mld euro (17,8 mld zł) w cenach z 2008r., czyli 27 proc. łącznej wartości środków przepływających do Polski w ramach tej polityki.

Należy jednak pamiętać, że omawiane korzyści są nierównomiernie rozłożone w czasie. Dzieje się tak ze względu na to, że kwoty finansowania przysługujące Polsce w okresie programowania 2004-06 (wydatkowane do 2008 r.) były znacznie niższe niż kwoty przypadające na lata 2007-13. Istotnym czynnikiem jest też występowanie opóźnień, z jakimi pojawiają się efekty pośrednie, zwłaszcza te wynikające ze wzrostu potencjału nabywczego Polski. Dlatego też, według zawartych w niniejszym raporcie prognoz, należy się spodziewać, że w latach 2004-15, korzyści krajów UE-15 wyniosą w sumie aż 37,8 mld euro (151 mld zł), w cenach stałych z 2008 r. Dotychczas zaobserwowany efekt stanowiłby więc zaledwie 12 proc. wartości spodziewanej za cały okres 2004-15. W miarę upływu czasu, wzrastać będzie też rola efektów pośrednich: według prognoz, do roku 2015 stanowiąc one będą łącznie aż 91 proc. wszystkich obserwowanych efektów.

Jednocześnie, wpływ indukowanego eksportu na agregaty makroekonomiczne w krajach UE-15 jest niewielki, co wynika przede wszystkim z małej skali prowadzenia polityki spójności w Polsce w porównaniu do wielkości gospodarek tych krajów. Dodatkowy import Polski

znacznie obniża jednak realny koszt finansowania interwencji przez badane kraje. W szczególności, z każdego euro wydanego na realizację polityki spójności w Polsce, kraje UE-15 otrzymują w postaci dodatkowego eksportu dóbr i usług z powrotem 36 centów, a jeżeli odliczymy od kosztu ich własne wypłaty w ramach polityki spójności, to jest to 46 centów.

Wymienione powyżej wyniki sumaryczne uzyskane zostały poprzez agregację wyników cząstkowych, charakteryzujących się, w przypadku niniejszego projektu, znacznym stopniem dezagregacji. W poszczególnych rozdziałach omówione zostały rezultaty w podziale na poszczególne kraje UE-15, lata oraz sektory gospodarki, według klasyfikacji NACE. Należy też podkreślić, że są to oszacowania konserwatywne. Metodologia badania konstruowana była tak, aby przede wszystkim unikać błędów przeszacowania. Dlatego też możliwe jest, że obserwowane w rzeczywistości efekty są nieco silniejsze niż sugerują rezultaty badania. Potwierdza to porównanie z wynikami zawartymi w raporcie z roku 2009. Uchylenie części założeń konserwatywnych (co było możliwe dzięki większej dostępności danych), istotnie zwiększyło wartości oszacowań efektów pośrednich.

Na koniec niniejszego wprowadzenia, dla uniknięcia nieporozumień, podkreślimy jeszcze fakt, że oszacowane w niniejszym badaniu korzyści krajów UE-15, uzyskane dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce, stanowią efekt dodatkowy, występujący równolegle z wielokrotnie większymi korzyściami osiąganymi w tym samym czasie przez Polskę. Zdecydowanie największe korzyści z realizacji współfinansowanych projektów osiągnęły oczywiście polskie firmy oraz polscy obywatele.

Struktura niniejszego raportu jest następująca. W rozdziale pierwszym zarysowane zostało tło ekonomiczne dla dalszych rozważań. Omówiono zatem literaturę ekonomiczną dostarczającą uzasadnienia dla polityki spójności UE oraz pokazującą jej konsekwencje w szerszym kontekście, następnie przedstawiono fakty dotyczące realizacji polityki spójności UE ze szczególnym uwzględnieniem jej implementacji w Polsce, na koniec zaś zaprezentowano oczekiwane kanały wpływu polityki spójności UE na gospodarki krajów UE-15, w tym w szczególności na kraje będące płatnikami netto. Rozdział ten stanowi powtórzenie rozdziału pierwszego raportu z roku 2009. Uzupełnieniem rozdziału jest załącznik 7.1, zawierający omówienie literatury ekonomicznej uzasadniającej koncepcję polityki spójności.

W rozdziale drugim przedstawiono w sposób syntetyczny oszacowanie wielkości korzyści bezpośrednich, jakie osiągane są przez kraje UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce. Korzyści bezpośrednie skwantyfikowane zostały w niniejszym badaniu dzięki ankiecie internetowej, którą objęto projekty o łącznej wartości równej jednej trzeciej całkowitej kwoty finansowania. Warto zaznaczyć, że wyniki badania ankietowego, przeprowadzonego na bardzo dużą skalę, dostarczają szczegółowych informacji na temat struktury sektorowej wydatków z funduszy strukturalnych w Polsce (w tym, w podziale na programy operacyjne NPR 2004-2006), które są bardzo istotne dla analiz wpływu funduszy

UE na gospodarkę polską, nie tylko w kontekście niniejszego projektu. Sformułowano także prognozę wpływu polityki spójności UE na firmy z krajów UE-15 w latach 2009-15. Szczegółowe rezultaty, jak również opis metodologiczny, zawarte zostały w załączniku 7.2. W stosunku do raportu z roku 2009, aktualizacji podlegała jedynie prognoza.

W rozdziale trzecim przedstawiony został cel i metoda badania makroekonomicznego. Została ona oparta na tablicach przepływów międzygałęziowych oraz sektorowych rachunkach handlu zagranicznego. Mimo znacznego stopnia dezagregacji, miało ono więc charakter makroekonomiczny. Metoda, w wyniku zwiększenia dostępności danych, uległa w stosunku do roku 2009 modyfikacjom. Dodatkowo, w załączniku 7.4, przedstawiono zestawienie głównych pytań badawczych z metodami wykorzystanymi do udzielenia odpowiedzi.

W rozdziale czwartym – bez wątpienia najważniejszym dla tego opracowania – scharakteryzowano osiągnięte przez kraje UE-15 korzyści całkowite, obejmujące zarówno oddziaływanie bezpośrednie, jak i pośrednie, realizacji polityki spójności UE w Polsce. Wszystkie oszacowania wykonane zostały na poziomie sektorów NACE, dzięki czemu uzyskano dużą szczegółowość analiz oraz możliwość odpowiedzi na pytania badawcze związane ze specyficznymi aspektami oddziaływania funduszy strukturalnych na gospodarkę Polski oraz (pośrednio) gospodarki krajów UE-15. Wyniki zaprezentowane zostały w podziale na poszczególne kraje, lata oraz sektory gospodarki. Oprócz wpływu funduszy unijnych na gospodarkę krajów UE-15 w okresie 2004-09, skwantyfikowany został też ich oczekiwany wpływ w latach 2010-15. Rozdział ten opisuje rezultaty stanowiące główny przedmiot aktualizacji. Uszczegółowieniem rozdziału jest załącznik 7.3, zawierający dodatkowe tabele z wynikami liczbowymi.

Rozdział piąty stanowi podsumowanie.

Z uwagi na brak ścisłego powiązania z oceną korzyści pośrednich, przedstawioną w rozdziale czwartym, w raporcie tym pominięte zostały elementy badania z lat 2008-2009. W szczególności, raport z roku 2009 przedstawia rezultaty uzupełniających analiz (wywiadów pogłębionych, analizy dokumentacji, studiów przypadku). Objęły one takie zagadnienia, jak efekty zewnętrzne infrastruktury podstawowej, oddziaływanie Inicjatywy INTERREG na współpracę międzynarodową czy zagraniczne przepływy kapitałowe. Zainteresowanych odsyłamy do raportu *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce* z roku 2009.

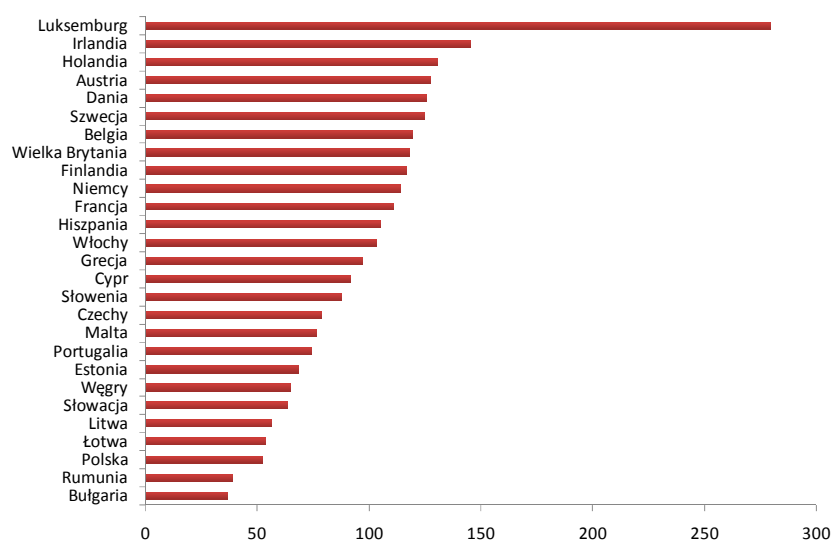
1. Kontekst badania

Rozdział ten stanowi wprowadzenie do tematyki raportu. Stanowi on powtórzenie analogicznej części raportu *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce z roku 2009*, jednak dla wprowadzenia zainteresowanych czytelników pozostawiono go w całości.

1.1. Ekonomiczny sens polityki spójności UE

Fundamentalną przyczyną, dla której Wspólnota Europejskie zdecydowały się wdrożyć politykę spójności UE jest chęć wspomagania zrównoważonego wzrostu gospodarczego na całym terenie (wszystkich krajów członkowskich) Unii Europejskiej. Aby móc osiągnąć taki efekt, niezbędne jest jednak najpierw wyrównanie różnic rozwojowych pomiędzy poszczególnymi krajami i ich regionami, tak by podstawy dla długofalowego wzrostu gospodarczego stworzone zostały również tam, gdzie dochód na osobę jest najniższy. W tym sensie, polityka spójności ma przyspieszać i ułatwiać procesy konwergencji realnej pomiędzy regionami. O jej realnej potrzebie świadczy dysproporcja pomiędzy krajami członkowskimi w produkcie na jednego mieszkańca (wykres 1.1).

WYKRES 1.1. PRODUKT KRAJOWY BRUTTO PER CAPITA W KRAJACH UE-27, W 2007 ROKU (MIERZONY PARYTETEM SIŁY NABYWCZEJ, UE-27=100)

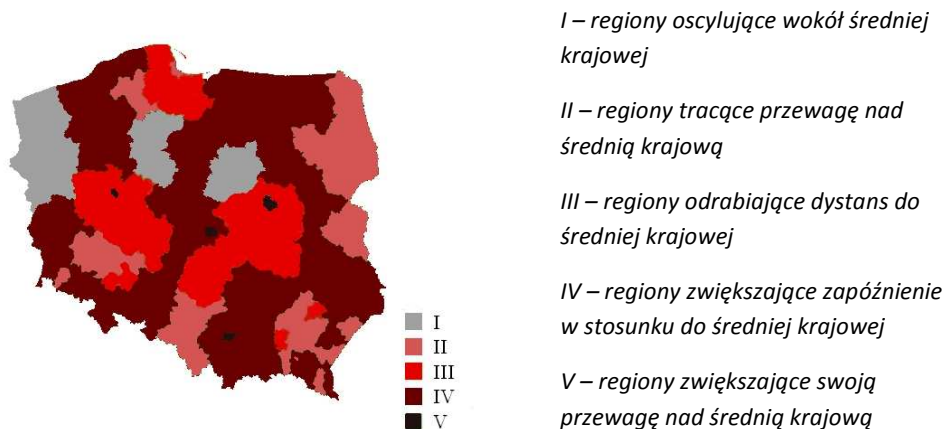

Źródło: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Polityka spójności UE ma charakter regionalny, tj. jako podstawową jednostkę terytorialną przyjmuje się w niej regiony, a nie całe kraje. Pozwala to na udzielanie pomocy nie tylko biedniejszym krajom, ale także regionom z poważnymi problemami strukturalnymi, znajdującym się w krajach wysokorozwiniętych.

O możliwości wystąpienia dużych nierówności pomiędzy regionami w obrębie poszczególnych krajów świadczy także przykład Polski w okresie przedakcesyjnym (rysunek 1.1):

RYSUNEK 1.1. PROCES KONWERCENCJI I DYWERCENCJI POLSKICH REGIONÓW (OKRES 1995-2004), MIERZONY POZIOMEM PKB NA MIESZKAŃCA.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie danych z Banku Danych Regionalnych GUS.

Zasadniczym pytaniem, w kontekście uzasadnienia przydatności polityki spójności, obok istniejących dysproporcji rozwojowych, jest kwestia doboru instrumentów polityki gospodarczej oraz ich skuteczność i efektywność. W miejscu tym posłużyć się można ustaleniami teorii ekonomii.

Kluczowym kanałem ekonomicznym, przez który środki unijne oddziaływać mają na przyspieszenie procesu konwergencji realnej, jest umożliwienie zwiększenia inwestycji w (szeroko rozumiany) kapitał. Zgodnie z predykcjami niemal wszystkich modeli z zakresu teorii wzrostu gospodarczego (od modelu Solowa z 1956r. począwszy, a skończywszy na współczesnych teoriach endogenicznego i semi-endogenicznego wzrostu), kraje o niższym poziomie rozwoju konwergować będą bowiem w kierunku gospodarek wyżej rozwiniętych, dzięki szybszej akumulacji kapitału fizycznego, której źródło tkwi w ponadprzeciętnie wysokich stopach zwrotu. Konwergencja realna wymaga jednocześnie usunięcia barier, takich jak niedostateczny rozwój infrastruktury podstawowej lub wysokie ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej. Ponadto, z uwagi na ograniczenia mobilności,

dostosowania następują z zasady stopniowo. Pomoc z funduszy strukturalnych, adresowana do relatywnie najslabiej rozwiniętych gospodarczo regionów UE, likwidująca wspomniane bariery, dostarczająca niezbędnej infrastruktury, a także dostarczająca dodatkowych bodźców do inwestycji prywatnych, może więc wydatnie przyspieszać proces konwergencji.

Analogiczny mechanizm konwergencyjny może również dotyczyć akumulacji kapitału ludzkiego (por. np. Mankiw, Romer i Weil, 1992; por. z dyskusją poniżej). Ponieważ różnica w zasobach kapitału ludzkiego jest istotnie jedną z ważnych przyczyn dystansu rozwojowego Polski względem najbogatszych krajów UE, środki unijne wspierające rozwój kapitału ludzkiego w Polsce – w szczególności środki wydatkowane przez SPO Rozwój Zasobów Ludzkich – mogą w znaczący sposób przyspieszyć konwergencję Polski względem tych krajów.

Przyspieszenie inwestycyjne wymaga jednak w krótkim okresie ograniczenia konsumpcji, a wraz z modernizacją kapitału fizycznego (zob. Greenwood, Hercowitz i Krusell, 1997) może się ono wiązać także z dezaktualizacją kwalifikacji części siły roboczej, skutkującą spadkiem realnych wynagrodzeń oraz (potencjalnie) wzrostem bezrobocia. Celem polityki spójności jest więc ułatwienie uboższym krajom i regionom UE przejścia przez ten okres przejściowy związany z modernizacją.

Dalsze omówienie powiązanej z niniejszym badaniem literatury ekonomicznej umieszczono w załączniku. Podsumowując ją pokrótce, należy podkreślić, że znaczenie polityki spójności dla procesu konwergencji gospodarczej jest analogiczne do wpływu inwestycji publicznych lub subsydiowania inwestycji prywatnych, dodatkowo rozszerzone o redystrybucję na poziomie międzynarodowym. Kanałami wpływu polityki spójności UE na gospodarkę w średnim i długim okresie są:

- subsydia inwestycji prywatnych, ukierunkowane na zwiększenie akumulacji nowoczesnych form kapitału fizycznego;
- inwestycje publiczne w szeroko rozumianą infrastrukturę, podnoszące krańcową produktywność kapitału prywatnego;
- wspieranie inwestycji w kapitał ludzki, czyli zwiększanie produktywności pracy;
- wspieranie badań naukowych, prowadzących w długim okresie (dzięki implementacji uzyskanych innowacji) do zwiększenia produktywności wszystkich czynników produkcji.

Przejściowo mogą wystąpić też efekty mnożnikowe po stronie popytowej, wynikające ze zwiększenia konsumpcji lub inwestycji publicznych. Efekty te, choć krótkookresowe, mogą być silne, jeżeli gospodarstwa domowe nie będą obawiać się zwiększenia podatków w przyszłości, wynikającego ze zwiększenia wydatkowania publicznego w okresie bieżącym, finansowanego długiem publicznym. W przypadku napływu środków zewnętrznych (to jest pochodzących od innych krajów Wspólnot Europejskich) jest to uzasadnione, a zatem efekt

ten może być silniejszy, niż ma to miejsce w przypadku działań finansowanych środkami krajowymi.

Teoria ekonomii wskazuje więc na szereg kanałów potencjalnie pozytywnego wpływu interwencji z Funduszy Strukturalnych na gospodarkę subsydiowaną. Niezbędne jest jednak skierowanie środków w inwestycje zwiększające produktywność, do których możemy zaliczyć np. podnoszenie jakości kapitału ludzkiego – zwłaszcza w zakresie dziedzin ścisłych i inżynierskich, czy wydatki na badania i rozwój. Istotne znaczenie ma również koncentracja geograficzna pomocy, w zależności od zamierzonych efektów. Zgodnie z wnioskami płynącymi z analiz empirycznych, najsilniejszy wpływ na tempo konwergencji pomiędzy regionami UE mają, wśród obszarów gospodarki wspieranych przez politykę spójności UE, inwestycje w infrastrukturę drogową oraz w kapitał ludzki.¹ Wpływ ten, przy skali funduszy takiej, jaka ma miejsce w przypadku Polski w okresie 2004-2013, może spowodować wzrost poziomu produktu krajowego brutto (PKB) o 3,5 proc. Oznacza to, że korzyści uzyskane dzięki funduszom są większe od środków na nie przeznaczonych (szerzej patrz rozdział 1.2, wykresy 1.6 i 1.7), co w skali Unii Europejskiej oznacza dodatni efekt netto.

Polityka spójności UE realizuje także cele polegające na wspieraniu rynku pracy. Stwarzanie bodźców dla zwiększenia stopy zatrudnienia wśród populacji lub zmiany struktury sektorowej zatrudnienia w poszczególnych regionach może bowiem wydatnie przyczynić się do zwiększenia tempa konwergencji pod względem PKB per capita, a także (w krótkim okresie) tempa rozwoju gospodarczego całego obszaru. Oprócz wpływu na tempo konwergencji, działalność ta ma jednak dodatkowe poważne uzasadnienie ekonomiczne. W przypadku istnienia w jednym organizmie gospodarczo-społecznym, jaki stanowią Wspólnoty Europejskie, zapóźnienia gospodarczego wybranych regionów, konsekwencją może być bowiem opuszczenie tych terenów przez osoby najbardziej mobilne (które na ogół dysponują jednocześnie największym zasobem kapitału ludzkiego), dążące do poprawienia warunków swojego życia. W skali całej gospodarki, proces taki jest korzystny, pozwala bowiem na zwiększenie efektywności alokacji siły roboczej; prowadzić może jednak także do częściowego wyludnienia biedniejszych regionów oraz, przede wszystkim, do dalszej ich marginalizacji oraz wykluczenia społecznego osób zamieszkujących te tereny. Ponieważ perspektywa taka stanowi potencjalne zagrożenie dla integralności całej Unii Europejskiej, rola polityki spójności UE wydaje się niezwykle istotna.

Zmniejszaniu różnic pomiędzy regionami Unii, poprzez wzmocnienie współpracy regionów sąsiadujących, sprzyjać ma (w szczególności) realizacja Inicjatyw INTERREG.

Szczególnej uwagi wymaga także polityka promująca ochronę środowiska naturalnego. Pozwala ona ograniczyć skalę zanieczyszczenia środowiska przez poszczególne kraje, ze

¹ „Reakcja gospodarki polskiej na fundusze strukturalne w latach 2007-2013 – wnioski dla Polski”, Instytut Badań Strukturalnych, 2007.

szczególnym uwzględnieniem sytuacji, kiedy zanieczyszczenia te wpływają niekorzystnie również na kraje sąsiedzkie.

1.2. Polityka Spójności UE

Przekonanie o konieczności prowadzenia działań na rzecz zwiększania spójności społeczno-ekonomicznej Europy na poziomie międzynarodowym zarysowane zostało już w Traktatach Rzymskich z 1957 roku. Realizacja tego zadania miała zostać wsparta dzięki utworzeniu w 1958r. dwóch pierwszych funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Społecznego, którego zadaniem było finansowanie działań na rynku pracy, i Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, mającego wspierać procesy restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa oraz rozwoju obszarów wiejskich.

W późniejszym okresie, przyjmowanie do Wspólnot Europejskich kolejnych krajów o różnym poziomie rozwoju powodowało zwiększanie się rozpiętości pomiędzy poszczególnymi regionami wchodzącymi w jej skład, co doprowadziło do intensyfikacji działań na rzecz zwiększania spójności na obszarze wspólnotowym. Towarzyszyły temu kolejne reformy systemu: przy okazji akcesji Danii, Irlandii i Wielkiej Brytanii w 1973r., utworzono Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, którego zadaniem było wspieranie obszarów słabiej rozwiniętych, szczególnie przemysłowych. Oznaczało to zapoczątkowanie bezpośredniej redystrybucji środków pomiędzy lepiej i słabiej rozwiniętymi regionami Wspólnoty. Akcesja Grecji, Hiszpanii i Portugalii w roku 1986 poprzedziła natomiast głęboką reformę funduszy strukturalnych, rozpoczętą w 1989r. Sformułowane zostały wówczas oficjalne cele prowadzonej polityki:

- wspieranie wzrostu gospodarczego w najbiedniejszych regionach Wspólnoty;
- wspieranie przedsiębiorczości i poprawa jakości środowiska naturalnego w obszarach przemysłowych;
- elastyczne programy koncentrujące się na politykach rynku pracy;
- przyśpieszenie dostosowań strukturalnych rolnictwa do reform w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

W roku 1992 utworzony został Fundusz Spójności, mający wspomagać duże inwestycje publiczne – głównie infrastrukturalne i dotyczące ochrony środowiska – w słabiej rozwiniętych krajach członkowskich. Zdecydowano, by Fundusz Spójności miał zasięg krajowy, a nie regionalny, w przeciwieństwie do pozostałych funduszy strukturalnych.

Akcesji do UE Austrii, Finlandii i Szwecji w roku 1995 towarzyszyło natomiast utworzenie Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa.

Kolejna reforma systemu prowadzenia polityki spójności przeprowadzona została w roku 1999 i wiązała się z przygotowaniem do akcesji 10 krajów (w tym Polski), która miała miejsce w 2004 roku. Przeformułowane zostały następujące cele:

- rozwój i dostosowania strukturalne regionów słabiej rozwiniętych;
- ekonomiczne i społeczne zmiany w regionach doświadczających problemów strukturalnych;
- adaptacja i modernizacja polityk narodowych oraz systemów edukacji, szkoleń i zatrudnienia.

Do 2006r. włącznie, środki pochodzące z funduszy strukturalnych wydatkowane były za pośrednictwem Programów Operacyjnych i Inicjatyw, ukierunkowanych na rozwiązywanie konkretnych problemów, wpisujących się w cele polityki spójności. Środki z Funduszu Spójności przeznaczano natomiast bezpośrednio na finansowanie inwestycji publicznych w uprawnionych krajach.

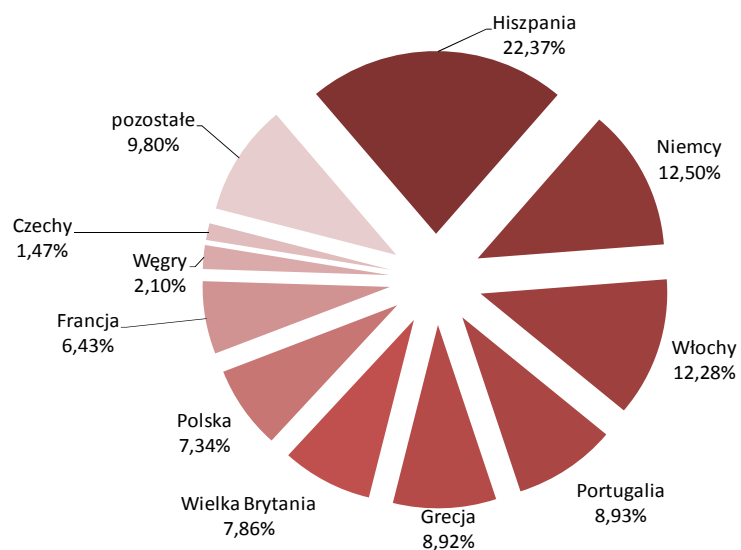
Przy opracowaniu perspektywy 2007-13, Fundusz Spójności został jednak zintegrowany z funduszami strukturalnymi. Sformułowano nowe cele (konwergencja, konkurencyjność regionalna i zatrudnienie, kooperacja), przy czym, zdecydowana większość środków (ok. 80 proc.) ma zostać przeznaczona na realizację pierwszego z tych celów, polegającego na wspieraniu konwergencji realnej najslabiej rozwiniętych regionów UE. W celu zwiększenia spójności pomiędzy poziomami rozwoju poszczególnych regionów, obok współfinansowania inwestycji infrastrukturalnych, wspierana ma być także przedsiębiorczość, uelastycznianie rynków pracy oraz zmiana systemów edukacyjnych. Modernizacji podlegać mają także metody prowadzenia strukturalnych polityk na poziomie narodowym. Ponadto, podjęte mają zostać również działania na rzecz jakości środowiska naturalnego w obszarach zindustrializowanych. Dbłość o stan naturalnych zasobów środowiska realizowana jest także w ramach programów skierowanych do sektorów rolnictwa i rybołówstwa.

Reformom struktury polityki spójności na przestrzeni lat towarzyszył także stopniowy wzrost wielkości środków przeznaczonych na jej realizację.

1.2.1. Polityka Spójności UE w Europie od roku 2004

Okres 2004-2006, przypadający na ostatnie lata perspektywy planowania 2000-2006 oraz akcesję 10 nowych krajów członkowskich do Wspólnot Europejskich, charakteryzował się dominacją krajów UE-15 w strukturze beneficjentów polityki spójności (wykres 1.2). Szczególnie silne dofinansowanie kierowane było do relatywnie biednych krajów śródziemnomorskich: Hiszpanii, Portugalii i Grecji, a także do Włoch (wsparcie rozwoju regionów południowych) oraz do Niemiec (przede wszystkim regiony byłej NRD).

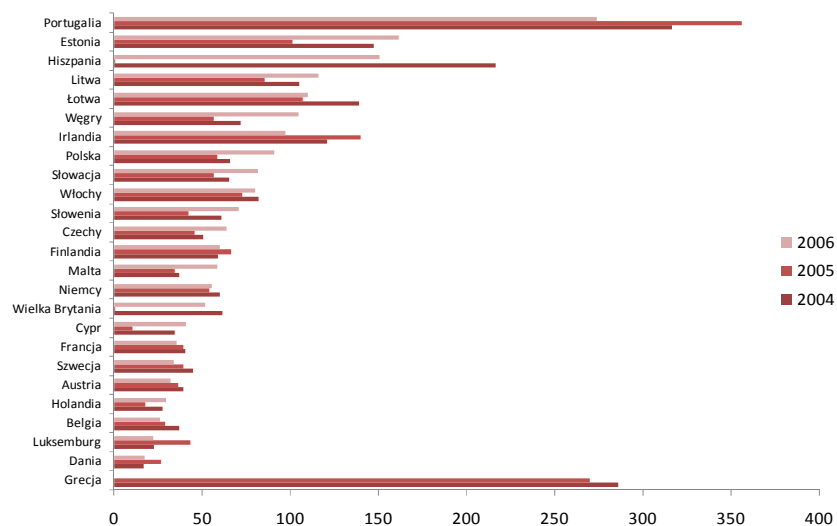
WYKRES 1.2. PODZIAŁ ŚRODKÓW WYDATKOWANYCH NA POLITYKĘ SPÓJNOŚCI W OKRESIE 2004-2006.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy

Obraz dominacji wybranych (biedniejszych) krajów UE-15 w okresie 2004-2006 wyłania się także z danych dotyczących wydatków w ramach polityki spójności UE w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Największe kwoty przypadają w tym okresie na mieszkańców Grecji i Portugalii. Wysokie kwoty *per capita* kierowane były też do Hiszpanii oraz do krajów bałtyckich, które do UE dołączyły w 2004r. (wykres 1.3).

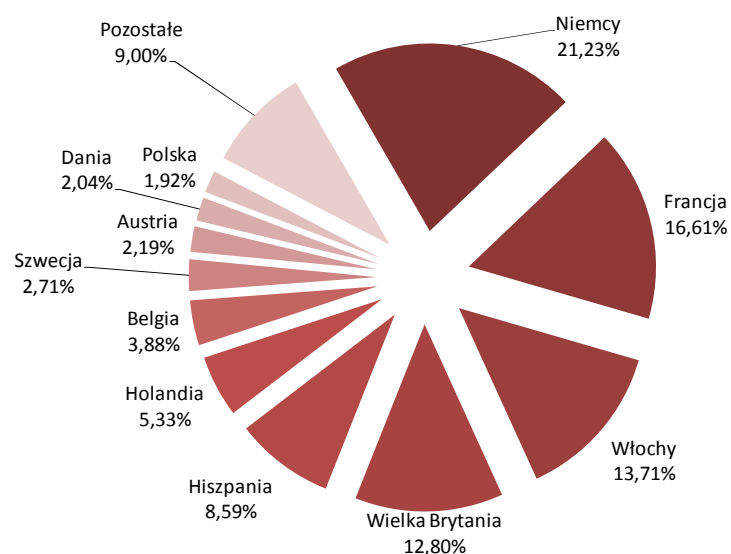
WYKRES 1.3. WYDATKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI NA JEDNEGO MIESZKAŃCA (W EURO, CENY STAŁE Z 2008 ROKU).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy oraz <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Jednocześnie, budżet wspólnotowy w latach 2004-2006, na który w około jednej czwartej składały się wydatki na politykę spójności, został też w bardzo dużej części sfinansowany przez kraje UE-15 (wykres 1.4).

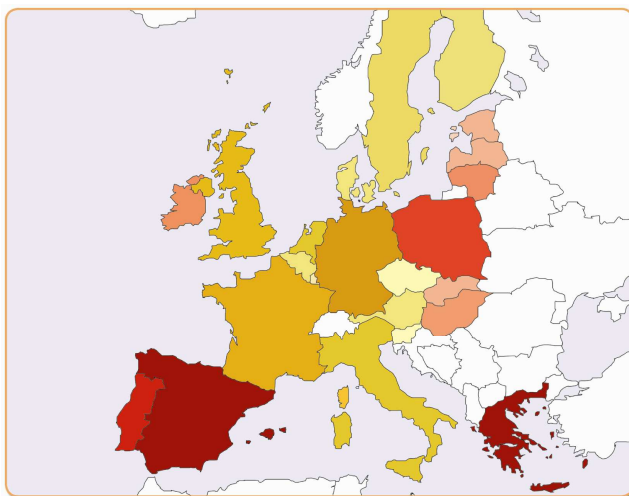
WYKRES 1.4. UDZIAŁ WPŁAT DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO W OKRESIE 2004-2006.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie <http://ec.europa.eu/>

Biorąc pod uwagę, z jednej strony, całkowite wpłaty do budżetu, a z drugiej strony – sumę wszystkich korzyści (w tym także otrzymywane płatności bezpośrednie dla rolników), większość krajów UE była płatnikami netto; beneficjentami netto w okresie 2004-2006 było tylko dziesięć krajów. Największy beneficjent netto w tym okresie to Hiszpania (ponad 9 miliardów euro, w cenach z 2008r.), natomiast największym płatnikiem netto były Niemcy (w przybliżeniu 160 miliardów euro, w cenach z 2008 roku). Spośród krajów UE-15, beneficjentami netto były tylko: Hiszpania, Grecja, Portugalia i Irlandia. Spośród krajów przyjętych w roku 2004, beneficjentami były: Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Słowacja i Węgry. Pozostałe nowe kraje członkowskie, tj. Słowenia, Czechy, Cypr i Malta, były płatnikami netto.

RYSUNEK 1.2. KRAJE CZŁONKOWSKIE UE - BENEFICJENCI I PŁATNICY NETTO W OKRESIE 2004-2006.

Na czerwono i różowo oznaczone zostały kraje będące beneficjentami netto. Na żółto - kraje będące płatnikami netto. Większa intensywność koloru oznacza większą różnicę pomiędzy wpłatami do budżetu a uzyskiwanymi korzyściami.

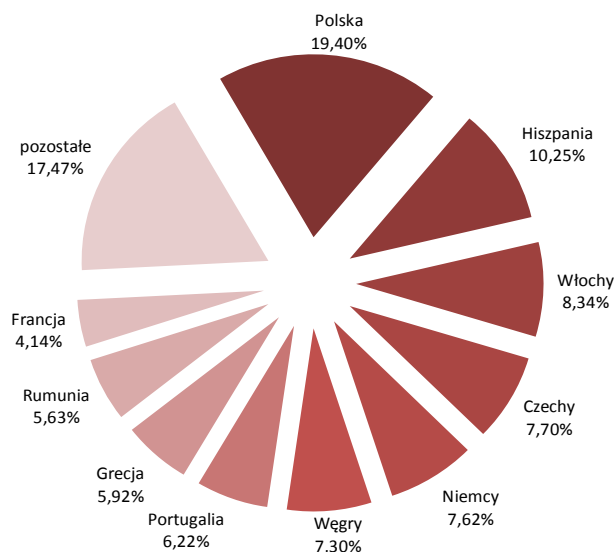
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy

Co więcej, rozkład bezpośrednich korzyści i obciążeń wynikających z polityki spójności zmieni się w perspektywie 2007-2013 na niekorzyść większości krajów UE-15. Pomimo że wybrane państwa UE-15 nadal będą istotnymi beneficjentami środków z funduszy strukturalnych, zauważalna jest znacznie większa koncentracja wydawanych środków w nowoprzyjętych krajach członkowskich.

Oznacza to, że udział w korzyściach realizacji polityki spójności przez kraje UE-15 zostanie ograniczony, co jest naturalnym rezultatem rozszerzenia Wspólnot Europejskich o 10 krajów (a w 2007r. o dalsze dwa – Rumunię i Bułgarię), z których większość charakteryzuje się niższym niż w UE-15 poziomem produktywności, czy PKB *per capita*. Można się przy tym spodziewać, że udział większości krajów UE-15 w finansowaniu budżetu wspólnotowego pozostanie na wysokim poziomie (przynajmniej w odniesieniu do liczby ludności), co wynika

z oparcia wysokości składek na wielkości produktu krajowego brutto. Dopóki zatem polityka spójności nie odniesie w pełni swego podstawowego celu, tj. konwergencji regionów, najbogatsze kraje UE-15 będą zmuszone finansować większe części budżetu wspólnotowego.

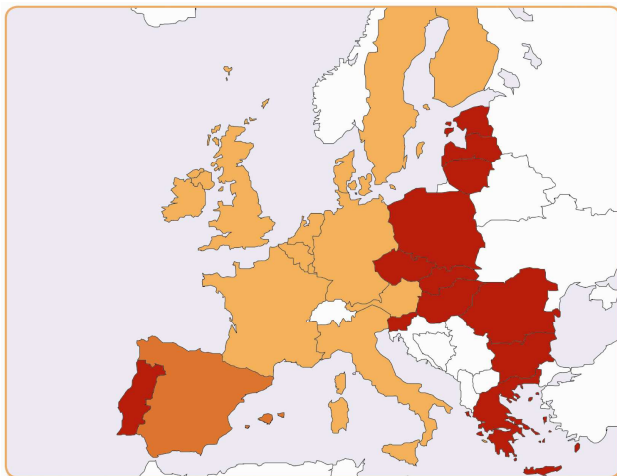
WYKRES 1.5. ALOKACJA ŚRODKÓW WYDATKOWANYCH NA POLITYKĘ SPÓJNOŚCI W RAMACH PERSPEKTYWY 2007-2013.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie <http://ec.europa.eu/>

Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa Fundusz Spójności, który, poprzez wspieranie inwestycji publicznych o charakterze infrastrukturalnym i środowiskowym, wspierać ma stabilizację gospodarek najsłabiej rozwiniętych. W perspektywie 2007-2013, środki z tego funduszu otrzymywać będą tylko kraje, które przystąpiły do Unii Europejskiej od roku 2004 oraz Grecja i Portugalia (Rysunek 1.3). W okresie przejściowym, wynikającym z otrzymywania wsparcia w ramach Funduszu do roku 2006, znajdować się będzie Hiszpania, która zgodnie z zasadą „n+2” otrzymuje środki do końca roku 2008.

RYSUNEK 1.3. KRAJE CZŁONKOWSKIE UE – BENEFICJENCI FUNDUSZU SPÓJNOŚCI W OKRESIE 2007-2013.

Kolorem czerwonym oznaczone zostały kraje, które są beneficjentami środków z Funduszu Spójności w perspektywie 2007-2013. Kolorem żółtym - pozostałe kraje Unii Europejskiej

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy/

Podsumowując, informacje zaprezentowane w tym punkcie sugerują niską opłacalność uczestnictwa w systemie dużych krajów UE-15, szczególnie Niemiec. Należy jednak zauważyć, że wspomaganie rozwoju gospodarek biedniejszych prowadzić może do zacieśniania współpracy międzynarodowej, w tym także intensyfikacji handlu. Może to doprowadzić do sytuacji, w której pośrednie korzyści równoważą bezpośrednie niekorzyści dotyczące płatników netto. Na pytanie, jak się ma zwiększenie strumienia handlu międzynarodowego pomiędzy Polską a krajami UE-15 do finansowania przez te kraje budżetu wspólnotowego, odpowiedzi pozwoli udzielić analiza będąca przedmiotem niniejszego raportu.

1.2.2. Realizacja Polityki Spójności UE w Polsce

Polityka spójności UE, finansowana w ramach funduszy strukturalnych, była realizowana w Polsce w latach 2004-2006 za pośrednictwem sześciu Sektorowych Programów Operacyjnych oraz Dwóch Inicjatyw Wspólnotowych. Ponadto, środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przekazywano do Polski także za pośrednictwem Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. Ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych współfinansowano także Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich. Szczegółową strukturę finansowania programów przedstawia tabela 1.1.

TABELA 1.1. REALIZACJA POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE W PERSPEKTYWIE 2004-2006.

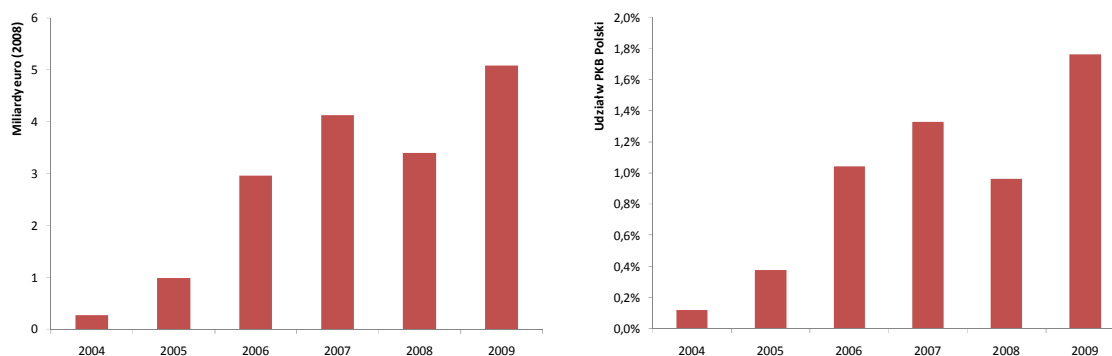
	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)	Europejski Fundusz Społeczny (EFS)	Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych (EFOiGR)	Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa (FIOR)
IW Equal		■		
IW Interreg	■			
Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich			■	
PO Pomoc techniczna	■			
SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich			■	
SPO Rozwój Zasobów Ludzkich		■		
SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb				■
SPO Transport	■			
SPO Wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw	■			
SPO Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego	■	■		

Źródło: www.mrr.gov.pl.

Środki z Funduszu Spójności nie były wydatkowane w perspektywie 2004-06 za pośrednictwem programów operacyjnych. Wydatki zostały jedynie podzielone na kategorie „Transport” i „Środowisko”.

Środki, jakie napływały do Polski w perspektywie 2004-06, uległy znacznemu zwiększeniu dopiero w 2006 roku. Pomimo dłuższej obecności w Unii Europejskiej w roku 2005 niż w roku 2004, łączna wartość środków pozostała na niewielkim poziomie. Środki, jakie Polska otrzymała w latach 2004-09, stanowiły niewielką część jej PKB (wykres 1.6).

WYKRES 1.6. WIELKOŚĆ ŚRODKÓW NAPŁYWAJĄCYCH DO POLSKI W OKRESIE 2004-2009 W RAMACH NARODOWEGO PLANU ROZWOJU ORAZ NARODOWEJ STRATEGII SPÓJNOŚCI.

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie danych MRR, Eurostat oraz NBP

W perspektywie 2007-2013, alokacja środków przeznaczonych dla Polski ma jednak ulec istotnemu zwiększeniu, co sprawi, że Polska stanie się największym odbiorcą środków pomocowych spośród wszystkich krajów UE-27. W odniesieniu do rozmiarów polskiej gospodarki, oznacza to więcej niż podwojenie dotychczasowej pomocy. Można zatem spodziewać się znacznie większego wpływu polityki spójności w Polsce na gospodarkę naszego kraju. Efekt ten może osłabnąć dopiero w końcowych latach okresu 2007-2013, z uwagi na szybszy od przyrostu alokacji środków pomocowych prognozowany wzrost gospodarczy (wykres 1.7). W kontekście importu z krajów UE-15, oznacza to, że część wpływu wywołanego środkami z funduszy wspólnotowych zostanie zastąpiona autonomicznym rozwojem gospodarczym.

WYKRES 1.7. ALOKACJA ŚRODKÓW DLA POLSKI W PERSPEKTYWIE 2007-2013 W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI (W MLD EURO I JAKO PROC. PKB).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy oraz prognozy makroekonomicznej IBS

W perspektywie 2007-2013 zreformowana została także organizacja systemu realizacji polityki spójności w Polsce. Większy nacisk niż w latach 2004-06 położono na rozwój regionów, co odpowiada większemu znaczeniu, jakie przypisano celowi konwergencji w samych założeniach polityki spójności. W przypadku Polski, przejawia się to w wydzieleniu rozdzielnych programów regionalnych dla każdego z województw, a także utworzenia Programu Rozwój Polski Wschodniej (wszystkie te programy finansowane są ze środków EFRR). Ponadto, większy nacisk położono na wspieranie innowacyjności oraz rozwój kapitału ludzkiego, a mniejszy – na bezpośrednie działania pomocowe. Ze środków EFRR będą finansowane także, obok już wymienionych, Program Innowacyjna Gospodarka oraz Program Infrastruktura i Środowisko (współfinansowany przez Fundusz Spójności). Ze środków EFS finansowany będzie natomiast Program Kapitał Ludzki.

Obok zwiększenia wielkości pomocy, do wzmocnienia pozytywnego wpływu na polską gospodarkę powinno przyczynić się także odmienne jej kierowanie, zgodnie z wnioskami płynącymi z rozdziału 1.1. Powinno to przełożyć się także na większy dodatkowy import towarów i usług z krajów UE-15.

Jednocześnie, środki przekazywane do polskiej gospodarki, pochodzące z wpłat krajów UE-15, stanowią znikomy odsetek produktu krajowego brutto tych krajów, co obrazuje tabela 1.2. Oznacza to, że przepływ środków powinien skutkować silniejszym efektem pozytywnym dla polskiej gospodarki niż negatywnym dla gospodarek UE-15, nawet bez uwzględnienia efektów zwrotnych w postaci zwiększenia wymiany handlowej.

TABELA 1.2. ODNIESIENIE WPŁAT DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO W CZĘŚCI PRZEZNACZANEJ NA REALIZACJĘ POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE W ODNIESIENIU DO PKB KRAJÓW UE-15.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004-2010
Austria	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,07%	0,07%	0,05%
Belgia	0,03%	0,03%	0,04%	0,10%	0,10%	0,12%	0,12%	0,08%
Dania	0,02%	0,02%	0,03%	0,08%	0,08%	0,09%	0,09%	0,06%
Finlandia	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,08%	0,07%	0,05%
Francja	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,08%	0,08%	0,05%
Grecja	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,09%	0,09%	0,06%
Hiszpania	0,02%	0,02%	0,03%	0,09%	0,09%	0,10%	0,10%	0,06%
Holandia	0,02%	0,02%	0,03%	0,08%	0,09%	0,10%	0,10%	0,07%
Irlandia	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,08%	0,08%	0,05%
Luksemburg	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,07%	0,07%	0,05%
Niemcy	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,07%	0,07%	0,07%	0,05%
Portugalia	0,02%	0,02%	0,03%	0,07%	0,07%	0,09%	0,08%	0,06%
Szwecja	0,02%	0,02%	0,03%	0,06%	0,06%	0,07%	0,07%	0,05%
Wielka Brytania	0,01%	0,01%	0,02%	0,05%	0,05%	0,06%	0,06%	0,04%

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie http://ec.europa.eu/regional_policy oraz danych i prognoz PKB Eurostat.

1.3. Oczekiwane kanały wpływu realizacji Polityki Spójności UE w Polsce na kraje UE-15 oraz na kraje będące płatnikami netto

Koncepcja polityki spójności nie ogranicza się jednak do redystrybucji środków pomiędzy poszczególnymi regionami UE, lecz obejmuje także oczekiwane korzystnych efektów gospodarczych dla całej Unii, z jej bogatszymi krajami i regionami będącymi płatnikami netto włącznie.

Opis zależności ekonomicznych, w ramach których korzyści te mogą się pojawić, najłatwiej zrozumieć przez pryzmat podstawowego równania bilansowego

$$Y = C + I + G + X - Z,$$

zgodnie z którym produkt do dyspozycji (a zatem produkt wytworzony w kraju Y wraz z łącznym importem Z) dzielony jest pomiędzy konsumpcję C, inwestycje I, wydatki rządowe G oraz eksport X. Po niewielkich przekształceniach tożsamość ta przybiera postać:

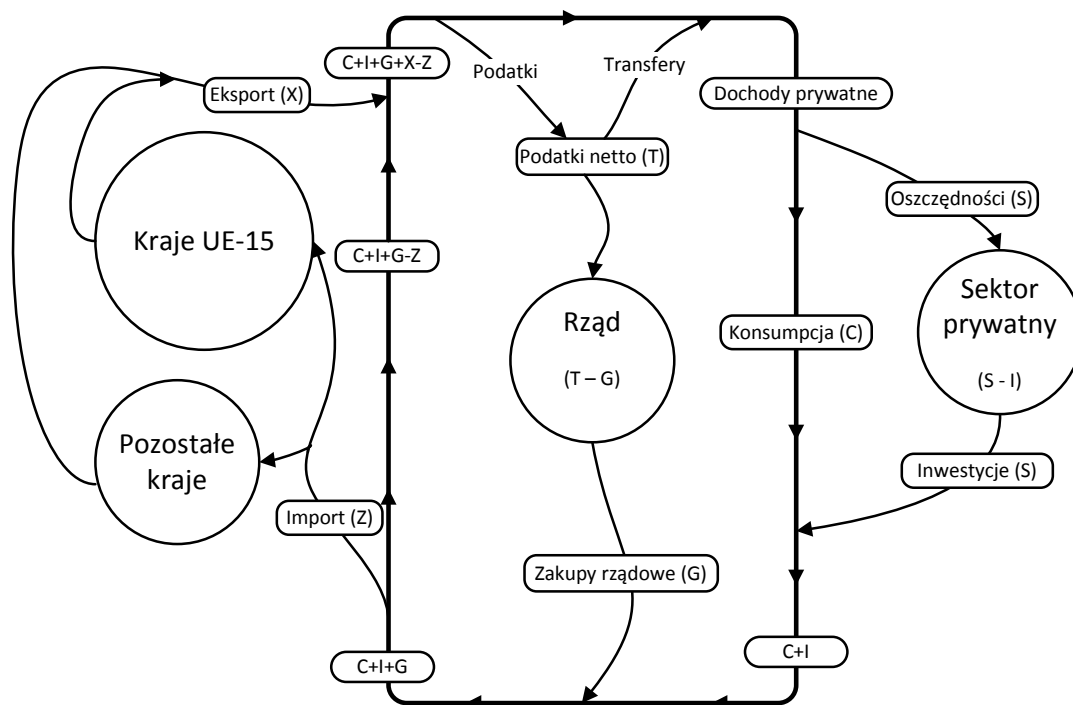
$$(S - I) + (T - G) = (X - Z),$$

w której saldo handlu zagranicznego (X - Z) jest tożsamościowo równe nadwyżce oszczędności prywatnych nad inwestycjami (S - I), zsumowanej z nadwyżką budżetu centralnego (T - G). Jeśli zatem do Polski napłynie z krajów UE-15 strumień funduszy (poprzez sektory rządowe tych krajów), zasilających polskie inwestycje (prywatne I lub rządowe G), to przy założeniu, że w krótkim okresie oszczędności i przychody podatkowe rządu będą w przybliżeniu stałe, płatności netto przychodzące do Polski muszą wrócić za granicę – w szczególności zaś do krajów UE-15 – w postaci dodatkowego importu dóbr

i usług (por. rysunek 4). Oczywiście, oddziaływanie tego efektu nie musi być proporcjonalne do środków zainwestowanych przez poszczególne kraje UE-15. Istotną rolę odgrywać będzie tu bowiem struktura inwestycji dofinansowywanych w ramach polityki spójności, a także struktura polskiego handlu zagranicznego – w szczególności zaś udział importu z poszczególnych krajów UE-15 przez poszczególne sektory polskiej gospodarki.

Dodatkowych korzystnych efektów realizacji polityki spójności UE w Polsce dla krajów UE-15 należy spodziewać się również w dłuższym okresie. Efekty te omówione zostaną szczegółowo w poniższych akapitach; to właśnie owe długofalowe efekty, choć tylko pośrednie, są wszak podstawowym powodem (oprócz poczucia ponadpaństwowej i ponadregionalnej solidarności), dla którego bogatsze kraje UE-15 godzą się być płatnikami netto Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności UE.

RYSUNEK 1.4. SCHEMAT CYKLU OKRĘŻNEGO PRODUKTU W GOSPODARCE.

Źródło: opracowanie własne IBS.

Należy zatem podkreślić, iż analizowane w niniejszym badaniu mechanizmy wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na gospodarki krajów UE-15 opierają się zarówno na zjawiskach krótko-, jak i długookresowych.² W krótkim okresie, główny efekt polega na tym,

² Niestety, ze względu na fakt, iż dostępne dane pierwotne obejmują jedynie okres 2004-07, a więc okres zbyt krótki, by efekty długookresowe zdążyły się w pełni zmanifestować, w części mikroekonomicznej badania zidentyfikowane zostaną, przede wszystkim, efekty krótkookresowe. W części makroekonomicznej, której

że dodatkowe impulsy inwestycyjne (publiczne lub prywatne) przełożą się na dodatkowy popyt na dobra i usługi, które są oczywiście po części importowane, i to w dużej mierze z krajów UE-15. Popyt ten (zarówno bezpośredni, jak i pośredni) pojawia się zarówno na etapie realizacji inwestycji, jak i później, kiedy zakumulowany dzięki nim kapitał fizyczny lub ludzki wykorzystany zostaje w procesach produkcyjnych. W długim okresie natomiast, kluczowe są korzyści związane z efektami rzeczowymi realizacji polityki spójności UE, tj. rzeczywistymi zmianami struktury sektorowej gospodarki, rozwojem nowoczesnych gałęzi przemysłu i usług, zwiększeniem siły nabywczej konsumentów w regionach wspieranych funduszami strukturalnymi, itd. Z punktu widzenia krajów UE-15, bardzo ważne są też długookresowe *efekty zewnętrzne* realizacji polityki spójności UE w Polsce, tj. dodatkowe korzyści będące „skutkiem ubocznym” jej realizacji, ale których występowanie nie było przyczyną, dla którego sam proces został uruchomiony. Efekty te obejmują: (i) zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku – w tym rynków lokalnych i regionalnych – przez dobra i usługi dostarczane przez firmy z krajów UE-15, (ii) zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej wymiany handlowej UE-15, w tym z byłymi republikami radzieckimi, (iii) obniżenie kosztów działalności firm z krajów UE-15 w Polsce.³

1.3.1. Efekty krótkookresowe

Należy oczekiwać, że dodatkowe inwestycje w Polsce, selektywnie wspierane w ramach Polityki Spójności UE, spowodują rozwój nowoczesnych sektorów polskiej gospodarki. Oznaczać to będzie (skoncentrowany wokół wybranych gałęzi) wzrost popytu produkcyjnego i inwestycyjnego, a pośrednio również popytu konsumpcyjnego. To zaś oznacza w szczególności wzrost popytu na dobra i usługi importowane, zwłaszcza te pochodzące z krajów UE-15. Efekt kreacji handlu zagranicznego to w istocie główny kanał, poprzez który realizowane są korzyści bezpośrednie dla krajów innych niż bezpośredni beneficjent funduszy.

Inwestycje wspierane w ramach realizacji polityki spójności UE w Polsce spowodują więc zmianę struktury polskiej produkcji oraz importu. Ze względu na strukturę kierunków polskiego importu (nowoczesne sektory, wspierane przez politykę spójności UE, wymagają importu znacznych ilości dóbr i usług z sektorów średniej i wysokiej technologii; zdecydowana większość takich dóbr i usług importowana jest do Polski z krajów UE-15),

omówienie stanowi znaczącą część niniejszego raportu cząstkowego, sformułowana zostanie natomiast długookresowa prognoza, uwzględniająca także efekty długofalowe.

³ Bardzo ważnym, choć niemożliwym do wyrażenia w kategoriach ekonomicznych, efektem zewnętrznym związanym ze skuteczną realizacją polityki spójności – tj. efektywnym zmniejszaniem różnic rozwojowych w obrębie Unii Europejskiej – jest zwiększanie stabilności społecznej, ekonomicznej i politycznej Unii jako całości, zmniejszanie prawdopodobieństwa wystąpienia konfliktów na tle ekonomicznym oraz zwiększanie integracji państw członkowskich, również w wymiarze pozaekonomicznym.

należy się spodziewać, że zmiana ta wywoła dodatkowy wzrost importu z krajów UE-15, kosztem – w sensie odsetków, a nie łącznych wartości (mamy bowiem do czynienia z efektem *kreacji* handlu, a nie *wypierania* jednych kierunków przez inne) – krajów trzecich, zwłaszcza takich, z których importowane są wyłącznie produkty nisko przetworzone. Kluczowe jest zatem udzielenie w tym punkcie odpowiedzi na pytanie: które kraje UE-15 i które sektory ich gospodarek odniosły, bądź odniosą w przyszłości, największe *bezpośrednie* korzyści wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce.

Aby lepiej zrozumieć, jakie firmy z krajów UE-15 najbardziej skorzystają na realizacji polityki spójności UE w Polsce, należy wyodrębnić trzy kategorie takich firm. Po pierwsze, niektóre firmy z krajów UE-15 mogą korzystać z funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności UE bezpośrednio – jako wykonawcy realizowanych w Polsce projektów współfinansowanych przez te fundusze. Drugą kategorię stanowią „beneficjenci pośredni”, czyli dostawcy dóbr i usług, na które realizowane projekty wygenerowały dodatkowy popyt. Trzecią kategorię firm stanowią wszystkie te przedsiębiorstwa, które ani bezpośrednio, ani pośrednio nie uczestniczyły w realizacji projektu, ale mimo to odczuwają pozytywne efekty zewnętrzne projektów, takie jak zwiększony wolumen handlu z Polską wskutek rozwoju polskiego rynku wewnętrznego, czy też wzrost wartości handlu Polski z innymi krajami, w tym – krajami spoza UE. Mogą to być też firmy korzystające z obniżenia kosztów działalności w Polsce, np. wskutek realizacji projektów infrastrukturalnych.

Przy wykorzystaniu jedynie metod makroekonomicznych, wszystkie trzy powyższe kategorie beneficjentów polityki spójności traktowane byłyby łącznie; ich rozróżnienie możliwe jest dzięki przeprowadzeniu badania w skali mikro. Dokładność oszacowania siły wpływu funduszy strukturalnych na poszczególne kategorie firm będzie jednak malała wraz ze spadkiem bezpośredniości tego wpływu i, co za tym idzie, stopnia mierzalności efektu. Co więcej, wpływ na dostawców dóbr pośrednich, a zwłaszcza na firmy odczuwające pozytywne efekty zewnętrzne projektów może ujawnić się z pewnym opóźnieniem (jest to w istocie efekt długofalowy), tym większym, im słabiej dana firma jest związana z omawianym projektem. Niestety, w niniejszym badaniu dynamiczny charakter omawianego zjawiska nie będzie mógł zostać w pełni zidentyfikowany, gdyż dostępne na chwilę bieżącą dane obejmują jedynie 5 lat obserwacji (2004-08).

1.3.2. Efekty długookresowe

O ile, w krótkim okresie, kluczowym mechanizmem wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na gospodarki krajów UE-15, w tym krajów będących płatnikami netto (jak np. Niemcy), jest efekt kreacji oraz realokacji sektorowej handlu zagranicznego, tak w długim okresie znaczną rolę odgrywać będą przede wszystkim efekty pośrednie, związane z modernizacją struktury sektorowej gospodarki Polski, poprawą jej infrastruktury podstawowej, akumulacją dodatkowych zasobów kapitału fizycznego i ludzkiego oraz

adaptacją nowszych technologii. Państwa UE-15 mogą (pośrednio) osiągać korzyści z tych zjawisk dzięki funkcjonowaniu co najmniej czterech różnych mechanizmów.

Pierwszy mechanizm, który zasygnalizowano już w poprzednim podrozdziale, opiera się na efektach zewnętrznych realizacji dodatkowych inwestycji, w tym zwłaszcza inwestycji w infrastrukturę podstawową. Do skutków ubocznych takich inwestycji zalicza się bowiem zwiększenie możliwości eksploracji polskiego rynku przez dobra i usługi dostarczane przez firmy zagraniczne (w tym z krajów UE-15), zwiększenie wewnętrznej (poprzez efekty mnożnikowe zapoczątkowane przez bezpośredni efekt kreacji dodatkowego handlu z Polską) i zewnętrznej wymiany handlowej UE-15, w tym z byłymi republikami radzieckimi, a także obniżenie kosztów działalności w Polsce firm zagranicznych, w tym z krajów UE-15. Oczywiście, tego rodzaju efekty zewnętrzne obserwowane będą ze znacznym opóźnieniem względem pierwotnego procesu inwestycyjnego. Opóźnienia owe mogą powstawać ze względu na znaczny czas realizacji inwestycji, czas potrzebny na rozpoczęcie działalności, wieloetapowość niektórych inwestycji, czas potrzebny na zrealizowanie efektów mnożnikowych, itd.

Drugi mechanizm długofalowego wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na gospodarkę krajów UE-15 opiera się natomiast na wzroście zamożności Polaków, bowiem oznacza on, w skali makroekonomicznej, wzrost zagregowanego popytu na dobra i usługi, w tym importowane, w szczególności z krajów UE-15. Aby omawiany efekt mógł jednak zadziałać, konieczne jest, by zrealizowane z pomocą funduszy strukturalnych lub Funduszu Spójności inwestycje przełożyły się najpierw na wzrost całkowitej produktywności czynników produkcji w Polsce. To zaś wymaga, po pierwsze, czasu, a po drugie, by środki unijne były lokowane w tych sektorach gospodarki Polski, których rozwój spowoduje wzrost przeciętnego poziomu produktywności w naszym kraju. W przypadku inwestycji infrastrukturalnych, kluczowe jest też, by korzyści związane z poprawą infrastruktury wzmocniły bodźce firm prywatnych do zwiększenia swoich inwestycji na tyle silnie, aby całkowita produktywność w skali kraju (bądź regionu) mogła wzrosnąć. W świetle dotychczasowych doświadczeń związanych z realizacją polityki spójności w innych krajach UE, widać, że była ona w stanie znacznie przyspieszyć akumulację oraz modernizację kapitału i, co za tym idzie, konwergencję realną. Świadczy o tym, przede wszystkim, przypadek Irlandii, a także Hiszpanii. Niestety, efekt ten nie jest w stu procentach gwarantowany: Grecja, południowe regiony Włoch oraz wschodnie regiony Niemiec dostarczyły bowiem przykładów, że inwestycje strukturalne bywają również marnotrawione.

Trzeci mechanizm bazuje, z kolei, na korzyściach związanych z poprawą jakości technologii stosowanych w poszczególnych gałęziach gospodarki Polski. Modernizacja kapitału fizycznego oraz akumulacja kapitału ludzkiego – oba te efekty wspierane są w ramach polityki spójności UE – prowadzą nie tylko do wzrostu produktywności pracy w Polsce, ale i do wzrostu innowacyjności polskich firm i instytucji publicznych. W sytuacji wyższej innowacyjności Polski możliwy jest, w dalszej perspektywie, transfer technologii z naszego kraju do Państw UE-15, pozytywnie wpływający na ich produktywność. Jak dotąd,

obserwujemy wyłącznie zjawisko odwrotne; fakt ten związany jest jednak bezpośrednio z dystansem technologicznym, jaki dzieli nasz kraj od najbardziej zaawansowanych technologicznie krajów UE-15.

Czwarty mechanizm opiera się natomiast na pełniejszej integracji gospodarczej Polski z pozostałymi krajami UE. Dzięki pełniejszej integracji, poszczególne rynki UE powinny stać się bardziej konkurencyjne i efektywne; większą będzie też szansa na pełniejsze wykorzystanie lokalnie rosnących korzyści skali w tych gałęziach przemysłu i usług, gdzie one występują. Już teraz, ze względu na włączenie Polski do grupy państw-sygnatariuszy traktatu z Schengen, postępy na drodze do pełnego wdrożenia Wspólnego Rynku UE oraz trwały trend wzrostowy wymiany handlowej między Polską a krajami UE-15, stopień integracji gospodarczej między naszym krajem a pozostałymi krajami UE jest coraz wyższy. Dopiero jednak pełna konwergencja realna oraz wejście Polski do strefy euro będą mogły spowodować, że integracja ta będzie mogła się w pełni dokonać. Jeśli więc realizacja polityki spójności UE w Polsce przyspiesza jej realną konwergencję, to korzyści z wynikającej z tego integracji gospodarczej odczują z pewnością również Państwa UE-15.

Wszystkie wymienione powyżej mechanizmy długofalowego wpływu realizacji polityki spójności w Polsce na gospodarkę krajów UE-15 działają w sposób pośredni. Bardzo trudna – a przy zaledwie pięcioletnim zakresie czasowym danych dostępnych na potrzeby niniejszej analizy, wręcz niemożliwa – jest więc dokładna kwantyfikacja siły ich oddziaływania. W części mikroekonomicznej badania uwaga skupiona będzie zatem przede wszystkim na efektach krótkookresowych. W części makroekonomicznej, ze względu na wykorzystanie w niej długoterminowych prognoz makroekonomicznych oraz przyjęcie założeń modelu Leontiewa w odniesieniu do poszczególnych lat badania, możliwe będzie także dodatkowe uwzględnienie efektu długofalowego, opartego o wzrost zagregowanego popytu na dobra i usługi, w tym importowane z krajów UE-15. Siła działania trzeciego i czwartego z omówionych powyżej mechanizmów pozostaje, przy możliwych do zebrania w chwili bieżącej danych, niestety nieweryfikowalna.

2. Ocena korzyści bezpośrednich uzyskiwanych przez firmy z Państw UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności UE w Polsce

W niniejszym raporcie przedstawione zostały syntetyczne wyniki badania z przeprowadzonej przez IBS na przełomie 2008 r. i 2009 r. ankiety internetowej CAWI (ang. *Computer Aided Web Interview*). Została ona zrealizowana w ramach prac nad raportem *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce* z roku 2009. Pełny opis zarówno metodologii, jak i rezultatów badania stanowi treść załącznika 7.2 do niniejszego raportu.

W ramach badania, zwanego dalej mikroekonomicznym, rozesłano ankiety do wszystkich koordynatorów projektów, do których udało się uzyskać prawidłowy i aktualny adres e-mail. Badanie objęło zatem swym zasięgiem 24 631 projektów; w odpowiedzi otrzymano 6 187 wypełnionych ankiet, co oznacza realizację próby na poziomie 25 proc. populacji. Dzięki ankietom zgromadzono dane dotyczące wartości poszczególnych projektów, wartości umów z wykonawcami oraz krajów ich pochodzenia. Badane projekty realizowane były od roku 2004 w przypadku programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych oraz od roku 2000 w przypadku dofinansowania z ISPA i Funduszu Spójności.⁴

Skumulowana wartość dofinansowania finalnej próby projektów stanowi 33 proc. łącznej kwoty funduszy wspólnotowych wydanych w Polsce w latach 2000-2008 w ramach polityki spójności UE. Takie pokrycie populacji i liczebność próby są w pełni wystarczające do wnioskowania o całości populacji projektów.

Należy stwierdzić, że bezpośredni wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na firmy z krajów UE-15, będące wykonawcami projektów, jest – na poziomie wielkości bezwzględnych – znaczący.

Zdecydowana większość środków z funduszy programów europejskich została przekazana na roboty budowlane (73%), w tym zwłaszcza na roboty finansowane w ramach Funduszu Spójności oraz ZPORR. Wskutek niewielkiego, bo zaledwie czteroprocentowego udziału wykonawców pochodzących z krajów UE-15 w łącznej wartości kontraktów budowlanych, stanowili oni ogółem 2,3 proc. wykonawców pod względem liczebności firm oraz 7,8 proc. pod względem wartości umów. Istotny pod względem procentowym był zwłaszcza ich udział w dostarczaniu maszyn i urządzeń. W największym stopniu korzystali oni ze środków Funduszu Spójności (największego pod względem wartościowym) oraz SPO ROL i SPO WKP.

⁴ ISPA – Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej oraz Fundusz Spójności cechują się wspólną, ciągłą sprawozdawczością, przez co niemożliwe jest rozgraniczenie finansowania z nich. Jak wskazuje wykres 7.5, środki wydatkowane w okresie 2000-2003 stanowią niewielką część ogólnych rezultatów badania.

W zdecydowanej większości były to firmy niemieckie, chociaż istotna część funduszy trafiła też do firm duńskich i austriackich.

Najważniejsze rezultaty badania mikroekonomicznego

- Bezpośredni wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na firmy z krajów UE-15, będące wykonawcami projektów w latach 2000-08 wyniósł 1,18 mld euro, czyli 4,6 mld zł.
- Powyższy wpływ stanowi 7,8% łącznej kwoty zakontraktowanej do wykonawców, co przy znikomym udziale wykonawców zagranicznych spoza UE-15, oznacza znaczący wpływ realizacji polityki spójności w Polsce na polskie przedsiębiorstwa.
- Można oczekiwać, że w latach 2009-15 wartość wpływu bezpośredniego na przedsiębiorstwa z krajów UE-15 zwiększy się prawie 4-krotnie – o 2,7 mld euro (10,9 mld zł), przy odsetku łącznej kwoty pozostającym na poziomie 4,6 proc.
- Największymi beneficjentami (poza polskimi) omawianego wpływu były i będą firmy niemieckie oraz firmy sektora budowlanego.
- Istotną rolę w dodatkowym imporcie wywołanym bezpośrednio przez realizację polityki spójności w Polsce odgrywają nowoczesny kapitał produkcyjny, z jednej strony podnoszący wydajność polskiej gospodarki, a z drugiej dostarczający też dużych korzyści dostawcom z wysoce produktywnych gałęzi gospodarki.
- Przedsiębiorstwa z krajów UE-15 są wykonawcami tym częściej, im większe są projekty.
- Projekty finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego praktycznie nie korzystają z towarów i usług wytwarzanych przez przedsiębiorstwa z krajów UE-15.

Wynika stąd, że bezpośredni udział firm zagranicznych, a w szczególności tych z państw UE-15, był w bezpośrednim wykorzystaniu funduszy wspólnotowych niewielki. Ich udział polegał w większości na dostarczaniu maszyn i urządzeń, które prawdopodobnie trudno byłoby uzyskać na rynku krajowym.

Ponadto, większa część wpływu bezpośredniego polityki spójności na firmy z krajów UE-15, prognozowanego na lata 2004-15, dopiero nastąpi (szerzej patrz prognoza zawarta w załączniku 7.2).

Wpływ bezpośredni obejmuje tylko niewielką część całkowitego wpływu, jaki realizacja polityki spójności UE w Polsce wywiera na firmy z krajów UE-15. Proces produkcyjny jest złożony i wieloetapowy, a więc często wymaga kontrahentów dostarczających półproduktów, podwykonawców, poddostawców, czy też firm zewnętrznych, świadczących rozmaite usługi, z których część stanowią firmy zagraniczne, w tym firmy z krajów UE-15. Nie bez znaczenia jest też dodatkowy impuls popytowy, łączący się, m.in., ze wzrostem

zapotrzebowania na import konsumpcyjny oraz inwestycyjny, który to impuls generowany jest dzięki napływowi dodatkowych środków unijnych do Polski. Dla skwantyfikowania sumarycznego efektu wszystkich wspomnianych składników konieczne jest jednak przejście na poziom makroekonomiczny. Oprócz struktury sektorowej popytu indukowanego otrzymanego w badaniu CAWI, wykorzystano w nim także dane z rachunków narodowych oraz rachunku wymiany międzynarodowej. Badanie takie, dające całościowy obraz wpływu polityki spójności na firmy z państw UE-15, opisano w dalszej części raportu.

3. Ocena korzyści pośrednich uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności UE w Polsce – metoda badawcza

3.1. Cel i zakres badania

Celem ogólnym omawianego w bieżącym rozdziale badania jest ocena korzyści pośrednich oraz – po zsumowaniu z korzyściami bezpośrednimi – całkowitych korzyści uzyskiwanych przez gospodarki krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności w Polsce. Tak sformułowany cel ogólny dzieli się na dwa cele szczegółowe.

Pierwszym celem szczegółowym jest kwantyfikacja wpływu środków wydatkowanych w ramach projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE na wzrost popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego w Polsce oraz jego wpływ na zwiększenie importu dóbr i usług z Państw UE-15, w tym krajów będących płatnikami netto polityki spójności UE. Cel ten wymaga przeprowadzenia analiz o charakterze makroekonomicznym: uwaga skupiona będzie na całościowych charakterystykach gospodarek, a także na wskaźnikach związanych z ich strukturą sektorową.

Drugim celem szczegółowym badania jest przeprowadzenie bezpośredniej ewaluacji na poziomie firm, mającej na celu identyfikację pośrednich korzyści uzyskiwanych przez firmy z UE-15, wynikających ze wzrostu zapotrzebowania na dobra i usługi importowane dzięki wydatkowaniu w Polsce środków z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności UE. Analizie poddany zostanie w szczególności wpływ realizacji Polityki Spójności UE na zyski i fundusze płac firm z krajów UE-15 oraz podatki płacone przez nie w krajach macierzystych.

Sformułowany powyżej cel badania określa jego zakres tematyczny, a także, w dużej części, determinuje wybór stosowanych w jego ramach narzędzi badawczych. Metodologia niniejszego badania została skonstruowana tak, by umożliwić kompleksową odpowiedź na przedstawione pytania. W odniesieniu do badania na poziomie makroekonomicznym, ewaluacja oparta zostanie zatem o analizę danych dotyczących zagregowanych charakterystyk gospodarek oraz wskaźników gospodarczych w rozbiciu na ich poszczególne sektory, wyodrębnione zgodnie z klasyfikacją NACE.

Zakres prac badawczych w części makroekonomicznej badania sformułowany został w kontekście pierwszego celu szczegółowego oraz poszczególnych pytań ewaluacyjnych, składających się na ten cel. Szczegóły metodologiczne oraz opisy wykorzystywanych w badaniu zbiorów danych zostaną zaprezentowane w kolejnym podrozdziale.

Zakres czasowy badania obejmuje wpływ funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE na gospodarkę Państw UE-15 w latach 2004-09, w ramach wszystkich programów

operacyjnych w okresie programowania 2004-06 oraz z uwzględnieniem (w ramach wniosków, rekomendacji i prognoz) okresu programowania 2007-13, którego realizacja rozciągać się będzie do 2015r.

Zgodnie z przyjętymi założeniami badawczymi, analiza na poziomie „makro” abstrahuje od konkretnych mechanizmów wpływu polityki spójności UE na firmy z krajów UE-15. Na etapie tym skwantyfikowana została jedynie łączna wartość wpływu pośredniego oraz wpływu całkowitego oraz ich dekompozycja pomiędzy poszczególne sektory gospodarki.

Należy zatem pamiętać o oddzieleniu efektów bezpośrednich od efektów pośrednich realizacji polityki spójności UE w Polsce. Wykorzystano w tym celu wyniki analizy mikroekonomicznej, przedstawionej w rozdziale 2. Na tym etapie dokonano też podziału firm korzystających na realizacji projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności UE na dwie kategorie: (i) wykonawców projektów oraz (ii) dostawców dóbr i usług pośrednich, niezbędnych przy realizacji projektów.

W analizach wpływu środków wydatkowanych w ramach projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE na wzrost popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego w Polsce i jego wpływu na zwiększenie importu dóbr i usług z państw będących płatnikami, przyjmowana będzie perspektywa następujących szczegółowych pytań badawczych:

1. Jaka wielkość dodatkowego popytu (produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego), wygenerowanego przez realizację polityki spójności w Polsce skierowana jest na dobra i usługi importowane z (poszczególnych sektorów gospodarki) krajów UE-15?
2. Jaki jest wpływ projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE w Polsce na wzrost zysków i funduszy płac firm z (poszczególnych sektorów gospodarki) krajów UE-15 dostarczających (a) dobra, (b) usługi niezbędne do realizacji tych projektów oraz podatki płacone przez nie w krajach macierzystych?
3. Jak zmieniła się w latach 2004-2008 wartość i struktura dóbr i usług eksportowanych przez kraje UE-15 do Polski, wskutek pojawienia się dodatkowego popytu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego, dzięki realizacji polityki spójności?
4. Jaki wpływ na PKB w krajach UE-15 ma zwiększenie wymiany handlowej z Polską (na skutek wzrostu popytu uzyskanego dzięki realizacji polityki spójności w Polsce)?

Spośród powyższych pytań, jedynie pytanie trzecie wymaga *explicite* rozważenia struktury sektorowej importu gospodarki Polski (lub tego jej wycinka, którego rozwój był współfinansowany przez fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności UE). Okazuje się jednak, iż wykorzystanie danych nt. szczegółowej dekompozycji sektorowej gospodarki Polski

pozwole na dokładniejsze oszacowania siły wpływu polityki spójności w Polsce na kraje UE-15 również w pytaniach pierwszym, drugim i czwartym. Dlatego też, jak zostało to omówione w załączniku metodologicznym, dekompozycja ta była wykorzystywana podczas udzielania odpowiedzi na wszystkie cztery powyższe pytania badawcze.

3.2. Metoda badawcza

Opis metodologii przeprowadzonego badania dzieli się na cztery części. W pierwszej z nich zaprezentowane zostaną wykorzystane w badaniu dane: podane zostaną ich źródła, podstawowe charakterystyki oraz zasadność ich wykorzystania w badaniu. W drugiej części, uwaga skupiona zostanie natomiast na problemach, z jakimi należy się uporać przy gromadzeniu danych na poziomie zagregowanym oraz sektorowym. Omówione zostaną przypadki, w których nawet najlepsze dostępne dane są niekompletne bądź zawierają nieaktualne obserwacje; omówiona zostanie metodologia imputacji takich brakujących obserwacji, wykorzystana w badaniu. W części trzeciej szczegółowo omówione zostaną przyjęte w niniejszym badaniu założenia. Ostatni podrozdział bieżącego rozdziału poświęcony zostanie natomiast omówieniu – krok po kroku – procedury, jaka przeprowadzona została, aby zrealizować pierwszy cel szczegółowy niniejszego badania ewaluacyjnego.

Słowniczek pojęć związanych z tablicą przepływów międzygałęziowych

Produkt globalny gałęzi gospodarki – łączna wartość dóbr lub usług wyprodukowanych przez daną gałąź gospodarki krajowej w danym roku, niezależnie od dalszego przeznaczenia. Produkt globalny dzielony jest pomiędzy zużycie pośrednie (zużycie materiałów potrzebnych do produkcji w poszczególnych gałęziach) oraz zużycie końcowe, czyli konsumpcję, inwestycje oraz eksport.

Produkt końcowy gałęzi gospodarki – produkt globalny pomniejszony o zużycie pośrednie. Produkt końcowy dzielony jest pomiędzy konsumpcję, inwestycje w kapitał trwały, zmiany stanu zapasów oraz eksport. Na mocy tożsamości rachunków narodowych, zsumowany produkt końcowy wszystkich gałęzi gospodarki (w tym finalne dobra importowane) jest tym samym, co PKB kraju (czyli suma wartości dodanych wszystkich krajowych produktów wytworzonych w danym roku) plus łączny import.

Import produkcyjny (materiałowy) – import dóbr i usług celem wykorzystania (zużycia) w procesie produkcyjnym poszczególnych gałęzi gospodarki krajowej.

Import konsumpcyjny – import dóbr i usług przeznaczonych do konsumpcji (w tym rządowej).

Import inwestycyjny – import dóbr i usług wykorzystywanych w inwestycjach w kapitał trwały.

Współczynnik importochłonności gałęzi gospodarki – udział procentowy importu produkcyjnego w produkcie globalnym danej gałęzi gospodarki.

Wartość dodana gałęzi gospodarki stanowi sumę zysków i funduszy płac wszystkich firm w tej gałęzi. Na mocy równania bilansowego, wytworzony w danej gałęzi gospodarki produkt globalny wymaga poniesienia kosztów równych sumie kosztów materiałowych (uwzględniających koszt dóbr i usług importowanych), zużycia majątku trwałego oraz płac. Pozostała część produktu globalnego stanowi zysk przedsiębiorstw.

3.2.1. Wykorzystane dane

W celu uzyskania oszacowania wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na wzrost importu z 15 krajów, będących członkami Unii Europejskiej przed rokiem 2004, wykorzystane zostały dane pochodzące z następujących źródeł:

- **Baza STAN OECD**, z której zaczerpnięto informacje o bilateralnych i globalnych przepływach handlowych pomiędzy badanymi krajami, w podziale na branże (za wyjątkiem usługowych). Baza obejmuje dane do roku 2008. W dominującej większości przypadków, podział danych na sektory pokrywa się z klasyfikacją NACE. Część sektorów NACE o zbliżonym charakterze została jednakże poddana tam pogrupowaniu. Są to:
 - a) rolnictwo, leśnictwo i rybactwo,
 - b) górnictwo i wydobywanie,
 - c) produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych,
 - d) produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych,
 - e) produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji.

W badaniu wykorzystane zostały dane na temat eksportu do Polski krajów UE-15 (dla wszystkich dostępnych sektorów, względnie grup sektorów NACE) z lat 2003-2008. Baza danych dostępna jest na portalu OECD.

- **Baza OECD *Statistics on International Trade in Services***, z której zaczerpnięto informacje o bilateralnych i globalnych wolumenach handlu usługami badanymi krajów, w podziale na branże. Konstrukcja i zawartość bazy jest analogiczna do opisanej powyżej bazy *STAN OECD*. Baza ta pozwala uzupełnić dane odnośnie handlu międzynarodowego o informacje związane z sektorami usługowymi. Zgromadzone w omawianej bazie dane nie obejmują, co prawda, wszystkich sektorów usługowych, wyszczególnionych w ramach klasyfikacji NACE, jednak większość pominiętych sektorów nie jest przedmiotem wymiany międzynarodowej. Mowa tu o następujących sektorach:
 - a) handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa,
 - b) działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi,
 - c) badania naukowe i prace rozwojowe,
 - d) wynajem i dzierżawa.

W skali całego badania, wynikające z ominięcia tych sektorów potencjalne zniekształcenie wyników jest bardzo małe – oszacowany łączny indukowany popyt dla nich wynosi jedynie ok. 1 proc. całkowitego wpływu.

Podobnie jak w przypadku bazy *STAN OECD*, w badaniu wykorzystane zostały dane na temat eksportu całkowitego i eksportu do Polski krajów UE-15 (dla wszystkich dostępnych sektorów, względnie grup sektorów NACE) z roku 2004. Baza danych dostępna jest na stronie internetowej OECD.

- **Baza *ESA 95 Supply, Use and Input-Output Tables***, dostępna na portalu *Eurostat*, zawierająca tablice podaży, tablice przepływów międzygałęziowych, tablice wykorzystania oraz tablice przepływu dóbr importowanych wybranych krajów. Wszystkie tablice opisują gospodarki w podziale na 55 (jak w przypadku Polski) lub 59 gałęzi, zgodnie z klasyfikacją NACE.

Tablice wykorzystania opisują absorpcję produktów poszczególnych gałęzi, w podziale na zużycie w procesach produkcyjnych pozostałych sektorów, konsumpcję, inwestycje, zmiany zapasów oraz eksport.

Tablice podaży zawierają dane na temat wytwarzania produktów poszczególnych gałęzi przez poszczególne sektory⁵ oraz ich import.

Tablice przepływów międzygałęziowych opisują wielkości wykorzystania produktów poszczególnych gałęzi gospodarki do produkcji pozostałych produktów. Uwzględniają także dane o imporcie, eksporcie i zużyciu konsumpcyjnym i inwestycyjnym. Należy przy tym odnotować, że dane odnośnie wymiany międzynarodowej dla każdego z wymienionych typów tablic dostępne są w podziale na dwie grupy partnerów handlowych: kraje UE-15 oraz pozostałe.

Tablice przepływów dóbr importowanych zawierają informacje o wykorzystaniu przez sektory gospodarki importującej dóbr poszczególnych sektorów wytworzonych za granicą. Dostępność danych dla poszczególnych lat zależy od krajów i rodzaju tablicy. Wszystkie wymienione macierze dostępne są dla Polski dla roku 2005

- **Prognoza makroekonomiczna dla Polski**, sporządzona przez ekspertów Instytutu Badań Strukturalnych. Prognoza dotyczy lat 2010-2015. W niniejszym badaniu wykorzystane zostały prognozy dotyczące poziomu Produktu Krajowego Brutto.

⁵ Należy w tym miejscu odnotować, że produkty poszczególnych sektorów nie są wytwarzane jedynie przez sektory, do których produkty te są przypisane. Przykładowo, w 2004 roku ponad 15 proc. produkcji metali prostych, będących produktem sektora przetwórstwa metali prostych, zostało wytworzonych w ramach górnictwa metali.

- **Estymacja wpływu wydatkowania środków w ramach funduszy strukturalnych na gospodarkę Polski, wykonana przy pomocy modelu EUImpactMOD**, opracowanego w ramach projektów realizowanych przez Instytut Badań Strukturalnych. Rezultaty skwantyfikowane są tu jako odchylenie od poziomu produktu polskiej gospodarki, jaki zostałby uzyskany w danym roku, gdyby środków tych nie wydatkowano. Estymacja wpływu dotyczy okresu 2000-2020. Szacunki wykonane zostały przy pomocy modelu klasy DSGE (dynamicznego stochastycznego modelu równowagi ogólnej), co pozwala na ocenę wpływu polityki strukturalnej przy uwzględnieniu dostosowawczych działań wszystkich podmiotów działających w gospodarce. Pełne raporty z lat 2008 i 2009, opisujące założenia modelu, „*Wpływ funduszy unijnych na gospodarkę Polski w latach 2004-2020*”, dostępne są na stronach internetowych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Instytutu Badań Strukturalnych. Model podlega ciągłym pracom rozwojowym oraz jest zasilany uaktualnianymi danymi, rezultaty zaś wykorzystywane są przez Ministerstwo. W badaniu wykorzystane zostały ostatnie opublikowane rezultaty (zgodnie ze stanem na lipiec 2010), pochodzące z listopada 2009.
- **Dane i prognozy zmian eksportu towarów i usług krajów UE-15, produktu krajowego brutto, indeksów cenowych, populacji, dochodów oraz produktywności pracy, a także produktywności pracy w przemyśle w latach 2004-2006**, które to informacje zawarte są w bazie danych *Eurostat*. W badaniu wykorzystano dane historyczne dotyczące dynamik wspomnianych agregatów makroekonomicznych i demograficznych dla lat 2004-2007/2008/2009 (zależnie od dostępności, a w wyjątkowych przypadkach, także dane dla lat 2000-2003) oraz prognozy dla lat 2009-2011. W przypadku dynamik wymiany międzynarodowej, dostępne są rozdzielne informacje dla towarów i usług.
Dane historyczne oraz prognozy produktu krajowego brutto, populacji, dochodów oraz produktywności pracy wykorzystane zostały w kroku ósmym badania (por. podrozdział 3.2.4), pozwalając na oszacowanie wpływu zmiany wartości strumieni eksportu na gospodarkę w odniesieniu do jej aktualnego poziomu, czyli obliczenia wpływu w kategoriach bezwzględnych. Indeksy cenowe posłużyły natomiast urealnieniu wszelkich dynamik i wielkości bezwzględnych, szacowanych i prognozowanych w toku badania. Pozwala to uzyskanie bezpośredniej porównywalności danych z poszczególnych lat.
- **Oficjalne informacje Komisji Europejskiej** odnośnie rocznych budżetów Unii Europejskiej oraz alokacji środków z funduszy strukturalnych. Dane odnośnie wpłat do budżetu dostępne są dla lat 2004-2010, natomiast alokacje środków z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności – dla lat 2004-2013. Dane dostępne są na stronie Komisji Europejskiej, w podziale na poszczególne lata oraz poszczególne kraje członkowskie Wspólnot Europejskich.

- **Średnioroczne kursy walut NBP.** Dla okresu 2010-2015 przyjęto kurs złotego w stosunku do euro na poziomie 4. Założenie to jest przyjęte zarówno przy sporządzaniu oszacowań za pomocą modelu EUImpactMOD, jak też przy wszelkich dalszych obliczeniach.

3.2.2. Problemy z dostępnością danych i imputacje

Niestety, z uwagi na wysoki stopień szczegółowości danych, potrzebnych przy realizacji bieżącego badania, napotkano kilkakrotnie na problemy z ich dostępnością bądź aktualnością. W wielu przypadkach – jak można było zauważyć już w poprzednim podrozdziale – dostępne dane dotyczyły, niestety, bardziej ograniczonego zakresu czasowego oraz wyższego poziomu agregacji, niż wymagały tego potrzeby bieżącego badania. Mowa tu o następujących problemach:

- A. **Łączne ujęcie** wybranych sektorów przetwórczych, rolnictwa, leśnictwa i rybactwa oraz górnictwa i wydobywania w przypadku danych STAN OECD. Z uwagi na zbliżony charakter i stopień zaawansowania technologicznego poszczególnych sektorów wchodzących w skład wyżej wymienionych grup (w ramach tychże grup), nie zniekształca to wniosków wynikających z przeprowadzonej analizy.
- B. **Brak danych dla wybranych sektorów usługowych** w przypadku bilateralnych strumieni wymiany międzynarodowej. Jak już zostało wspomniane w podrozdziale poświęconym omówieniu wykorzystanych źródeł danych, w przypadku dużej części sektorów, których dotyczy ten problem, szacowany dodatkowy import jest zerowy. Wynika to z braku wymiany handlowej usługami tych gałęzi w roku 2004. Z uwagi na specyfikę tych branż (są to m.in. edukacja oraz administracja publiczna), w przypadkach tych nie należy się spodziewać zaistnienia znaczących międzynarodowych przepływów. Brak danych o międzynarodowym handlu usługami dotyczy jednakże także trzech sektorów, dla których szacowany dodatkowy import jest dodatni. Są to:
 - a) handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa,
 - b) badania naukowe i prace rozwojowe,
 - c) wynajem i dzierżawa.

W powyższych przypadkach, struktura handlu zagranicznego (w podziale według krajów eksportujących) została aproksymowana przeciętną strukturą dla pozostałych branż usługowych, dla których dane zawarte były w bazie OECD *Statistics on International Trade in Services*. W skali całego badania, wynikające z tej aproksymacji potencjalne zniekształcenie jest niewielkie z uwagi na marginalne znaczenie wspomnianych gałęzi – oszacowany łączny dodatkowy popyt dla nich wynosi 0,2 proc. całkowitego wpływu wydatkowania środków UE w Polsce.

Co więcej, pozostałe dane dostępne są jedynie dla roku 2004. W przypadku pozostałych lat, wykorzystane zostały dane Eurostat dotyczące krajowej struktury importu Polski z krajów UE-15 dla usług ogółem. Założono mianowicie, że w stosunku do roku 2004 zmiana udziału każdego z 15 krajów w polskim imporcie dla każdego z sektorów usługowych zmieniała się w tempie odpowiadającym usługom ogółem. Identyczny problem dotyczy budownictwa. Wyjątek stanowią usługi związane z zakwaterowaniem i wyżywieniem, dla których przyjęto dynamikę odpowiadającą importowi usług turystycznych. Ponownie, założenie to nie powinno zniekształcać znacząco wyników – usługi w sumie stanowią mniej niż 4,5 proc. dodatkowego importu (budownictwo kolejne 4,5 proc.), a dokonane oszacowania dotyczą jedynie dynamiki. Udział krajów UE-15 w polskim imporcie poszczególnych usług nie powinien natomiast podlegać znacząco odmiennym trendom.

- C. **W przypadku danych odnośnie wpłat do budżetu Wspólnot Europejskich**, dostępnych tylko dla lat 2004-2010 konieczne było przeprowadzenie ekstrapolacji obserwowanych trendów na lata 2011-15. W celu zmaksymalizowania wiarygodności przeprowadzonych imputacji, przyjęto następujące założenie: dla lat 2011-13 zmiany wielkości wpłat do budżetu wspólnotowego będą proporcjonalne do zmian wielkości środków przekazywanych poszczególnym krajom w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE. Dla lat 2014-15 założono natomiast utrzymywanie się średniorocznego tempa zmian z okresu 2009-2013. Oznacza to przyjęcie założenia, że przynajmniej w początkowym okresie kolejnej perspektywy polityk wspólnotowych, jej założenia nie będą znacząco odmiennie, co do struktury wpłat i wypłat do budżetu, od założeń w perspektywie bieżącej.
- D. **Indeksy cen w krajach UE-15 i w Polsce (dane historyczne dla lat 2004-2009 oraz prognoza dla lat 2010-2011)**. W przypadku lat 2012-2015, dla poszczególnych krajów UE-15 przyjęta została dynamika zmian poziomu cen równa przeciętnej dynamice w okresie 2005-2011, zaś dla Polski 2,5 proc. w skali roku, co jest zbliżone do przeciętnej dynamiki poziomu cen w okresie 2005-2009. Oszacowania dla krajów UE-15 niezbędne były jedynie przy wykorzystaniu prognoz dotyczących budżetu Wspólnot Europejskich i wypłat z niego, ponieważ te – jako jedyne – wyrażone

zostały w cenach bieżących. Wszystkie pozostałe prognozy, zarówno zewnętrzne, jak i wykonane w ramach badania, dotyczą dynamik zmiennych realnych, wyrażonych w cenach stałych z 2008r.

- E. **Rezultaty badania CAWI dla projektów realizowanych w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 oraz sporządzona na ich podstawie prognoza dla Narodowej Strategii Spójności 2007-2013**, które omówione zostały szczegółowo w części raportu poświęconej badaniu korzyści bezpośrednich realizacji polityki spójności UE w Polsce.

3.2.3. Omówienie założeń badania

Analizę makroekonomiczną, służącą kwantyfikacji korzyści pośrednich, jakie uzyskują kraje UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce, przeprowadzono w oparciu o szereg założeń. Przyjęcie owych założeń było warunkiem koniecznym, by analizy takie – na danych pochodzących w dużej mierze ze źródeł wtórnych – można było w ogóle przeprowadzić; jednak ich niespełnienie w rzeczywistości może nieco zaburzyć uzyskane wyniki.

W badaniu oparto się na następujących założeniach:

1. Proporcjonalność wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę względem struktury sektorowej alokacji środków wydatkowanych w ramach realizacji polityki spójności w Polsce (w postaci kontraktów dla polskich wykonawców), uzyskanej jako rezultat badania CAWI. Ponieważ badanie CAWI zostało wykonane na wyższym poziomie agregacji, niż obliczenia wykonywane w ramach kroków 1-5 badania makroekonomicznego, w sześciu przypadkach konieczne było rozbitcie uzyskanej struktury. W tym celu wykorzystano dane o strukturze produkcji w Polsce w 2004 roku, pochodzące z tablicy podaży.

Założono przy tym, że środki nie przeznaczone na kontrakty z wykonawcami wydatkowane zostały – pośrednio lub bezpośrednio – na konsumpcję. Rozkład wydatków o charakterze konsumpcyjnym zaczerpnięty został z macierzy wykorzystania dla polskiej gospodarki w 2004 roku.

Dla lat 2009-2015, czyli okresu nie objętego badaniem CAWI, struktura wpływu uzyskana została za pomocą ekstrapolacji opisanej w częściach 7.2.4 i 7.2.5.

2. Stażość w czasie (oszacowanej jak powyżej) macierzy przepływów międzygałęziowych gospodarki Polski. W rzeczywistości, wskutek zmian technologicznych, macierz ta ulegać będzie stopniowym (na ogół niewielkim, ewolucyjnym) zmianom. Nie mamy jednak żadnych informacji odnośnie sektorów, które zmienią swoją strukturę kosztów

wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce po roku 2005. Porównanie tylko dwóch obserwacji - danych z roku 2000 i 2005 (dla których dostępne są wszystkie macierze) nie pozwala natomiast na wyciąganie wniosków o możliwych przyszłych trendach. Przyjęcie stałości owej macierzy wydaje się więc założeniem rzutuującym w małym stopniu na uzyskane wyniki.

3. Stały poziom cen względnych (międzysektorowych) w Polsce i krajach UE-15. Na etapie przetwarzania danych przyjętą jednostką było euro w cenach z 2008 roku. Ostateczne wyniki przedstawione będą jednak zarówno w polskich złotych, jak i w euro. Dla uzyskania spójności danych zewnętrznych, wyrażonych w wartościach pieniężnych, wykorzystano deflatory z bazy danych Eurostatu. Założenie to jest ściśle związane z założeniem drugim.
4. Stałość w czasie relacji między wewnętrznym (tzn. w ramach polskiej gospodarki) a zewnętrznym (tzn. poprzez import) sposobem zaspokajania popytu pośredniego na produkty poszczególnych gałęzi gospodarki. Relacje te przyjęto na poziomie z 2005r., tj. najpóźniejszego, dla którego dostępne są dane. Oznacza to, iż założono, że wzrost PKB Polski z roku na rok rozkładać się będzie, w wymiarze popytowym, w ustalonym stopniu pomiędzy towary i usługi importowane oraz krajowe. Można jednak podejrzewać, że importochłonność polskiej gospodarki będzie raczej wzrastać niż spadać; w ostatnich latach obserwujemy bowiem, że w procesie konwergencji gospodarki Polski względem UE-15, wolumen handlu zagranicznego Polski rośnie szybciej niż PKB. Oznacza to, że przyjęte tu założenie stałości współczynników importochłonności sektorów polskiej gospodarki może prowadzić do (nieznacznego) niedoszacowania korzyści dla Państw UE-15, płynących z realizacji polityki spójności UE w Polsce.
5. Stałość w czasie relacji zapotrzebowania na import konsumpcyjno-inwestycyjny w relacji do całkowitego końcowego wykorzystania produktów poszczególnych gałęzi. Z uwagi na słabą dostępność danych sektorowych odnośnie importu konsumpcyjnego i inwestycyjnego, zawartych jedynie w macierzy przepływów międzygałęziowych produktów importowanych, udostępnianej przez Eurostat (*ESA 95 Supply, Use and Input-Output Tables*), założona relacja oparta jest danych z roku 2005 – jedyne dostępne w przypadku Polski dla okresu objętego badaniem. Podobnie jak w przypadku punktu powyższego, założenie to może prowadzić do nieznacznego niedoszacowania siły omawianych efektów.
6. Stałość w czasie macierzy struktury importu produkcyjnego. Relacje te przyjęto na poziomie z 2005r. Zmiany technologiczne powodować będą jednak najprawdopodobniej zmiany w owej macierzy; niestety, nie zostały sformułowane żadne makroekonomiczne prognozy tych zmian, a ich skonstruowanie wykracza znacznie poza zakres bieżącego opracowania. Nie należy się jednak spodziewać, by

błędy oszacowania, wynikające z niespełnienia tego założenia, mogły systematycznie zaburzać uzyskiwane wyniki, czy to w górę czy w dół.

7. Stażość w czasie macierzy całkowitego importu Polski w podziale na sektory i poszczególne kraje UE-15 po roku 2008. Należy się spodziewać, iż w ogólności kierunki, z których przyływają do Polski dobra i usługi importowane, mogą ulegać zmianie w czasie, gdyż procesy zmiany technologicznej faworyzować będą te kraje, które w danych gałęziach produkcyjnych bądź usługowych się wyspecjalizowały. Nie mamy jednak żadnych informacji odnośnie krajów, które zmienią swój udział procentowy importu Polski *wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce*. Przyjęcie stałości owej macierzy wydaje się więc założeniem rzutującym w małym stopniu na uzyskane wyniki.

Przedstawivszy założenia, na których opiera się przeprowadzona tu analiza, przedstawimy szczegółowo jej metodologię.

Badanie makroekonomiczne zrealizowane zostało w ośmiu następujących po sobie krokach. Ich szczegółowemu omówieniu poświęcono następny podrozdział.

3.2.4. Badanie makroekonomiczne krok po kroku

Krok 1. Oszacowanie przyrostu produktu brutto, indukowanego przez napływ środków strukturalnych, w podziale na sektory gospodarki Polski.

W kroku tym wykorzystane zostały następujące dane: (i) estymacja wpływu realizacji polityki spójności na gospodarkę Polski w latach 2004-09, wraz z prognozą na okres 2010-15; (ii) dane o wielkości PKB Polski w poszczególnych latach, wraz z prognozą na okres 2010-15; oraz (iii) rezultaty badania CAWI wraz z prognozą mikroekonomiczną.

Ewaluacja wpływu funduszy strukturalnych na gospodarkę Polski, uzyskana dzięki wykorzystaniu modelu EUImpactMOD, skwantyfikowana została jako procentowe odchylenie od poziomu produktu, jaki zostałby uzyskany w danym roku, gdyby środków tych nie wydatkowano. Aby uzyskać zatem bezwzględną wielkość owego wpływu, niezbędne było przemnożenie tego odchylenia przez całkowitą wielkość PKB w Polsce w poszczególnych latach. W przypadku konstrukcji prognozy na lata przyszłe, posłużono się natomiast prognozą poziomu PKB sporządzoną przez ekspertów IBS w ramach prac nad modelem.

Uzyskany w ten sposób wektor bezwzględnych wartości wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę w rozbiciu na lata, przemnożony został przez wektor struktury sektorowej alokacji środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, uzyskany na podstawie badania CAWI.

W rezultacie, otrzymana została tablica wpływu funduszy strukturalnych na produkt brutto poszczególnych sektorów gospodarki polskiej i poszczególne lata 2004-09 oraz prognoza na 2010-15r. Wszystkie te wielkości mierzone są w wartościach bezwzględnych, tj. w złotych lub w euro oraz cenach stałych z 2008r.

Krok 2. Oszacowanie dodatkowego importu inwestycyjnego⁶ i konsumpcyjnego,⁷ w podziale na sektory, z których pochodzą importowane produkty.

W kroku tym wykorzystane zostały następujące dane: (i) rezultaty kroku 1, (ii) współczynniki importochłonności⁸ poszczególnych sektorów polskiej gospodarki, oszacowane na podstawie macierzy podaży i wykorzystania (ang. *supply and use tables*) oraz (iii) współczynniki importochłonności inwestycyjno-konsumpcyjnej, oszacowane na podstawie macierzy struktury importu oraz macierzy podaży.

Współczynniki importochłonności dla każdej gałęzi gospodarki Polski obliczone zostały poprzez podzielenie importu dóbr finalnych (którego wartości, w podziale na import z krajów UE-15 i wszystkich pozostałych gospodarek, podane są w macierzy przepływów dóbr i usług importowanych) przez wartość krajowej wartości dodanej poszczególnych produktów gałęzi (informacje zawarte są w macierzy przepływów produktów krajowych).

Ponieważ jednak wpływ funduszy w kroku 1 obliczany jest jako wpływ na produkt brutto poszczególnych sektorów, dodatkowy produkt końcowy (tj. przyrost produktu brutto, czyli wartości dodanej, plus przyrost importu) oszacowany został (dla każdej gałęzi i każdego roku badania) jako suma wzrostu produktu brutto oraz iloczynu wzrostu produktu brutto i wyżej wymienionego współczynnika importochłonności.

Otrzymane w ten sposób wektory wpływu realizacji polityki spójności w Polsce na produkty końcowe poszczególnych gałęzi (wykorzystywane w Polsce) przemnożone zostały przez współczynniki importochłonności konsumpcyjno-inwestycyjnej gospodarki Polski, obliczone jako relacja importu konsumpcyjnego i inwestycyjnego produktów poszczególnych branż (dostępne w tablicy przepływów towarów importowanych) oraz produktu końcowego tych produktów (dostępne w ogólnej tablicy przepływów międzygałęziowych). Uzyskane w ten sposób oszacowanie dodatkowego importu inwestycyjno-konsumpcyjnego przedstawione zostało w rozbiciu na gałęzie, z których pochodzą importowane produkty, tj. odpowiednie gałęzie gospodarek eksportujących. Następnie, rezultaty te przemnożono przez udział importu poszczególnych produktów z krajów UE-15 w całkowitym polskim imporcie danego produktu (dostępne w macierzy podaży).

⁶ Import inwestycyjny – import dóbr i usług wykorzystanych w inwestycjach w kapitał trwały.

⁷ Import konsumpcyjny – import dóbr i usług przeznaczonych do konsumpcji.

⁸ Współczynnik importochłonności gałęzi gospodarki – udział procentowy importu w produkcie końcowym lub globalnym danej gałęzi gospodarki.

W rezultacie, w kroku tym otrzymano tablicę dodatkowego importu inwestycyjno-konsumpcyjnego, w rozbiciu na gałęzie gospodarek eksportujących. Wynik uzyskany został z osobna dla poszczególnych lat 2004-09 oraz 2010-15 (prognoza).

Krok 3. Oszacowanie przyrostu produktu globalnego,⁹ w podziale na sektory gospodarki Polski.

W kroku tym wykorzystane zostały: (i) rezultat kroku 1, tj. tablica dodatkowego krajowego produktu końcowego poszczególnych gałęzi gospodarki oraz (ii) macierz przepływów międzygałęziowych dla Polski.

Zgodnie z metodą Leontiewa, przyrost produktu globalnego w poszczególnych gałęziach gospodarki Polski (czyli produktu końcowego poszczególnych gałęzi, powiększonego o zużycie pośrednie) wyznaczony został w oparciu o macierz przepływów międzygałęziowych. Wykorzystany został przy tym następujący wzór:

$$x=(I-A)^{-1}y,$$

gdzie A jest macierzą struktury kosztów polskiej gospodarki (tj. każdy element macierzy A , wyliczonej bezpośrednio z tablicy przepływów międzygałęziowych, $a_{ij}=x_{ij}/X_j$, jest udziałem materiałów pochodzących z gałęzi i -tej w łącznym produkcie gałęzi j -tej), I jest macierzą jednostkową, y jest wektorem przyrostu krajowego produktu końcowego, a x jest wektorem przyrostu globalnego. Wzór ten wykorzystany został osobno dla każdego z lat 2004-09 (a także dla każdego z lat prognozy 2010-15).

W rezultacie, dzięki zastosowaniu metody Leontiewa, otrzymano tablicę przyrostu produktu globalnego, w rozbiciu na poszczególne gałęzie polskiej gospodarki oraz lata 2004-09 i 2010-15 (prognoza).

Krok 4. Oszacowanie dodatkowego importu produkcyjnego w podziale na poszczególne gałęzie gospodarki Polski.

W kroku tym wykorzystane zostały: (i) rezultat kroku 3 oraz (ii) współczynniki importochłonności produkcyjnej, oszacowane na podstawie macierzy podaży oraz macierzy zużycia (w sposób analogiczny do oszacowania macierzy przepływów międzygałęziowych w kroku 3).

Współczynniki importochłonności produkcyjnej poszczególnych gałęzi obliczone zostały na podstawie macierzy przepływu towarów importowanych i macierzy przepływów towarów krajowych poprzez podzielenie importu wykorzystywanego w procesach produkcyjnych

⁹ Produkt globalny gałęzi gospodarki – łączna wartość dóbr lub usług wyprodukowanych przez daną gałąź gospodarki krajowej w danym roku, niezależnie od dalszego przeznaczenia. Produkt globalny dzielony jest pomiędzy zużycie pośrednie (zużycie jako „półproduktów” materiałów potrzebnych do produkcji w poszczególnych gałęziach gospodarki) oraz zużycie końcowe, czyli konsumpcję, inwestycje w kapitał trwały, zmiany stanu zapasów oraz eksport.

produktów danych gałęzi przez ich (krajowy) produkt globalny. Otrzymane w ten sposób współczynniki przemnożono następnie przez prognozowany przyrost produktu globalnego każdej gałęzi na skutek realizacji polityki spójności UE w Polsce. Czynność taką powtórzono dla każdego z lat 2004-09, a także 2010-15 (okres prognozy).

W rezultacie, otrzymano tablicę przyrostu importu produkcyjnego poszczególnych gałęzi gospodarki Polski, w rozbiciu na lata 2004-2015.

Krok 5. Oszacowanie dodatkowego importu produkcyjnego Polski w rozbiciu na poszczególne gałęzie gospodarek eksportujących (tj. gospodarek krajów UE-15).

W kroku tym wykorzystane zostały: (i) rezultat kroku 4 oraz (ii) macierz struktury sektorowej importu Polski.

Macierz struktury sektorowej importu oszacowana została na podstawie tablicy przepływów międzygałęziowych produktów importowanych. Macierz ta w sposób kompletny opisuje strukturę gałęziową importu każdego sektora polskiej gospodarki: każdy jej element b_{ij}/b_j oznacza udział importu produktów pochodzących z gałęzi i -tej w łącznym imporcie gałęzi j -tej. Następnie, dla każdego roku z osobna, tę samą macierz struktury importu przemnożono przez uzyskany w kroku 4 wektor przyrostu importu produkcyjnego poszczególnych gałęzi gospodarki Polski w danym roku.

W rezultacie otrzymano tablicę dodatkowego importu produkcyjnego, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, w rozbiciu na gałęzie gospodarek eksportujących oraz poszczególne lata 2004-09 oraz 2010-15 (prognoza). Poszczególne wartości przemnożono przez odpowiadające im współczynniki opisujące udział krajów UE-15 w całkowitym polskim imporcie produktów danej gałęzi (patrz krok 2). Uzyskana tablica stanowi uzupełnienie tablicy dodatkowego importu inwestycyjno-konsumpcyjnego, uzyskanej już w kroku 2.

Krok 6. Rozbicie dodatkowego importu Polski, indukowanego przez realizowaną tu politykę spójności UE, na poszczególne kraje UE-15.

W kroku tym zostały wykorzystane: (i) rezultat końcowy kroku 2, (ii) rezultat końcowy kroku 5 oraz (iii) macierze struktury importu polskiej gospodarki dla lat 2004-2008 w podziale na poszczególne kraje UE-15 oraz poszczególne gałęzie gospodarki, oszacowana na podstawie danych STAN OECD, *OECD Statistics on International Trade in Services* oraz danych EUROSTAT o międzynarodowych przepływach usług.

Głównym elementem bieżącego kroku było przemnożenie wektorów dodatkowego importu konsumpcyjno-inwestycyjnego oraz materiałowego przez macierz struktury importu polskiej gospodarki z krajów UE-15 według gałęzi gospodarki. W rezultacie otrzymano dwie macierze opisujące, odpowiednio, dodatkowy import konsumpcyjno-inwestycyjny oraz produkcyjny, indukowany przez realizację polityki spójności UE w Polsce, w rozbiciu na poszczególne kraje UE-15 oraz gałęzie ich gospodarek dla poszczególnych lat (sposób jej uzyskania opisany

został szerzej w części 3.2.3). Dla okresu 2009-2015 wykorzystana została uśredniona struktura dla lat 2004-2008. Z uwagi na brak wyraźnych zmian w okresie 2004-2008, uznano że jest to wystarczająco dobre przybliżenie.

Ostateczne oszacowania dodatkowego importu uzyskane zostały jako zsumowanie importu konsumpcyjno-inwestycyjnego i produkcyjnego, a także wpływu bezpośredniego, czyli wartości kontraktów zawartych z przedsiębiorstwami z krajów UE-15, który oszacowany został na podstawie badania CAWI (w przypadku perspektywy 2004-2006) oraz sporządzanej na jego podstawie prognozie mikroekonomicznej (dla perspektywy 2007-2013).

W rozdziale poświęconym wynikom badania, dla zredukowania liczby wymiarów i klarowniejszej prezentacji uzyskanych rezultatów, posługiwać będziemy się też wynikami zagregowanymi dla całego okresu 2004-09, 2010-15 (okres prognozy) oraz całego okresu 2004-2015. Łącznej analizie poddane zostaną też popyt pośredni konsumpcyjno-inwestycyjny, pośredni popyt produkcyjny oraz popyt bezpośredni.

Krok 7. Odniesienie uzyskanych rezultatów do dotychczasowej struktury handlu międzynarodowego krajów UE-15.

W kroku tym zostały wykorzystane: (i) oszacowane w kroku 6 (w tym prognozowane na lata 2009-15) wielkości dodatkowego importu produktów pochodzących z poszczególnych gałęzi gospodarek poszczególnych krajów UE-15, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, , (ii) dane o zmianach w latach 2004-2008 polskiego importu z poszczególnych krajów UE-15 według branż, wykorzystane również w kroku 6, oraz (iii) dane o wpłatach poszczególnych krajów UE-15 do budżetu Unii Europejskiej w latach 2004-15 (zob. opis w rozdziale 3.2.3).

Efektem końcowym tego kroku jest możliwość przeprowadzenia analizy relatywnego znaczenia importu indukowanego realizacją polityki spójności w Polsce. Uzyskane oszacowania odniesione zostały do faktycznych zmian wymiany handlowej.

Ponadto, wartości dodatkowego eksportu poszczególnych krajów UE-15 do Polski, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, odniesione zostały do wielkości środków, które kraje te przeznaczają na finansowanie budżetu Unii Europejskiej. Wykorzystane zostały w tym celu oficjalne dane Komisji Europejskiej.

Krok 8. Wyprowadzenie wniosków o wpływie realizacji Polityki Spójności UE w Polsce na PKB w krajach UE15 na podstawie literatury przedmiotu

Wpływ wzrostu eksportu poszczególnych krajów UE-15 na ich PKB oszacowany został w sposób wtórny, wykorzystujący wyniki innych badań z różnych źródeł. Rezultaty przeprowadzonej meta-analizy stanowią podstawę do udzielenia odpowiedzi na pytania badawcze omówione w rozdziale 3.1.

4. Ocena korzyści całkowitych (bezpośrednich i pośrednich) uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności UE w Polsce – aktualizacja wyników

Ocena łącznych korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce dokonana została na dwóch poziomach analizy: mikroekonomicznym (badanie CAWI, analiza dokumentacji, wywiady pogłębione) oraz makroekonomicznym (wykorzystanie tablic przepływów międzygałęziowych, macierzowych danych odnośnie handlu zagranicznego oraz rachunków narodowych). Jedynie łączne uwzględnienie obu tych poziomów – co jest przedmiotem tego rozdziału – pozwala na kompletną, rzetelną i szczegółową ocenę korzyści *pośrednich*, jakie Państwom UE-15 przynosi realizacja polityki spójności w Polsce. Podstawą do wyciągnięcia wniosków, odnoszących się do korzyści pośrednich, są wyniki badania ankietowego, opisane syntetycznie w rozdziale 2, jednak zastosowana tu metodologia wykorzystuje, przede wszystkim, model przepływów międzygałęziowych, opisany w rozdziale trzecim. Uwzględnia ona zatem również szeroki zakres alternatywnych źródeł danych (wtórnych), a przeprowadzone wnioskowanie ma charakter pośredni.

Rozdział ten stanowi aktualizację odpowiadającego mu rozdziału z raportu *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce* z roku 2009.

4.1 Aktualizacja wyników

Jak już zostało podkreślone we wprowadzeniu do raportu, stanowi on aktualizację raportu z roku 2009. Spośród wszystkich elementów badania, oszacowania wpływu pośredniego uległy największym zmianom. Główną przyczyną jest wykorzystanie macierzy przepływów gałęziowych dla polskiej gospodarki w roku 2005, które nie były jeszcze dostępne w momencie sporządzania raportu z roku 2009. Konieczne było wówczas posługiwanie się tablicami z roku 2004, a w pewnych obliczeniach danymi z roku 2000 (były to najbardziej aktualne dane). Jednocześnie, przy dodatkowych szacowaniach przyjmowano konserwatywne założenia. W przypadku aktualizacji, nie było to konieczne – możliwe było wykorzystanie istniejących danych. W efekcie, zwiększyły się wykorzystane współczynniki importochłonności (co jest zrozumiałe z uwagi na zacieśnianie więzów gospodarczych między Polską, a krajami UE-15). Efektywna importochłonność (to jest relacja dodatkowego importu do wzrostu określonej kategorii produktu w polskiej gospodarce, zobrazowana na wykresie 4.4) wzrosła niemal dwukrotnie. Zmiany te wpływają przede wszystkim na skalę, strukturę sektorową i krajową dodatkowego importu.

Wspomniane zmiany w metodzie badawczej oraz wykorzystanych danych przyczyniły się do znacznego zwiększenia oszacowania wpływu. W szczególności, całkowity dodatkowy import z krajów UE-15 do Polski w okresie 2004-2015, wynikający z realizacji spójności, zgodnie z raportem z roku 2009 wynosił 25 miliardów euro (87,6 miliardów zł). Zgodnie z zaktualizowanymi obliczeniami, wynosi on 37,8 miliardów euro (151 miliardów zł). Odmienna skala różnicy w obydwu walutach wynika, po pierwsze, ze zmian rozkładu w czasie wpływu, po drugie ze zmiany założenia odnośnie kursu walutowego. W raporcie z roku 2009 dla lat 2009-2015 wykorzystany został kurs na poziomie 3,5 zł/euro, w raporcie obecnym – dla roku 2009 wyższy kurs rzeczywisty, a dla lat 2010-2015 - 4 zł/euro.¹⁰ Należy zwrócić uwagę, że środki przeznaczone dla Polski w ramach polityki spójności określone są w walucie europejskiej. Stąd, jej wykorzystanie do analizy rezultatów jest mniej wrażliwe na założenie odnośnie kursu.

Ponadto, oszacowania z roku 2010 wskazują na większy udział produktów przemysłu, szczególnie wysokich i wyższych średnich technologii, w dodatkowym strumieniu importu. Przypisać to należy zmianom struktury sektorowej polskiej gospodarki, uchwyconym w ramach tablic przepływów międzygałęziowych. W miarę szybkiego rozwoju kraju, naturalnym procesem jest wzrost zapotrzebowania na wysoko zaawansowane produkty, których krajowi producenci nie są w stanie dostarczyć w wystarczającej ilości. Przyczynia się do tego również wzrost efektywnej importochłonności popytu na dobra finalne (to jest popytu konsumpcyjnego i zapotrzebowania przedsiębiorstw na dobra kapitałowe) w badaniu.

Podział dodatkowego importu między poszczególne kraje UE-15 nie zmienił się znacząco. Podobnie jak w raporcie z roku 2009, dominującą pozycję posiada gospodarka niemiecka. Relatywnie zyskała natomiast gospodarka włoska oraz francuska. Drugą pozycją utraciła natomiast gospodarka austriacka.

Jednocześnie, przy porównaniach szczegółowych wyników, przedstawionych w raportach z roku 2009 i niniejszym, należy zachować ostrożność. Jak już zostało wspomniane, znacząco większa dostępność danych pozwoliło na uniknięcie konieczności przyjmowania zastępczych założeń, co w praktyce oznacza modyfikację metody badawczej. Z uwagi na opieranie się na bardziej aktualnym i szerszym zbiorze informacji, wersja z roku 2010 w większym stopniu odpowiada rzeczywistości.

¹⁰ Kurs na poziomie 4 zł/euro rozpatrywany był jednak także w poprzedniej wersji, w ramach analizy wrażliwości. Nie powoduje ona tak znaczących różnic, jak zauważalna jest pomiędzy obydwojema raportami.

4.2. Wyniki badania

Prezentacja wyników badania makroekonomicznego przeprowadzona zostanie w podziale na dwa okresy czasu:

- a) **okres 2004-09**, dla którego dokonana została ocena wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na kraje UE-15, sformułowana w postaci odpowiedzi na cztery wymienione powyżej szczegółowe pytania badawcze;
- b) **okres 2010-15**, na który sporządzona została prognoza.

W niniejszym rozdziale analizowane są łącznie efekty bezpośrednie, wynikające z zawierania kontraktów z wykonawcami z krajów UE-15 przez wykonawców projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych oraz efekty pośrednie, wynikające ze zwiększania się, dzięki skutkom realizacji tych projektów, potrzeb importowych polskiej gospodarki.

Dodatkowy import, złożony z importu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego, oszacowany został przy wykorzystaniu tablic przepływów międzygałęziowych. Metoda ta pozwala na obliczenie, jak wzrost wartości dodanej, wytwarzanej w polskich sektorach, uzyskany dzięki realizacji polityki spójności UE, wpłynie na strukturę popytu globalnego (uwzględniającego import).

W niniejszym podrozdziale uwaga skupi się na efektach już zaobserwowanych oraz sumarycznych w całym okresie 2004-2015; uszczegóławiające tabele zawarte zostały w załączniku (część 7.3). W niektórych przypadkach zasadne jest jednak traktowanie okresu badania i okresu prognozy łącznie, bez odrębnych analiz okresów 2004-2009 i 2010-2015 – zwłaszcza tam, gdzie pytania dotyczą prognozy całkowitego wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na eksport, PKB i zatrudnienie w poszczególnych krajach UE-15.

Różnice metodologiczne pomiędzy oszacowaniem wpływu historycznego a opracowaniem prognoz wpływu w przyszłości są niewielkie. Wynikają one jedynie z:

- wykorzystania rezultatów badania CAWI dla uzyskania struktury sektorowej wpływu funduszy unijnych na polską gospodarkę oraz bezpośrednio wywoływanego przez nie dodatkowego popytu na dobra i usługi importowane w okresie 2004-2008 oraz konieczności ekstrapolacji tych rezultatów na lata 2009-2015, przy uwzględnieniu różnic w strukturze alokacji środków w perspektywach programowania 2004-2006 (środki wydatkowane w latach 2004-08) oraz 2007-2013 (środki wydatkowane w latach 2009-15);

- wykorzystania makroekonomicznych danych historycznych dla lat 2004-2009 oraz prognoz dla lat 2010-15.¹¹

4.2.1. Dodatkowy popyt na dobra i usługi importowane z krajów UE-15

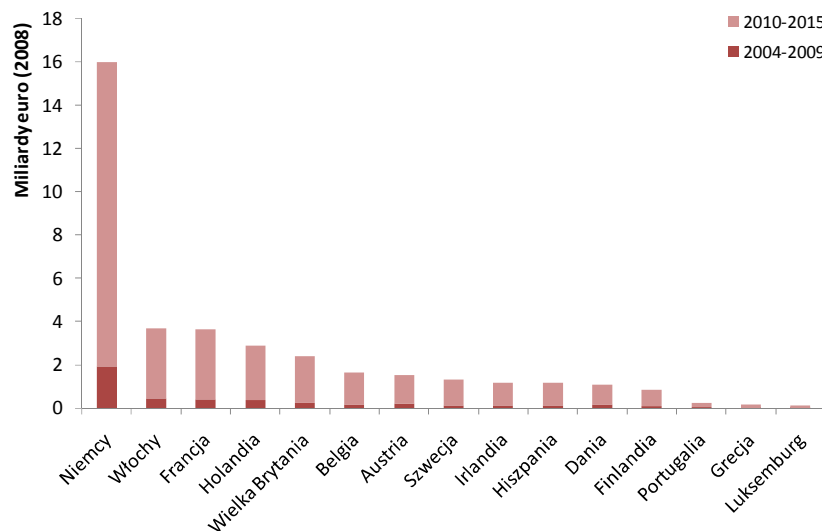
Przeprowadzona, zgodnie z opisaną szczegółowo w załączniku metodologicznym procedurą, analiza wskazała na istotny wpływ wydatkowania środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na polski import z krajów UE-15. W sumie, w całym okresie 2004-15 polityka spójności UE stanowić będzie przyczynę zwiększenia eksportu ze wspomnianej grupy krajów do Polski o łączną kwotę niemal 37,8 miliardów euro (151 mld zł), w cenach z 2008 roku. Kwota ta obejmuje zarówno efekty bezpośrednie, jak i pośrednie. Silnie asymetryczny rozkład owego dodatkowego importu w czasie powoduje jednak, że do 2009 roku łącznie zaobserwować można było – zgodnie z szacunkami – zwiększenie importu o ponad 4,5 mld euro (17,8 mld zł), a więc zaledwie około 12 proc. całkowitego efektu. Jednocześnie kwota taka stanowi 27 proc. kwoty dofinansowania dla Polski w ramach polityki spójności w okresie 2004-2009. W całym okresie 2004-2015 wartość tego współczynnika wyniesie 52 proc.

Należy pamiętać o tym, że liczby powyższe odnoszą się do efektu całkowitego, a więc wspomniane 4,5 mld euro wpływu całkowitego stanowi sumę 525 mln euro¹² wpływu bezpośredniego (wynikającego wprost z dostaw towarów i usług przez firmy z UE-15 w ramach projektów finansowanych z funduszy europejskich, skorygowanych o wkład środków polskich we współfinansowane inwestycje), 186 mln euro prognozowanego wpływu bezpośredniego (wynikającego z projektów realizowanych w ramach perspektywy 2007-2013) oraz 3,8 mld euro wpływu pośredniego, wynikającego ze zwiększenia popytu na import produkcyjny (tj. import dóbr i usług pośrednich, zgłaszany przez firmy polskie związane z realizacją projektów w ramach polityki spójności UE), konsumpcyjny oraz inwestycyjny.

¹¹ Z uwagi na opóźnienia w zbieraniu i publikacji danych przez wyspecjalizowane instytucje (np. Eurostat), dla wybranych kategorii makroekonomicznych (jak np. wielkości przepływów międzygałęziowych) również wartości dla okresu historycznego 2004-08 są szacowane.

¹² Wartość ta jest niższa od całkowitej wartości kontraktów wnioskodawców projektów z wykonawcami posiadającymi siedzibę w krajach UE-15, oszacowanej na podstawie badania CAWI (624,5 mln euro), ponieważ część projektów w próbie (finansowanych z Funduszu Spójności) realizowana była także w latach 2000-2003 (ze środków funduszu ISPA). Uwzględnienie także tych projektów w badaniu wynika z prowadzenia ciągłej sprawozdawczości w obydwu okresach.

WYKRES 4.1. OSZACOWANIE DODATKOWEGO EKSPORTU Z KRAJÓW UE-15 DO POLSKI, WYWOŁANEGO PRZEZ REALIZACJĘ POLITYKI SPÓJNOŚCI W OKRESIE 2004-2015 (MILIARDY EURO, CENY Z 2008 ROKU) – PODZIAŁ WEDŁUG KRAJÓW.

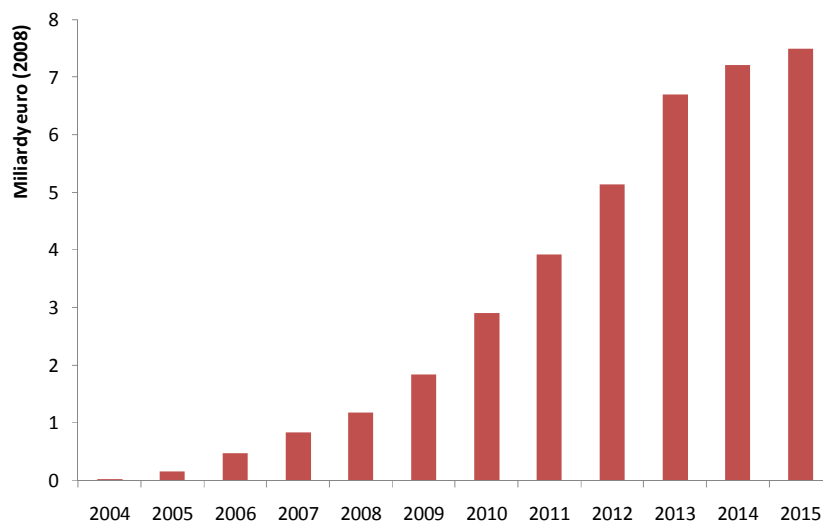

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Zgodnie z szacunkami, największym beneficjentem zwiększenia popytu polskiej gospodarki na dobra i usługi importowane będzie gospodarka niemiecka (zob. wykres 4.1). Wynika to z faktu, że, z jednej strony, wśród wykonawców kontraktów realizowanych w ramach projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych dominują, poza polskimi, przedsiębiorstwa posiadające siedzibę w tym kraju (szerzej patrz rozdział 2), z drugiej natomiast, Niemcy są najistotniejszym partnerem Polski w handlu zagranicznym, co znajduje odbicie w szacunkach wpływu pośredniego. Nie należy się spodziewać, by sytuacja ta mogła ulec zmianie w najbliższych latach, toteż otrzymany rezultat jest w pełni zgodny z intuicją.

Jednocześnie, wykresy 4.1 i 4.2 obrazują silnie asymetryczny rozkład w czasie dodatkowego importu indukowanego przez fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności. Do 2009 roku (włącznie), zgodnie z szacunkami, zrealizowane zostało jedynie 12 proc. całkowitego wpływu prognozowanego na okres 2004-15, przy czym duża część tej kwoty (8 proc. całkowitego wpływu) przypada na lata 2008-2009. Oznacza to, że w przyszłości spodziewać się należy silniejszego niż dotąd zwiększenia importu, a dotychczasowe doświadczenia odnośnie intensyfikacji eksportu do Polski z krajów UE-15 nie ukazują w pełni nasilenia zjawiska. Absolutne wartości dodatkowego importu w okresie 2004-2009 w podziale na kraje UE-15 prezentuje tabela 4.1.

WYKRES 4.2. OSZACOWANIE DODATKOWEGO EKSPORTU KRAJÓW UE-15 DO POLSKI, WYWOŁANEGO PRZEZ REALIZACJĘ POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE W OKRESIE 2004-2015 (MILIARDY EURO, CENY Z 2008 ROKU) - PODZIAŁ WEDŁUG LAT.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

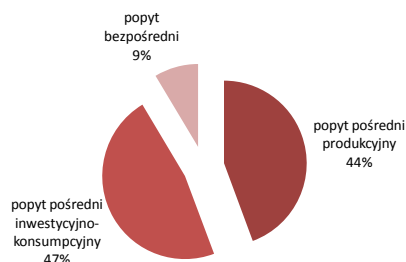
Zgodnie z szacunkami, około 91,4 proc. całkowitego wzrostu importu z krajów UE-15 w całym okresie 2004-2015 stanowią będą efekty pośrednie, a więc korzyści powstałe w wyniku rozwoju polskiej gospodarki dzięki napływowi środków unijnych (wykres 4.3). Opisane w rozdziale 2 efekty bezpośrednie – stanowiące pozostałe 8,6 proc. efektu całkowitego – są zatem znikomą częścią dodatkowego przepływu dóbr i usług.

Należy w tym miejscu zauważyć, że wpływ bezpośredni miał relatywnie większe znaczenie w okresie 2004-2009 (15,5 proc.) niż, zgodnie z prognozami, będzie miał w okresie 2010-2015 (7,6 proc.). Wynika to z równoczesnego występowania następujących efektów:

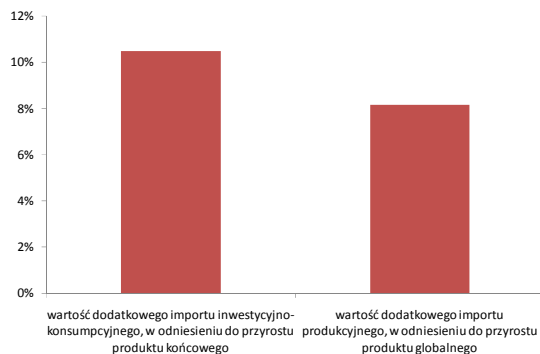
- zmniejszenia się udziału wykonawców z krajów UE-15 w całkowitym wydatkowaniu środków strukturalnych w Polsce (co zostało omówione w załączniku 7.2);
- znaczącej intensyfikacji wpływu funduszy strukturalnych na polską gospodarkę, zgodnie z prognozami opartymi na modelu EUImpactMOD.

Co więcej, blisko połowa owego wpływu pośredniego ma charakter produkcyjny, tj. odnoszący się do popytu na dobra i usługi pośrednie, potrzebne firmom polskim podczas wytwarzania dóbr i usług finalnych (lub dóbr i usług pośrednich wyższego rzędu). Rozpatrywanie jedynie kwot zakontraktowanych przez przedsiębiorstwa z krajów UE-15 (wpływ bezpośredni), poszerzonych tylko o dodatkowy popyt inwestycyjny oraz konsumpcyjny oznaczałoby zatem znaczące niedoszacowanie wartości indukowanego eksportu z krajów UE-15 do Polski.

WYKRES 4.3. DODATKOWY EKSPORT DO POLSKI KRAJÓW UE-15 W OKRESIE 2004-2015 WEDŁUG CHARAKTERU POPYTU.

WYKRES 4.4. DODATKOWY (WYWOŁANY POŚREDNIO) IMPORT Z KRAJÓW UE-15 ODNIESIONY DO PRZYROSTU POPYTU POLSKIEJ GOSPODARKI (OKRES 2004-2015).

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Wykres 4.4 pokazuje, jaka jest ogólna importochłonność polskiej gospodarki. Wartość znajdująca się po lewej stronie pokazuje, jaka część dóbr i usług dostępnych na rynku jako dobra końcowe została wytworzona w krajach UE-15. Wykres prawy z kolei wskazuje analogiczną zależność dla dóbr pośrednich, to jest zużywanych w procesach produkcyjnych w polskiej gospodarce. Dodatkowy import konsumpcyjno-inwestycyjny stanowi ponad 10 proc. całkowitego wzrostu produktu końcowego w polskiej gospodarce, a import materiałowy – ponad 10 proc. przyrostu produktu globalnego. Wskazuje to na relatywnie wysoką importochłonność gałęzi polskiej gospodarki, na które oddziałuje realizacja polityki spójności w Polsce.

TABELA 4.1. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2004-2009 W PODZIALE NA GOSPODARKI EKSPORTUJĄCE I LATA.

	Miliony złotych (ceny z 2008 roku)						Miliony euro (ceny z 2008 roku)					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Austria	35.2	48.4	100.0	151.8	176.9	328.0	7.8	12.0	25.7	40.1	50.3	75.8
Belgia	-3.2	7.3	53.6	120.0	164.1	348.1	-0.7	1.8	13.8	31.7	46.7	80.4
Dania	6.2	133.1	165.9	87.4	103.7	223.7	1.4	33.1	42.6	23.1	29.5	51.7
Finlandia	-1.9	3.5	28.9	62.6	113.6	174.4	-0.4	0.9	7.4	16.6	32.3	40.3
Francja	3.4	32.1	138.3	262.6	345.4	772.0	0.7	8.0	35.5	69.4	98.2	178.4
Grecja	-0.3	0.4	3.2	7.5	9.6	30.8	-0.1	0.1	0.8	2.0	2.7	7.1
Hiszpania	-3.0	4.3	35.1	82.5	126.5	240.1	-0.7	1.1	9.0	21.8	36.0	55.5
Holandia	2.5	22.6	124.4	228.9	387.6	597.1	0.6	5.6	31.9	60.5	110.2	138.0
Irlandia	5.0	11.2	49.0	85.9	166.3	241.1	1.1	2.8	12.6	22.7	47.3	55.7
Luksemburg	-0.3	0.5	3.8	8.1	14.5	28.4	-0.1	0.1	1.0	2.1	4.1	6.6
Niemcy	77.6	270.0	814.4	1400.2	1716.4	3382.2	17.1	67.1	209.1	370.1	488.1	781.6
Portugalia	1.7	3.0	9.2	15.2	21.9	53.7	0.4	0.7	2.4	4.0	6.2	12.4
Szwecja	-3.7	7.2	46.4	94.5	133.3	279.9	-0.8	1.8	11.9	25.0	37.9	64.7
Wielka Brytania	-4.7	15.4	91.4	191.3	235.1	505.8	-1.0	3.8	23.5	50.6	66.8	116.9
Włochy	-6.8	55.3	174.9	325.5	426.3	770.4	-1.5	13.7	44.9	86.1	121.2	178.0

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

Wyniki przedstawione w tabeli 4.1 obrazują wielkość dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski, jaki pojawił się w latach 2004-09, wskutek realizacji polityki spójności UE w naszym kraju. Łatwo zauważyć, oprócz wyraźnego trendu wzrostowego z roku na rok, także duże dysproporcje pomiędzy poszczególnymi krajami UE-15. Dodatkowy import z Niemiec jest ponad czterokrotnie większy niż z drugiego w kolejności kraju, Włoch, i stanowi 43 proc. całości. Tylko w przypadku Niemiec dodatkowy import do roku 2009 włącznie przekroczył, co do wartości, kwotę miliarda euro. Jak wspomniano już wcześniej, prognozowane korzyści z realizacji polityki spójności UE w Polsce będą jednak w późniejszych latach o wiele większe.

4.2.2. Dodatkowy popyt skierowany na dobra i usługi importowane wytwarzane w poszczególnych sektorach gospodarek krajów UE-15

Obok całkowitej wartości strumienia dodatkowego eksportu z krajów UE-15 do Polski, indukowanego przez implementację polityki spójności UE, obliczanego w podziale na poszczególne kraje oraz lata 2004-15, istotna jest także struktura sektorowa badanych przepływów. Przyjęta w niniejszym badaniu metodologia sprawia, że rozbięcie efektów ogółem pomiędzy poszczególne sektory wg klasyfikacji NACE nie nastrocza szczególnych trudności.

Po pierwsze, naturalna jest zależność pomiędzy zwiększeniem się eksportu a rozwojem danego sektora gospodarki eksportującej. W bieżącym badaniu zakładamy, że szacowane przyrosty polskiego importu są równoznaczne ze zwiększeniem się polskiego popytu na dane towary i usługi z krajów UE-15, co, w zależności od zachodzenia ewentualnych sztywności po stronie podaży oraz cenowej, przenosić się będzie na wzrost cen lub wielkość produkcji. Z uwagi na średniookresowy horyzont analizy oraz relatywną otwartość rynków krajów UE-15, spodziewać się należy raczej większej intensywności drugiego procesu. Zwiększenie produkcji (jak też wyższe ceny) przekładać się będą na wyższe wynagrodzenia i/lub większe zatrudnienie w danym sektorze. W przypadku gałęzi młodych i rozwijających się, spodziewać się można również dodatkowego przyspieszenia rozwoju, wskutek zwiększenia się zainteresowania daną gałęzią przez pracowników i przedsiębiorców. Do sektorów o takim charakterze należą w szczególności sektory wysokich technologii oraz sektor usług biznesowych, odznaczające się bardzo wysoką produktywnością czynników wytwórczych. Relatywnie szybki rozwój takich gałęzi oznacza więc wzrost przeciętnej produktywności oraz, co za tym idzie, dobrobytu społecznego. Z tej przyczyny, dodatkowy popyt zewnętrzny jest szczególnie pożądany w przypadku gałęzi nowoczesnej gospodarki – przede wszystkim właśnie sektorów przetwórczych wysokich technologii oraz usług biznesowych.

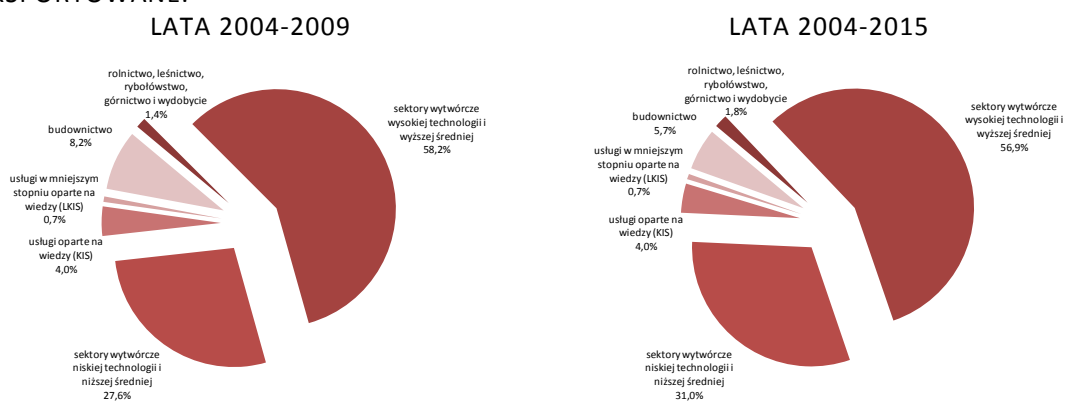
Powyższe stwierdzenie nie oznacza jednak, że dodatkowy import towarów i usług wytwarzanych w sektorach niskiej technologii jest zjawiskiem negatywnym dla gospodarki eksportującej. W szczególności, dodatkowy popyt zewnętrzny może złagodzić, co jest

szczególnie istotne w przypadku siły roboczej, rezultaty stopniowego zmniejszania się popytu wewnętrznego na dobra i usługi wytwarzane w tradycyjnych sektorach.

Silny pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy, mierzony przyrostami PKB, udziału eksportu produktów pochodzących z sektorów wysokiej technologii wykazany został w pracy empirycznej Crespo-Cuaresmy i Wörza (2005). W pracy tej stwierdzono też, że słabszy, ale w dalszym ciągu pozytywny i statystycznie istotny, wpływ na PKB ma także eksport dóbr i usług wytwarzanych w sektorach nieprzetwórczych. Wartość eksportu produktów sektorów niskiej technologii nie wpływa natomiast istotnie na wzrost PKB.

W przypadku bieżącego badania, agregacja poszczególnych sektorów gospodarki w grupy gałęzi według poziomu zaawansowania technologicznego (zgodnie z klasyfikacją Eurostatu) wskazuje na wysoki udział towarów wysokiej lub wyższej średniej technologii w dodatkowym eksporcie z krajów UE-15 do Polski. Stanowią one ponad połowę wartości dodatkowego eksportu krajów EU-15 do Polski. W kontekście wpływu dodatkowego eksportu na rozwój gospodarczy krajów eksportujących, należy taką sytuację ocenić pozytywnie. Oznacza bowiem ona nie tylko znaczny wpływ realizacji polityki spójności UE w Polsce na rozwój firm z krajów UE-15, ale w dodatku wpływ sprzyjający szybszemu rozwojowi sektorów „przyszłościowych”. Biorąc pod uwagę cały okres 2004-2015, udział budownictwa niskich i niższych średnich technologii jest, kosztem budownictwa, większy. Struktura importu w okresie 2010-2015 jest zbliżona do całego badanego okresu.

WYKRES 4.5. DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW EU-15 DO POLSKI, W PODZIALE NA POZIOM TECHNOLOGICZNEGO ZAAWANSOWANIA GAŁĘZI PRODUKUJĄCYCH TOWARY I USŁUGI EKSPORTOWANE.

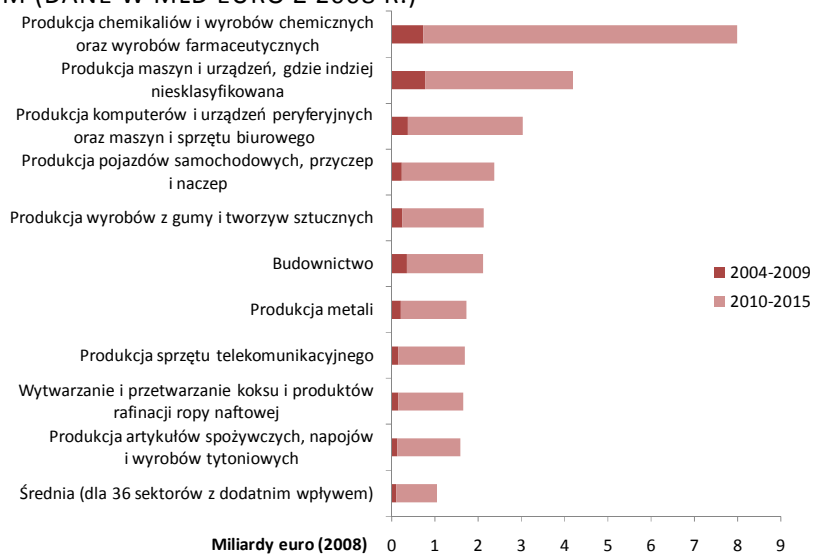

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI, danych opisanych w załączniku oraz klasyfikacji poziomu technologicznego gałęzi NACE Eurostat - http://europa.eu.int/estatref/info/sdds/en/htec/htec_aaq_nace.pdf.

Wartość dodatkowego importu z krajów UE-15 w okresie 2004-2009 oraz 2010-2015 (dla dominujących sektorów gospodarki), przedstawiona została na wykresie 4.6. Struktura sektorowa eksportu dla największych beneficjentów omawianego wpływu zaprezentowana

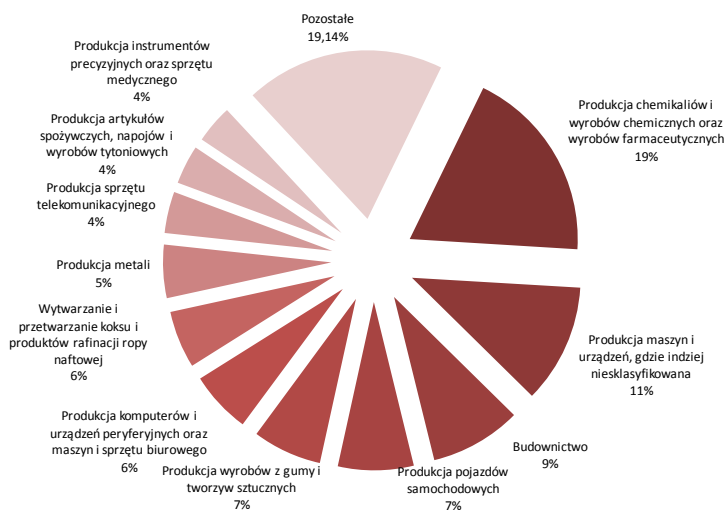
została na wykresach 4.7-4.9. Dane dla wszystkich sektorów, z uwagi na czytelność raportu, zamieszczone zostały w załączniku (tablica 7.12).

WYKRES 4.6. DODATKOWY EKSPORT POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLD EURO Z 2008 R.)

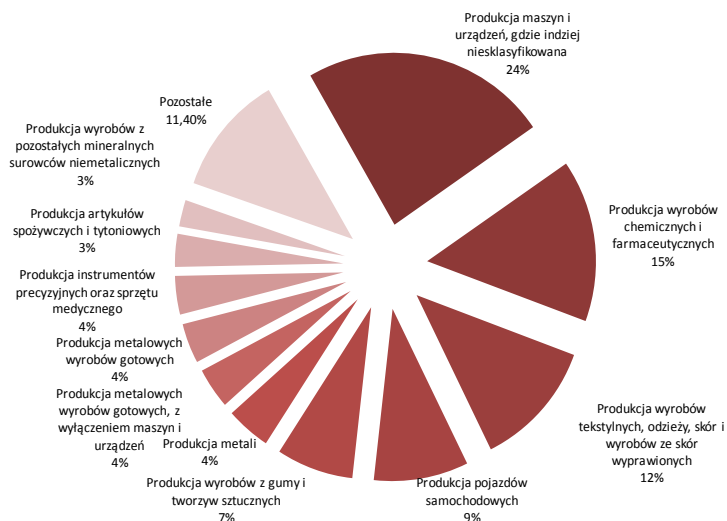
Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

WYKRES 4.7. STRUKTURA SEKTOROWA DODATKOWEGO EKSPORTU Z NIEMIEC (2004-2015)

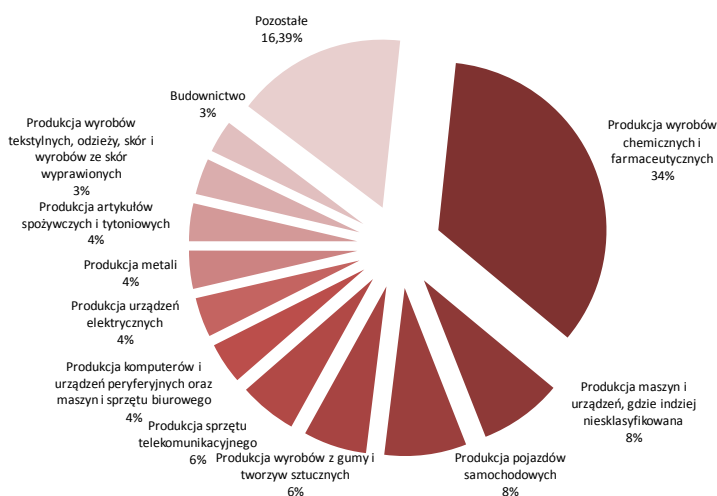
Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

WYKRES 4.8. STRUKTURA SEKTOROWA DODATKOWEGO EKSPORTU Z WŁOCH (2004-2015)

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

WYKRES 4.9. STRUKTURA SEKTOROWA DODATKOWEGO EKSPORTU Z FRANCJI (2004-2015)

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

4.2.3. Wpływ na wzrost zysków i funduszy płac firm z krajów UE-15 oraz podatków płaconych przez nie w krajach macierzystych

Opisany i scharakteryzowany w powyższym podrozdziale całkowity przyrost popytu Polski na dobra i usługi importowane, wynikający z realizacji polityki spójności UE w naszym kraju, przekładający się na wzrost eksportu z krajów UE-15 do Polski, ma bezpośrednie przełożenie na sferę mikroekonomiczną gospodarek tych krajów. Jednym z celów niniejszego badania

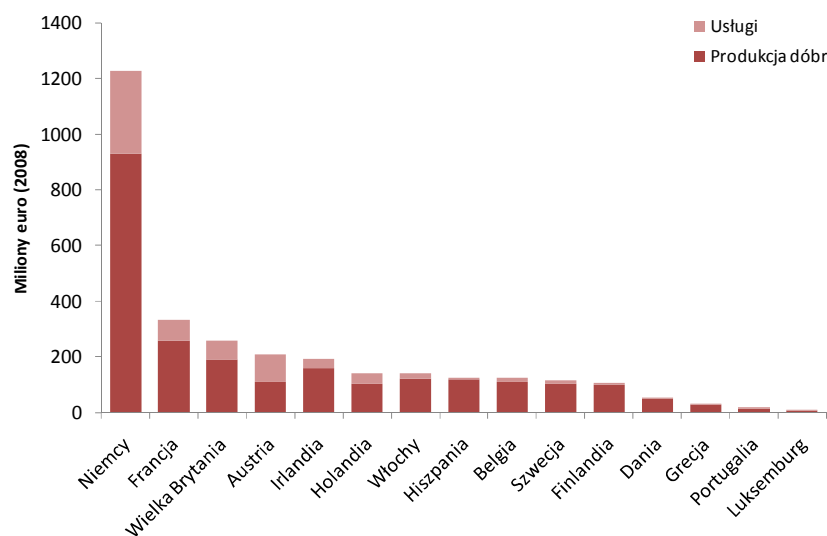
jest zmierzenie tego wpływu w kontekście wzrostu zysków przedsiębiorstw (aproxymowanych nadwyżką operacyjną netto), ich funduszy płac (w tym obciążenia czynnika pracy podatkami oraz składkami społecznymi) oraz, płaconych przez nie w krajach macierzystych, podatków netto. Należy przy tym pamiętać, że wszystkie te kategorie zawierają się w oszacowanym wzroście eksportu do Polski. Oznacza to, że podrozdział ten opisuje, jak dodatkowy popyt zostaje rozdzielony pomiędzy zyski przedsiębiorstw, wynagrodzenia netto siły roboczej oraz podatki i inne dochody instytucji publicznych.

Efekty te można łatwo obliczyć przyjmując założenie, że są one na tyle małe, że nie zaburzają znacząco struktury rynków, w których działają poszczególne firmy (a więc nie zwiększają np. ich konkurencyjności, co zaowocowałoby zmniejszeniem proporcji zysku do kosztów). Porównując skalę uzyskanych efektów krańcowych do całkowitej wielkości rynków, w których firmy te działają, należy to założenie uznać za zasadne.

Omawiane efekty skwantyfikowane zostały na podstawie dwojakiego rodzaju danych: efektów całkowitych oszacowanych w pozostałych podrozdziałach niniejszego rozdziału oraz, wyliczonej na podstawie danych sektorowych (w ramach poszczególnych krajów i lat), zawartych w bazie *Eurostatu*, proporcji zysków, funduszy płac oraz podatków netto do produktu globalnego w poszczególnych krajach UE-15. Do oszacowania obciążenia podatkowego czynnika pracy wykorzystane zostały dane dotyczące klina podatkowego, również udostępniane przez *Eurostat*.

Wyniki odnoszące się do dodatkowych zysków zostały zaprezentowane na wykresie 4.10.

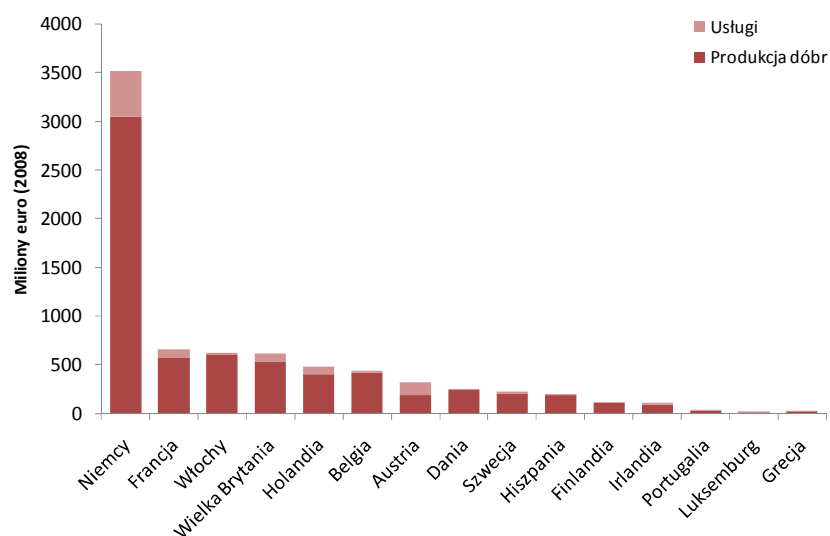
WYKRES 4.10. SUMARYCZNY PRZYROST ZYSKÓW PRZEDSIĘBIORSTW W LATACH 2004-15 W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Jak widać na wykresie 4.10, oczekiwany wzrost eksportu do Polski w okresie 2004-15 w największym stopniu zwiększy zyski przedsiębiorstw niemieckich (o ok. 1,3 mld euro, czyli ok. 4,9 mld złotych), francuskich, brytyjskich, irlandzkich i austriackich. Oczywiście, struktura geograficzna strumienia dodatkowych zysków przedsiębiorstw jest w dużej mierze odzwierciedleniem rozmiarów poszczególnych gospodarek oraz skali ich wymiany handlowej z Polską. Wyodrębnienie sektora produkcyjnego¹³ i usługowego pozwala przy tym na stwierdzenie niejednorodności spodziewanych przyrostów: na jednym krańcu skali znajdują się kraje, w których 90-95 proc. dodatkowych zysków w latach 2004-15 trafi do przedsiębiorstw sektora produkcyjnego. Są to kraje skandynawskie, Grecja i Hiszpania. Na drugim końcu znajdują się zaś gospodarki, których sektor usługowy przejmie do 43 proc. puli dodatkowych zysków przedsiębiorstw: Holandia, Portugalia, Austria.

WYKRES 4.11. SUMARYCZNY PRZYRÓST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW W LATACH 2004-15 W MLD EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Rozpatrując tę część strumienia dodatkowych dochodów przedsiębiorstw, która przekładana jest na wzrost funduszu płac, otrzymujemy podobne, choć nieco inne wyniki. Największe korzyści notowane są w dalszym ciągu w dużych krajach UE-15 (Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy). W szczególności, kwota łączna sięga w przypadku Niemiec przekracza 3,5 mld euro (ponad 14 mld zł) w cenach z 2008r. za cały okres 2004-15.

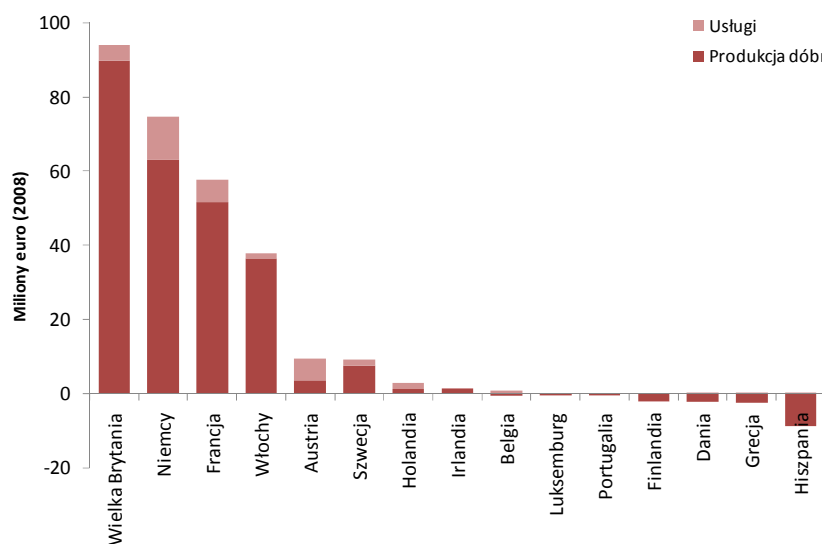
Przechodząc do analizy wielkości netto dodatkowych podatków płaconych przez firmy z krajów UE-15 w ich krajach macierzystych, które uiszczają one w związku z odnoszonymi przez siebie korzyściami z realizacji polityki spójności UE w Polsce, należy odnotować, iż

¹³ W którego skład wchodzi wszystkie dziedziny nie klasyfikowane jako usługi, a więc zarówno wszystkie gałęzie przemysłu, jak i rolnictwo oraz górnictwo.

w wielu krajach UE-15, płynący ze strony Polski dodatkowy impuls popytowy może się wiązać ze spadkiem wolumenu podatków netto. Wynika to z ujemnego opodatkowania netto wybranych sektorów, czyli ich subwencjonowania, oraz bliskiego zera udziału opodatkowania netto w produkcie końcowym dla większości spośród pozostałych gałęzi (oszacowania te zawarte zostały w załączniku statystycznym). W największym stopniu dotyczy to rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, górnictwa i wydobywania. Rozkład korzyści w postaci wzrostu wpływów podatkowych jest odmienny niż w przypadku korzyści odnoszonych przez podmioty prywatne.

Państwem, którego budżet powinien odnotować największe przyrosty wpływów od przedsiębiorstw, jest Wielka Brytania – i to ponad dwukrotnie więcej, niż w przypadku większości pozostałych krajów (poza Francją i Niemcami). Wynik ten należy jednak traktować z pewną ostrożnością. Przyczyną takiego stanu rzeczy może bowiem być niestety relatywnie najgorsza jakość zgromadzonych w bazie Eurostatu danych makroekonomicznych dla tego kraju¹⁴, ze względu na którą konieczne było wykorzystanie najstarszych w całym badaniu danych dotyczących poziomów opodatkowania netto w poszczególnych sektorach gospodarki, w celu aproksymacji proporcji późniejszych.

WYKRES 4.12. PRZYROST PODATKÓW NETTO W LATACH 2004-15 W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat

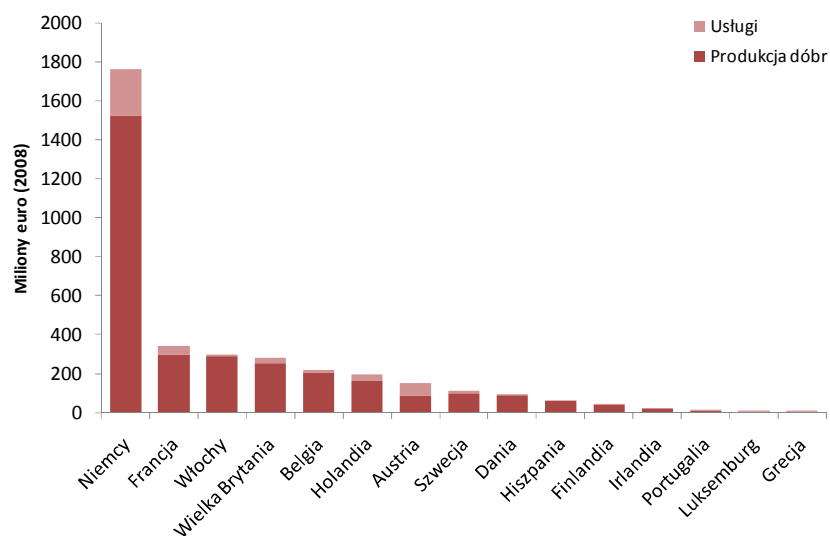
W grupie krajów, w których całkowity wolumen podatków netto płaconych przez tamtejsze firmy, wskutek wzrostu eksportu do Polski, spadnie (wynik ujemny), za spadek ten odpowiedzialny jest – co nie jest zaskakujące – sektor produkcyjny, gdzie znaczne korzyści

¹⁴ Podobny problem występuje dla Hiszpanii i Irlandii, w przypadku których dostępne dane dotyczą wyłącznie jednego roku z okresu badawczego.

odnotowywać mogą gałęzie cieszące się preferencyjnym traktowaniem w ramach polityki podatkowej. W pozostałych krajach, udział sektora produkcyjnego w dodatkowym strumieniu podatków waha się od ok. 37% dla Austrii do aż 97% w przypadku Irlandii i Włoch

Powyższe rezultaty nie oznaczają jednak ujemnych oszacowań całkowitych zmian wpływów do budżetu władz publicznych. W szczególności, przyrost funduszu płac obejmuje opodatkowanie czynnika pracy. W sumie, wpływ na wielkość środków do dyspozycji władz publicznych jest pozytywny, co obrazuje wykres 4.13.

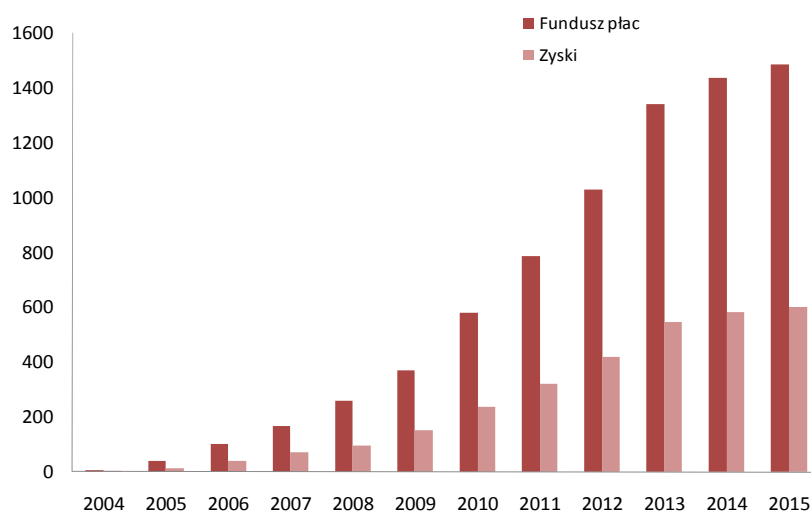
WYKRES 4.13. ŁĄCZNE ZMIANY WPŁYWÓW NETTO DO BUDŻETÓW PUBLICZNYCH W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

W perspektywie czasowej, wszystkie trzy analizowane zmienne charakteryzują się bardzo podobną dynamiką na przestrzeni okresu 2004-15, replikującą w swej istocie dynamikę dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski. Po okresie przyspieszenia, wzrost całkowitego wolumenu zysków przedsiębiorstw – zarówno tych działających w sektorach produkcyjnych, jak i działających w sektorach usługowych – ulega zahamowaniu, a nawet niewielkiemu odwróceniu, w miarę osiągnięcia horyzontu prognozy. Dynamikę tych zmiennych przedstawiono na wykresie 4.14.

WYKRES 4.14. OSZACOWANE DODATKOWE ZYSKI I WZROST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW KRAJÓW UE-15 W LATACH 2004-15 W MLN EURO (CENY STAŁE Z 2008 ROKU).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat

Należy zatem podkreślić fakt, iż rozkład czasowy wpływu korzyści bezpośrednich i pośrednich realizacji polityki spójności UE w Polsce na wzrost zysków i funduszy płac firm z krajów UE-15 oraz podatków płaconych przez nie w krajach macierzystych wskazuje, że do roku 2009 udało się zaobserwować jedynie niewielką część korzyści oczekiwanych w całej perspektywie lat 2004-15. W przyszłości owe korzystne efekty ulegną bowiem intensyfikacji, co związane będzie z silniejszym napływem funduszy unijnych do Polski oraz stopniowym ujawnianiem się efektów opóźnionych.

Spośród wszystkich oczekiwanych efektów najsilniejszy jest sumaryczny efekt wzrostu funduszy płac, zwłaszcza w przypadku firm niemieckich. Znaczący jest też indukowany wzrost zysków, którego doświadczają (i nadal będą doświadczać) zwłaszcza firmy z Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Irlandii i Austrii.

4.2.4. Wpływ na wzrost zysków i funduszy płac firm z poszczególnych sektorów gospodarek krajów UE-15 oraz podatków płaconych przez nie w krajach macierzystych

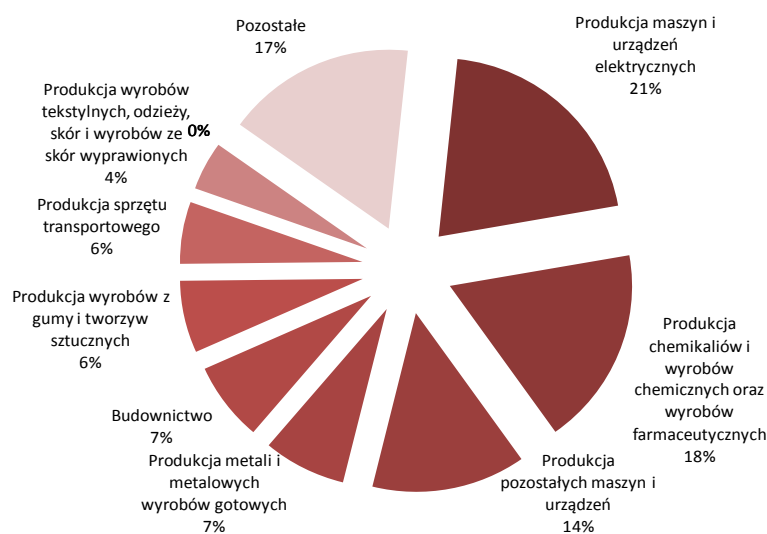
Sektorowa struktura przyrostów zysków i funduszy płac firm UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce jest, w oczywisty sposób, wysoce skorelowana ze strukturą eksportu krajów UE-15 do Polski. Sektory notujące największe wolumeny eksportu są bowiem jednocześnie tymi, w których przewiduje się najbardziej znaczące zwiększenie zysków

i funduszu płac. Duże korzyści przewidywane są zatem dla takich sektorów przemysłu, jak produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych, wyrobów farmaceutycznych oraz maszyn i urządzeń (łącznie ponad 60 proc. przyrostu funduszu płac oraz niemal 50 proc. przyrostu zysków). Wśród sektorów usługowych, największe korzyści przewidywane są w budownictwie. Ten ogólny wzorzec sektorowego rozkładu korzyści osiągniętych przez firmy krajów UE-15 w niektórych krajach ulega pewnym modyfikacjom związanym z ponadprzeciętnie dużą rolą sektora rolniczego (Hiszpania) lub usług związanych z dzierżawą i nieruchomościami (Irlandia).

Dodatkowe obciążenia podatkowe, wynikające ze wzrostu eksportu do Polski w latach 2004-15, rozkładają się pomiędzy poszczególne sektory gospodarek krajów UE-15 bardzo nierównomiernie. Za kluczową część dodatkowych wpływów podatkowych odpowiadają te gałęzie gospodarki, w których korzyści ogółem są co do wartości największe, czyli w znakomitej większości sektory produkcyjne chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych, maszyn i urządzeń, metali i metalowych wyrobów gotowych oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (blisko 70 proc. całości).

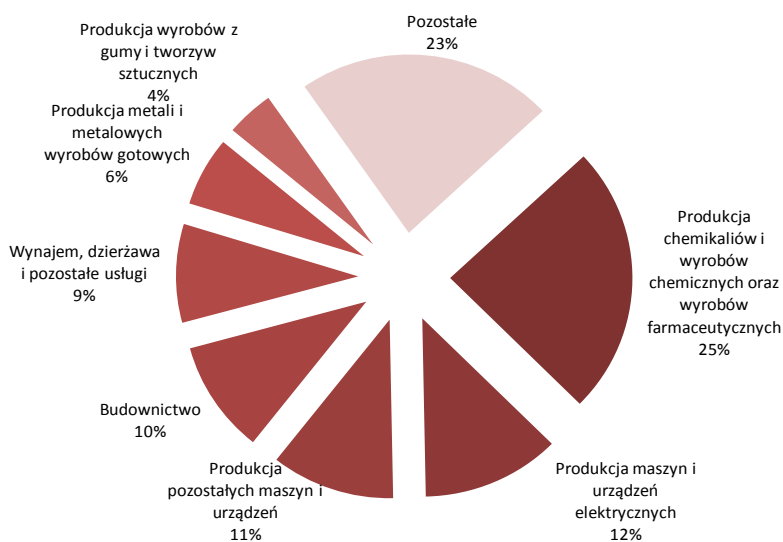
Szczegółowe wyniki w ujęciu sektorowym i dynamicznym przedstawiono na wykresach 4.15-4.20.

WYKRES 4.15. OCZEKIWANY WZROST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW W UJĘCIU SEKTOROWYM W LATACH 2004-15

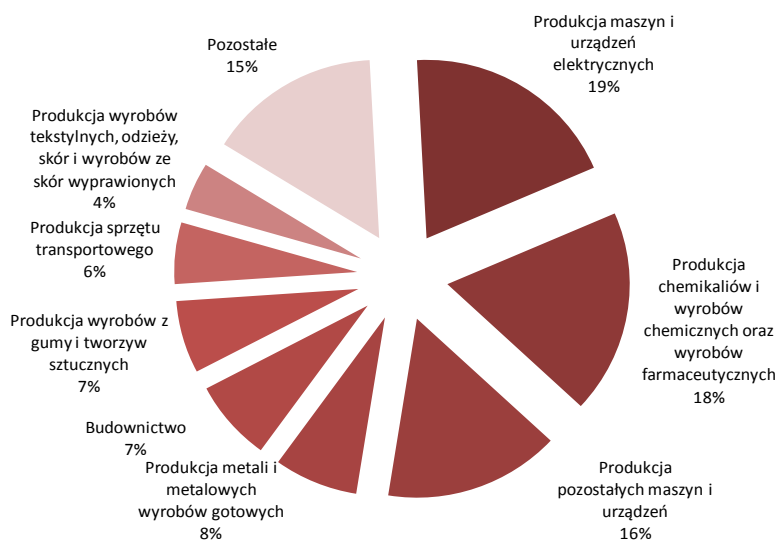
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego.

WYKRES 4.16. OCZEKIWANY WZROST ZYSKÓW PRZEDSIĘBIORSTW W UJĘCIU SEKTOROWYM W LATACH 2004-15

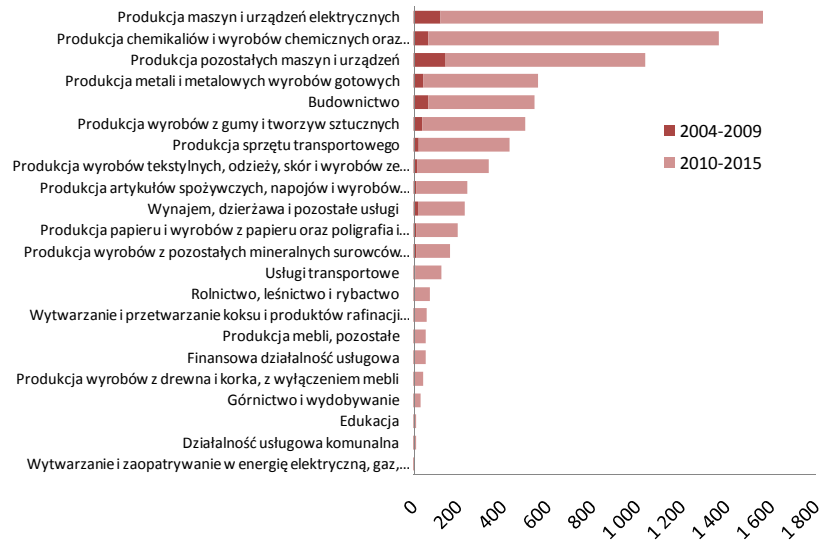
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 4.17. OCZEKIWANY WZROST WPŁYWÓW NETTO DO BUDŻETÓW PUBLICZNYCH W UJĘCIU SEKTOROWYM W LATACH 2004-15

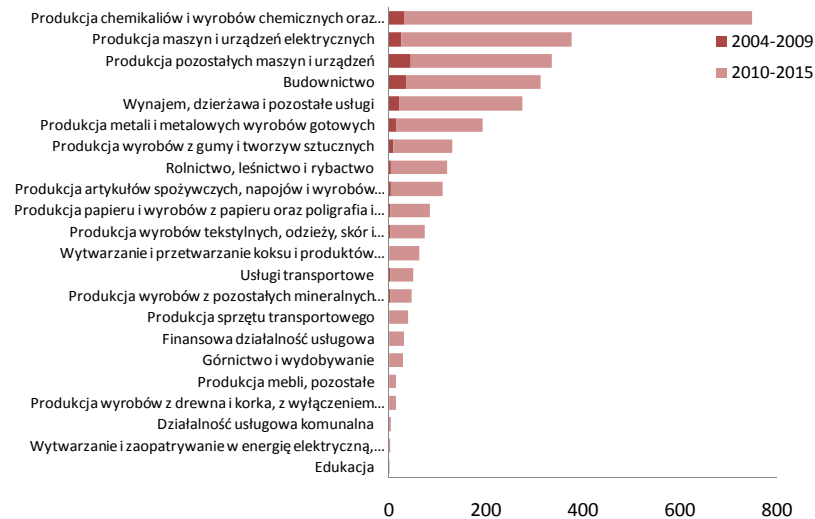
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 4.18. PRZYROST FUNDUSZU PŁAC FIRM W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLN EURO Z 2008 R.)

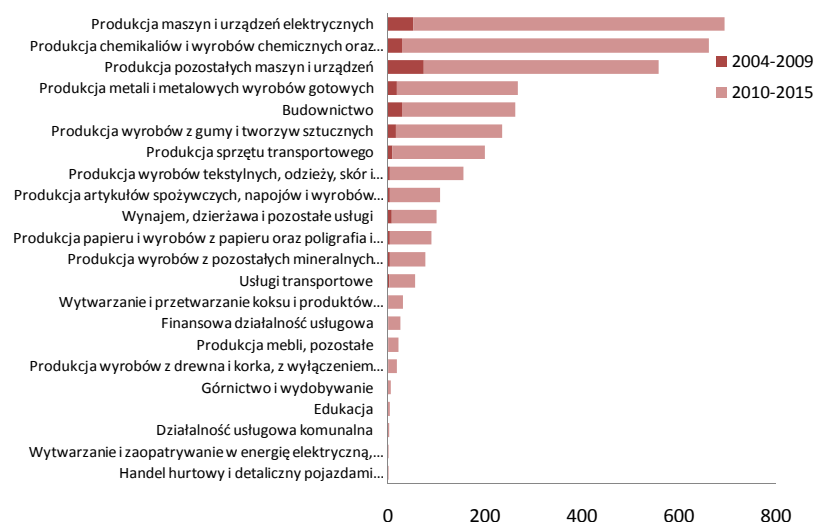
Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 4.19. PRZYROST ZYSKÓW FIRM W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLN EURO Z 2008 R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

WYKRES 4.20. PRZYROST WPŁYWÓW NETTO DO BUDŻETÓW PUBLICZNYCH Z POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW W UJĘCIU DYNAMICZNYM (DANE W MLN EURO Z 2008 R.)

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

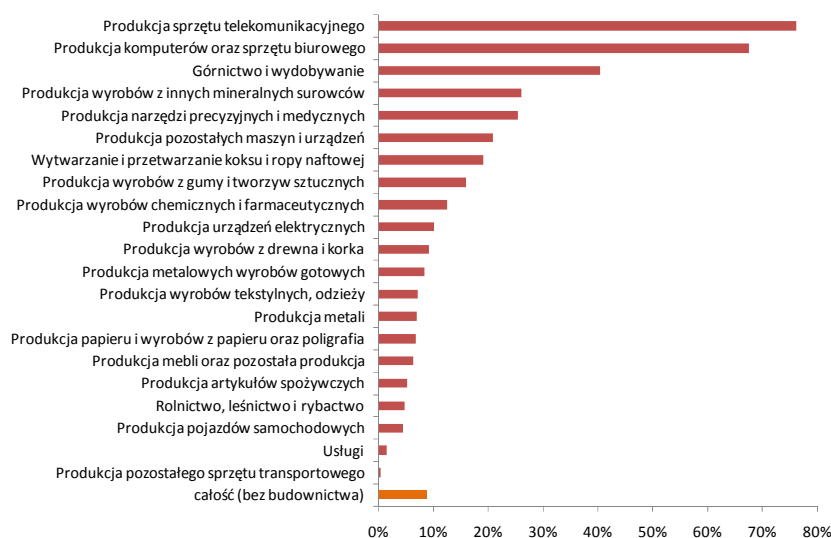
4.2.5. Zmiany wartości i struktury dóbr i usług eksportowanych przez kraje UE-15 do Polski wskutek pojawienia się dodatkowego popytu produkcyjnego, konsumpcyjnego i inwestycyjnego

Po skwantyfikowaniu bezwzględnej siły wpływu funduszy unijnych na rozwój firm z krajów UE-15, ich zyski, fundusze płac i należności podatkowe, przejdziemy do omówienia, jak dodatkowy import, indukowany przez realizację polityki spójności UE w Polsce, wpływał na zmianę wartości i struktury eksportu krajów UE-15 do Polski w latach 2004-08. W tym celu, dodatkowy import odniesiony został do faktycznych zmian w tych latach (zgodnie z danymi OECD STAN oraz danymi Eurostat o imporcie usług).

W kontekście zależności pomiędzy strukturą eksportu a łącznym dobrobytem kraju eksportującego, na szczególną uwagę zasługuje uzyskany dzięki realizacji polityki spójności UE wzrost znaczenia w strukturze eksportu krajów UE-15 do Polski produktów przemysłu wytwórczego wysokiej technologii, w tym sprzętu telekomunikacyjnego, komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego oraz przyrządów i instrumentów precyzyjnych. Niemniej jednak, należy odnotować, że do rezultatów tych należy podchodzić z dużą ostrożnością. Wyniki rzędu 70-80 proc. może sugerować, po pierwsze, zmniejszenie importu z przyczyn leżących poza realizacją polityki spójności w Polsce. Po drugie, wynika także w części z przyjętych założeń o stałości struktury popytu materiałowego i finalnego. Nie uwzględnione są, tym samym, ani ograniczenia po stronie podaży, ani możliwy efekt przyspieszenia wzrostu krajowych możliwości produkcyjnych. Trzecią przyczyną osiągnięcia

takich wartości jest to, że rzeczywiste dane (czyli punkt odniesienia) opisują gospodarkę podlegającą cyklowi koniunkturalnemu. Indukowany wpływ jest praktycznie acykliczny. Porównaniu podlegają zaś pojedyncze obserwacje. Nie zmienia to jednak wniosku, o istotnym wpływie realizacji polityki spójności w Polsce na import produktów omawianych sektorów produkcyjnych. Wynik ten należy zestawić z często przywoływaną teorią ekonomiczną, zgodnie z którą nowoczesne technologie komputerowe i telekomunikacyjne stanowią przełom pod względem perspektyw wzrostu produktywności gospodarek, gdyż stając się stopniowo technologią powszechnego zastosowania (zob. Greenwood, Hercowitz i Krusell, 1997; Timmer, Ypma i van Ark, 2003), umożliwiają wzrost jednostkowej produktywności również pozostałym sektorom. Prowadzi to do wniosku, że napływające do Polski fundusze strukturalne UE mogą, po pierwsze, pośrednio reformować (nieznacznie) również strukturę gospodarek będących ich płatnikami netto, a przez to, po drugie, zwiększać ich produktywność.

WYKRES 4.21. UDZIAŁ DODATKOWEGO POPYTU W TWORZENIU EKSPORTU (ZMIANA W OKRESIE 2004-2008).

Źródło: Obliczenia własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego oraz danych OECD i Eurostat.

UWAGA: w tej części analizy, z uwagi na brak danych o wystarczającej rzetelności, pominięto budownictwo.

Indukowane przez realizację polityki spójności UE zmiany w strukturze sektorowej eksportu krajów UE-15 do Polski należy ocenić jako korzystne. Obserwujemy bowiem stopniowy wzrost udziału w łącznym wolumenie eksportu produktów wysokiej i średnio-wysokiej technologii, a to właśnie te sektory charakteryzują się ponadprzeciętną jednostkową produktywnością. Ich relatywnie szybszy rozwój powinien więc przełożyć się na wzrost

zysków firm i funduszy płac w gospodarkach krajów UE-15, zarówno ogółem, jak i w przeliczeniu na jednego pracownika.

4.2.6. Wpływ zwiększenia wymiany handlowej z Polską na PKB w krajach UE-15

Odpowiedź na pytanie o wpływ zwiększenia wymiany handlowej z Polską na agregatowe zmienne makroekonomiczne uzyskana została dzięki analizie wtórnej badań empirycznych w tym zakresie. Opracowania, które zostały wykorzystane na potrzeby bieżącego badania, to literatura naukowa z zakresu ekonomii empirycznej, w której zaprezentowano oszacowania wpływu zwiększenia eksportu na dynamikę PKB (szerzej patrz tabela 4.3). W przeważającej większości przypadków, przeprowadzone analizy oparte zostały na badaniu efektów zmian całkowitego eksportu (bez żadnego rozbitcia sektorowego); jedynie w nielicznych przypadkach przeprowadzono tę analizę w oparciu o dane bardziej szczegółowe. Nigdy nie były to jednak dane w rozbitciu na 55-59 kategorii sektorowych NACE.

Eksport wpływa bezpośrednio na wielkość PKB, gdyż jest jego składnikiem. Istnieje jednak wiele powodów, dla których można się spodziewać, że wpływ handlu na PKB będzie w istocie większy niż tylko sama zmiana w jego wolumenie, w proporcji 1-1. Już Adam Smith, w 1776 roku, podkreślał bowiem istotność specjalizacji, zwiększającej efektywność produkcji. Większy wolumen produkcji, wynikający z dostępu do większego rynku, może pozwolić na wykorzystanie efektów skali. Wzrost intensywności handlu może też zwiększyć konkurencję na rynku, tworząc tym samym bodźce do większej innowacyjności i efektywniejszego zarządzania. W ostatnich latach podkreśla się również pozytywną rolę handlu w rozpowszechnianiu i wymianie wiedzy oraz technologii.

Mimo intuicyjnie jasnych zależności, w literaturze ekonomicznej nie ma jak dotąd konsensusu co do skali wpływu eksportu na wielkość produktu. Jednym z kluczowych problemów jest tu metodologia badań – modele ekonometryczne oparte na metodzie KMNK (tj. klasycznej metodzie najmniejszych kwadratów) nie są bowiem odporne na problem endogeniczności eksportu w stosunku do produktu. Niezbędne jest więc stosowanie bardziej wyrafinowanych metod ekonometrycznych, np. opartych o metodę zmiennych instrumentalnych.

Ważną trudnością jest tu również konieczność kontrolowania owych regresji o możliwie dużej liczbie dodatkowych zmiennych objaśniających (takich, jak np. zmiany w polityce gospodarczej i monetarnej), których nieuwzględnienie może spowodować zawyżenie współczynnika mówiącego o wpływie handlu na PKB (tzw. obciążenie estymatorów ze względu na pominięte zmienne – ang. *omitted variables bias*). Problem ten rozwiązywany jest częściowo poprzez badanie krajów, które w sposób odczuwalny zmieniły swoją politykę handlową, poprzez np. obniżenie ceł czy otwarcie rynku na handel. Daje to możliwość

bezpośredniego porównania dwóch stanów gospodarki (zamknięta i otwarta) i uzyskania bardziej wiarygodnych wyników. Tego typu badanie nie jest jednak możliwe w stosunku do krajów UE, wśród których większość barier w handlu wewnętrznym zniesiono już kilkadziesiąt lat temu. Co więcej, zmiany w wielkości wolumenu handlu pomiędzy krajami cechują się umiarkowaną dynamiką, przez co uchwycenie skali wpływu jest trudniejsze.

Skutkiem wymienionych powyżej problemów jest duża wrażliwość badań skali wpływu eksportu na PKB na różnice metodologiczne, prowadzące w konsekwencji do istotnych różnic pomiędzy wynikami. Mimo tych nieścisłości warto jednak pamiętać, że różnice pojawiają się tylko co do skali wpływu, lecz nie do jego kierunku. Kierunek wpływu jest bowiem jednoznacznie dodatni: eksport zwiększa PKB bardziej niż wynika to z faktu, że jest jego składnikiem. I tak, przegląd literatury przeprowadzony przez Gilesa i Williamsa (2000)¹⁵ stwierdził pozytywny wpływ polityk eksportowych w 68 na 75 zreferowanych badań – oraz brak wpływu w pozostałych 7 badaniach.

Również w ramach literatury przedmiotu wstępnie przeanalizowanej w ramach niniejszego badania, wpływ handlu zagranicznego (a w szczególności eksportu) na wielkość produktu okazuje się jednoznacznie pozytywny. Literatura ta koncentruje się głównie na krajach rozwijających się, choć dostępne są również opracowania badające wpływ zmian w krajach wysoko rozwiniętych. W szczególności Frankel i Romer (1999)¹⁶ wskazują, że wzrost wielkości handlu (stosunek eksportu i importu do wielkości PKB) o 1 punkt procentowy zwiększy wielkość dochodu per capita o 0,9 proc. Badinger i Breuss (2005)¹⁷ szacują natomiast, że wzrost wskaźnika eksportu (eksport/produkt) o 1 pkt. procentowy zwiększa produktywność sektora wytwórczego o 0,6 proc. Lewer and Van den Berg (2003)¹⁸, w zależności od specyfikacji modelu i badanego państwa szacują, że zmiana wielkości handlu o 1 pp. powoduje wzrost produktu o 0,1-0,6 proc. Autorzy ci wskazują również, że struktura eksportu ma znaczenie dla wielkości wpływu handlu na produkt i zatrudnienie. Eksport dóbr wysoko przetworzonych i zaawansowanych technologicznie przyspiesza bowiem wzrost w stopniu istotnie większym niż eksport surowców czy produktów nisko przetworzonych.

Wpływ eksportu na zatrudnienie jest natomiast mniej jednoznaczny. Z jednej strony wzrost popytu powinien powodować wzrost zatrudnienia w firmach produkujących dobra, na które pojawia się zwiększone zapotrzebowanie, z drugiej strony jednak Greenaway et al. (1999)¹⁹ wskazują, że większa otwartość rynku powoduje zwiększenie efektywności wykorzystania siły

¹⁵ Giles J., Williams C., *Export-led Growth: A Survey of the Empirical Literature and Some Non-causality Results. Part 1*, The Journal of International Trade & Economic Development, 2000.

¹⁶ Frankel J., Romer D., *Does Trade Cause Growth?*, American Economic Review, Vol. 89, No. 3, (Jun., 1999), s. 379-399.

¹⁷ Badinger H., Breuss F., *Trade and Productivity: An Industry Perspective*, EI Working Paper No. 66, 2005.

¹⁸ Lewer J., Van den Berg H., *Does Trade Composition Influence Economic Growth? Time Series Evidence for 28 OECD and Developing Countries*, The Journal of International Trade & Economic Development, 2003.

¹⁹ Greenaway D., Hine R., Wright P., *An empirical assessment of the impact of trade on employment in the UK*, European Journal of Political Economy Vol. 15, s. 485-500, 1999.

robotycznej w firmie. Hoekman i Winters (2005)²⁰ wskazują, że to, czy zwiększony handel wpływa bardziej na zatrudnienie czy na wysokość płac, zależy od instytucji rynku pracy, efektywności rynków kapitałowych i polityk społecznych. Autorzy ci wskazują jednocześnie, że wpływ zmian wielkości handlu ma w skali makro niewielki wpływ na sytuację na rynku pracy. Reasumując, wpływ ten może okazać się zarówno pozytywny, jak i negatywny, przy czym nieco częściej wskazywane są w literaturze efekty pozytywne, natomiast w żadnym wypadku siła owego wpływu nie okazała się znacząca.

Po dokonaniu analizy dostępnej literatury, zdecydowano się wykorzystać w bieżącym opracowaniu cztery alternatywne oszacowania krańcowego wpływu przyrostu eksportu na przyrost produktywności pracy oraz PKB per capita. Posłużyły one przełożeniu wartości dodatkowego eksportu, wynikającego z realizacji polityki spójności UE w Polsce, odniesionego do prognoz globalnego eksportu gospodarek poszczególnych krajów UE-15, na dynamiki tychże zmiennych makroekonomicznych.

Tabela 4.3 prezentuje uzyskane rezultaty w odniesieniu do PKB per capita i produktywności pracy. Należy w tym miejscu podkreślić, że dla zwiększenia przejrzystości oszacowanych rezultatów, pod uwagę wzięty został całkowity dodatkowy eksport krajów UE-15 do Polski, czyli skumulowany eksport z całego okresu 2004-2015. Oznacza to, że dodatkowe zwiększenie poszczególnych miar dochodu, względnie produktywności, wynikające z realizacji polityki spójności UE w Polsce, rozłożone jest na cały ten okres.

Jak już zostało wspomniane, w przypadku wpływu wzrostu eksportu na wielkość zatrudnienia, badania empiryczne są na ogół niekonkluzywne. Uzyskane wyniki zależą bowiem bardzo silnie od przyjętej metodologii badania, wykorzystanych danych i generalnie nie są odporne na zmiany specyfikacji. Mimo iż intuicyjnie należałoby się spodziewać raczej efektów pozytywnych niż negatywnych (ponieważ wzrost eksportu może spowodować chęć zwiększenia zatrudnienia przez firmy będące eksporterami), to w rzeczywistości wpływ ten jest znikomy i nieistotny statystycznie. Pamiętajmy bowiem o tym, że wzrost eksportu może często świadczyć o zmianie rynków docelowych poszczególnych firm, a nie kreacji dodatkowej produkcji, a nawet jeśli kreacja taka faktycznie ma miejsce, to może to być wzrost bezzatrudnieniowy, tj. znajdujący odzwierciedlenie jedynie we wzroście zasobu kapitału lub jednostkowej produktywności czynników. W związku z tym, podjęto decyzję, by przyjąć, zgodnie z rzetelną oceną wyników literatury naukowej, hipotezę, iż wpływ dodatkowego eksportu do Polski, indukowanego przez realizację polityki spójności UE w Polsce, na zatrudnienie w krajach UE-15 będzie – w skali całej gospodarki – nikły.

²⁰ Hoekman B., Winters A., *Trade and Employment: Stylized Facts and Research Findings*, DESA Working Paper No. 7, November 2005.

TABELA 4.3. WYBRANE SZACUNKI WPŁYWU DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI NA AGREGATOWE ZMIENNE MAKROEKONOMICZNE KRAJÓW EKSPORTUJĄCYCH (W OKRESIE 2004-15).

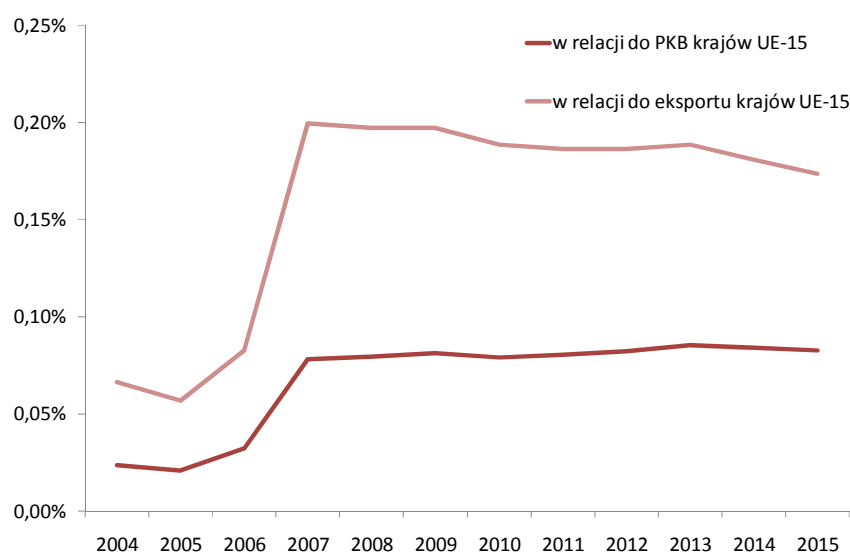
W kategoriach względnych								
Badanie	Badinger, Breuss (2005)		Frankel, Romer (1999)		Greenaway, Morgan, Wright (1999)		Crespo-Cuaresma, Wörz (2005)	
Agregat, na który eksport ma wpływ	Produktywność pracy w przemyśle		Wzrost dochodu per capita		Wzrost PKB per capita		Wzrost PKB ²¹	
Austria	0,0274%		0,0411%		0,0878%		0,0113%	
Belgia	0,0243%		0,0364%		0,0502%		0,0097%	
Dania	0,0242%		0,0364%		0,0820%		0,0090%	
Finlandia	0,0234%		0,0351%		0,0902%		0,0079%	
Francja	0,0094%		0,0141%		0,0554%		0,0042%	
Grecja	0,0033%		0,0049%		0,0243%		0,0007%	
Hiszpania	0,0058%		0,0086%		0,0335%		0,0023%	
Holandia	0,0246%		0,0369%		0,0561%		0,0110%	
Irlandia	0,0331%		0,0496%		0,0568%		0,0185%	
Luksemburg	0,0193%		0,0289%		0,0211%		0,0035%	
Niemcy	0,0316%		0,0474%		0,1278%		0,0123%	
Portugalia	0,0074%		0,0111%		0,0380%		0,0025%	
Szwecja	0,0193%		0,0289%		0,0666%		0,0061%	
Wielka Brytania	0,0059%		0,0088%		0,0353%		0,0026%	
Włochy	0,0121%		0,0181%		0,0717%		0,0045%	
W kategoriach bezwzględnych (ceny stałe z 2008r.)								
Badanie	Badinger, Breuss (2005)		Frankel, Romer (1999)		Greenaway, Morgan, Wright (1999)		Crespo-Cuaresma, Wörz (2005)	
Agregat, na który eksport ma wpływ	Produktywność pracy w przemyśle		Wzrost dochodu per capita		Wzrost PKB per capita		Wzrost PKB	
Waluta	Euro	Złoty	Euro	Złoty	Euro	Złoty	Mln Euro	Mln Złoty
Austria	0,26	1,05	146,26	584,41	25,59	102,34	382,23	1527,64
Belgia	0,27	1,08	120,94	483,36	14,58	58,30	347,74	1390,03
Dania	0,22	0,86	151,55	605,44	28,23	112,80	216,76	865,43
Finlandia	0,28	1,13	124,46	496,77	26,67	106,56	149,47	597,07
Francja	0,07	0,30	43,87	175,40	15,88	63,51	874,22	3495,63
Grecja	0,02	0,08	10,27	41,10	4,63	18,53	17,41	69,59
Hiszpania	0,04	0,15	19,23	76,83	6,38	25,49	253,96	1014,70
Holandia	0,25	1,00	139,60	557,21	16,23	64,81	703,64	2807,28
Irlandia	0,76	3,03	190,14	758,58	17,35	69,17	344,30	1374,08
Luksemburg	0,18	0,72	209,46	836,99	11,53	46,06	15,54	61,98
Niemcy	0,28	1,11	158,80	634,51	31,87	127,41	3394,50	13562,99
Portugalia	0,02	0,09	18,37	73,49	5,36	21,46	48,90	195,56
Szwecja	0,18	0,71	108,66	434,27	20,94	83,71	226,36	904,40
Wielka Brytania	0,06	0,23	30,51	121,93	10,20	40,76	575,47	2299,59
Włochy	0,08	0,30	47,19	188,42	19,20	76,73	724,90	2893,68

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie przeprowadzonego badania oraz H.Badinger, F. Breuss – *Trade and productivity: an industry perspective*, EI Working Paper No. 66, 2005; J.A. Frankel, D. Romer – *Does trade cause growth?*, American Economic Review, Vol. 89, No. 3, 1999; D. Greenaway, W. Morgan, P. Wright – *Exports, export composition and growth*, The Journal of International Trade & Economic Development, Vol. 15, No. 2, 1999; J. Crespo-Cuaresma, J. Wörz – *On Export Composition and Growth*, Review of World Economics, Vol.

²¹ Autorzy ci oszacowali osobno wpływ eksportu towarów wysokiej technologii, towarów niskiej technologii oraz produktów spoza przemysłu. W tabeli 4.3 przedstawiony jest ostateczny, zsumowany wpływ dodatkowego eksportu do Polski na wzrost PKB per capita.

W tabeli 4.3 widoczny jest znikomy wpływ zwiększenia wymiany handlowej krajów UE-15 z Polską, wskutek realizacji w Polsce projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych, na poziom PKB oraz produktywności pracy. Należy jednak podkreślić, że, po pierwsze, faktycznie występuje wpływ dodatni. Po drugie, niewielka siła wpływu wynika nie z nieistotności wpływu wielkości eksportu na gospodarkę krajów UE-15, ale z niewielkiego rozmiaru pomocy udzielonej Polsce w ramach polityki spójności UE w relacji do całkowitego poziomu omawianych agregatów makroekonomicznych (PKB oraz strumieni eksportu, szerzej patrz wykres 4.23).

WYKRES 4.23. ODNIESIENIE CAŁOŚCI ŚRODKÓW OTRZYMANYCH PRZEZ POLSKĘ W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI DO ROZMIARU GOSPODARKI KRAJÓW UE-15.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej, danych i prognoz Eurostat oraz własnych prognoz.

Interesujące jest też pytanie, jak się ma dodatkowy eksport do Polski, wywołany realizacją programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, do wpłat krajów UE-15 do budżetu Wspólnot Europejskich. Pozwoli to odpowiedzieć na pytanie o realny koszt realizowania polityki spójności w Polsce dla krajów UE-15.

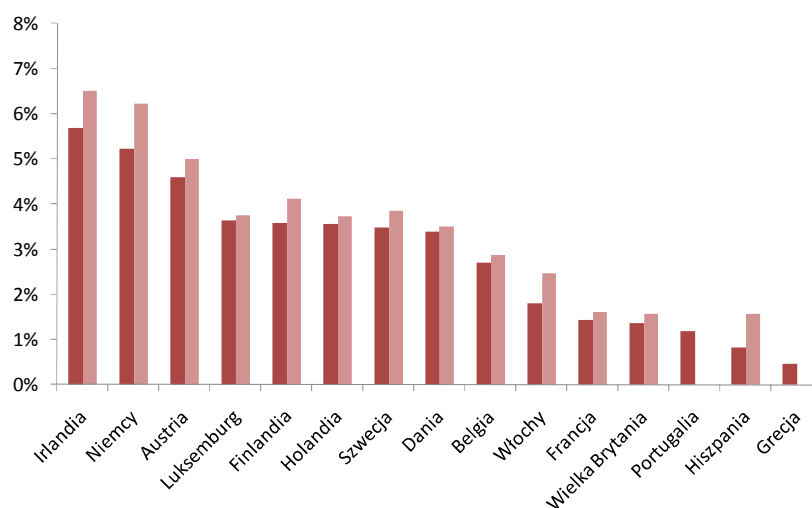
W tym celu, dodatkowy eksport odniesiony został do wpłat poszczególnych krajów UE-15 do budżetu wspólnotowego (kategoria brutto). Ponadto, jako punkt odniesienia przyjęta została także różnica ww. wpłat oraz wypłat dla poszczególnych krajów z tytułu realizacji polityki spójności (kategoria netto).

Należy przy tym zauważyć, że wartość przyjęta jako „wpłaty netto” nie uwzględnia środków kierowanych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (z uwagi na brak danych dla okresu późniejszego niż rok 2006). Przyjęcie, że w okresie 2007-2015 wypłaty dla poszczególnych krajów z systemu zachowują relację przeciętną z okresu 2004-2006 do wypłat w ramach

funduszy strukturalnych, oznacza zwiększenie relacji dodatkowego eksportu do Polski do wpłat netto do budżetu Unii Europejskiej w granicach do 4 proc. (Irlandia).

Dodatkowy eksport do Polski z krajów UE-15, wywołany realizacją polityki spójności, stanowi więc zauważalny odsetek wpłat do budżetu Wspólnot Europejskich. Należy przy tym zauważyć, że kraje UE-15 są także beneficjentami polityk wspólnotowych, co dodatkowo zmniejsza oszacowanie kosztów finansowania działalności wspólnotowej (szerzej patrz wykres 4.24).

WYKRES 4.24. ODNIESIENIE CAŁKOWITYCH KORZYŚCI KRAJÓW UE-15 WSKUTEK REALIZACJI POLITYKI SPÓJNOŚCI UE W POLSCE DO WPŁAT KRAJÓW UE-15 DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO (KATEGORIA BRUTTO) ORAZ WPŁAT POMNIEJSZONYCH O WYPŁATY Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH I FUNDUSZU SPÓJNOŚCI (KATEGORIA NETTO) W OKRESIE 2004-2015.²²

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej, danych i prognoz Eurostat oraz własnych prognoz.

Przeprowadzona analiza wskazuje na istnienie zauważalnego wpływu wydatkowania funduszy strukturalnych w Polsce w postaci zmniejszenia kosztów netto uczestnictwa w finansowaniu budżetu Unii Europejskiej gospodarek krajów UE-15, szczególnie w przypadku krajów położonych najbliżej Polski (Niemcy, Austria) oraz dokonujących

²² Przedstawione wartości uzyskane zostały w następujący sposób: w przypadku kategorii netto, oszacowana w ramach badania wartość dodatkowego eksportu każdego z krajów UE-15 do Polski podzielona została przez różnicę wpłat tych krajów do budżetu wspólnotowego (przy wykorzystaniu własnych prognoz odnośnie wpłat w przyszłości) oraz wypłat z tytułu udziału tych krajów w programach i inicjatywach realizowanych w ramach polityki spójności. Różnica ta pomnożona została przez udział wydatków na realizację polityki spójności w Polsce w budżecie wspólnotowym. W przypadku kategorii brutto, wartość dodatkowego eksportu podzielona została przez wartość wpłat do budżetu wspólnotowego, pomnożoną przez wyżej wspomniany udział.

relatywnie niewielkich wpłat do budżetu (Irlandia, Luksemburg). Warto przy tym odnotować, że kraje o relatywnie najmniejszym dodatkowym eksporcie do Polski są równocześnie na ogół albo beneficjentami netto polityk wspólnotowych, albo też były nimi w nieodległej przeszłości (Grecja, Hiszpania, Portugalia).

Co więcej, wykres 4.24 przedstawia też dodatkowy eksport do Polski w odniesieniu do całkowitego budżetu wspólnotowego, którego Polska nie jest przecież jedynym beneficjentem. W szczególności, realizacja polityki spójności w Polsce stanowiła w okresie 2004-2007 mniej niż 3 proc. całkowitego budżetu wspólnotowego. W okresie 2008-2013 udział ten będzie wzrastał, ale w dalszym ciągu pozostanie na poziomie poniżej 10 procent (por. wykres 4.25).

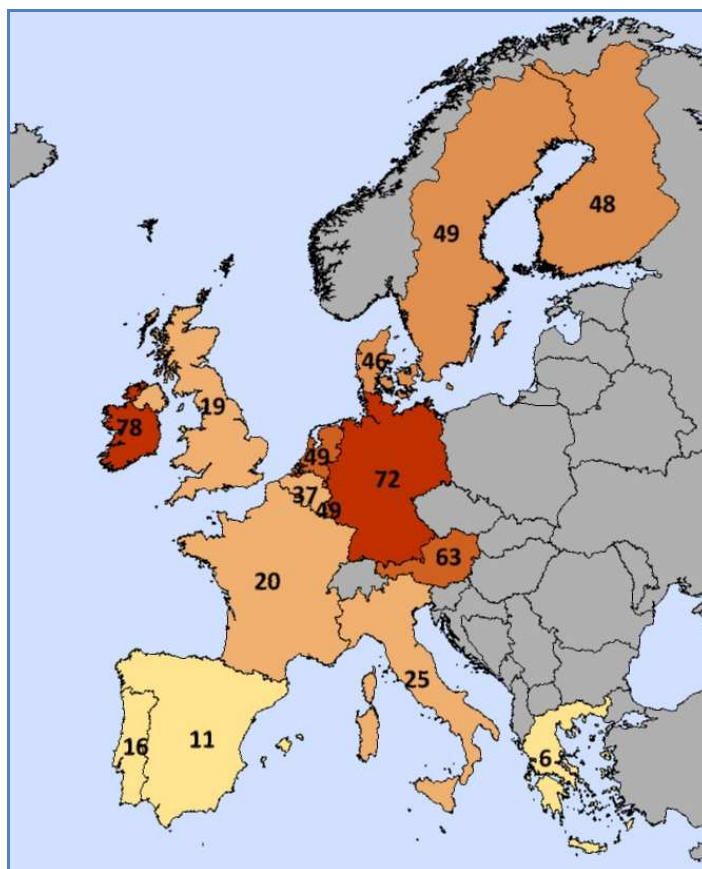
WYKRES 4.25. ODNIESIENIE ALOKACJI ŚRODKÓW Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH I FUNDUSZU SPÓJNOŚCI DLA POLSKI (WYŁĄCZAJĄC PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE W RAMACH WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ, WŁĄCZAJĄC PŁATNOŚCI W RAMACH PROGRAMÓW PRZEDAKCESYJNYCH) DO BUDŻETU WSPÓLNOT EUROPEJSKICH.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej oraz własnych prognoz.

Statystyki pokazane na wykresach 4.24 i 4.25 wskazują łącznie na niewielkie realne obciążenie krajów UE-15 realizacją polityki spójności w Polsce: przeciętnie niewiele ponad 6 proc. wpłat do budżetu jest przeznaczonych na ten cel, a dla ośmiu, spośród piętnastu, gospodarek przekłada się to, zgodnie z szacunkami, na dodatkowy eksport do Polski o wartości przekraczającej 4 proc. obciążenia budżetem wspólnotowym.

RYSUNEK 4.1. ODNIESIENIE DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI DO WPŁAT KRAJÓW UE-15 DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO W OKRESIE 2004-2015, W CZĘŚCI SKIEROWANEJ DO POLSKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI.

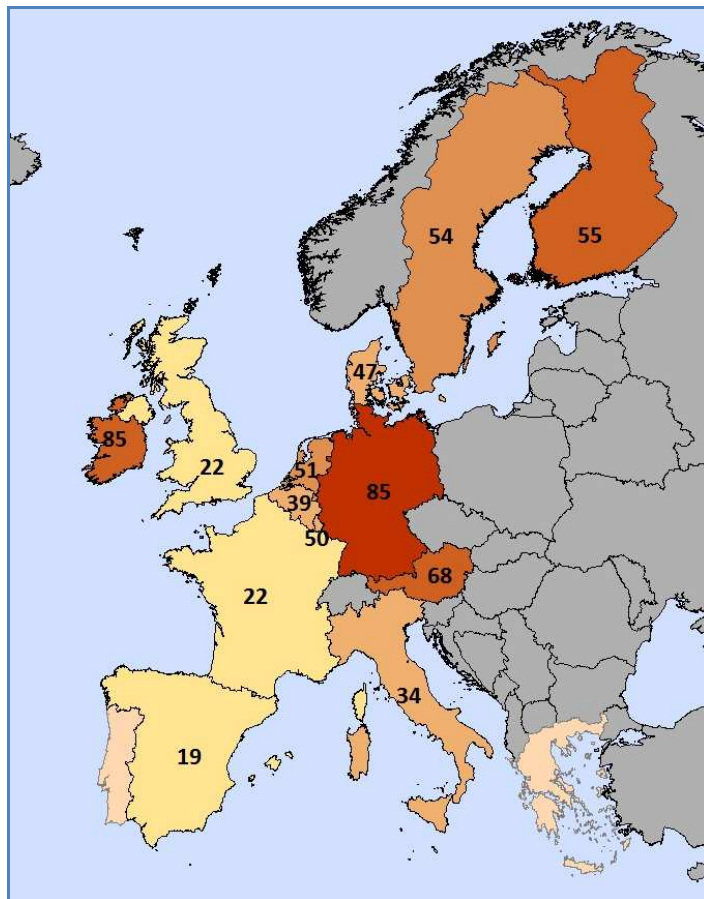

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej oraz własnych prognoz.

Rysunki 4.1 oraz 4.2 uwypuklają niskie realne obciążenie gospodarek krajów UE-15 jeszcze mocniej. W szczególności, analizując relację bilateralną pomiędzy Niemcami a Polską, można skłaniać się ku tezie, że 85 proc. wartości wpłat do systemu funduszy wspólnotowych (netto), w części przypadających Polsce, zostanie zrekompensowane dodatkowym importem. Inaczej mówiąc, z każdego euro, jakie gospodarka niemiecka wpłaca do budżetu wspólnotowego na rzecz realizacji polityki spójności w Polsce, otrzymuje 72 centy w postaci dodatkowych zamówień eksportowych. Jeżeli natomiast uwzględnimy także korzyści bezpośrednie Niemiec z tytułu prowadzenia wspólnotowej polityki spójności, zwrot ten można oszacować na poziomie 85 centów.

W przypadku wszystkich krajów UE-15 traktowanych łącznie, zwrot ten wynosi, odpowiednio, 36 i 46 centów.

RYSUNEK 4.2. ODNIESIENIE DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI DO WPŁAT KRAJÓW UE-15 DO BUDŻETU WSPÓLNOTOWEGO, POMNIEJSZONYCH O WYPŁATY W RAMACH POLITKI SPÓJNOŚCI (KATEGORIA NETTO) W OKRESIE 2004-2015, W CZĘŚCI SKIEROWANEJ DO POLSKI W RAMACH POLITYKI SPÓJNOŚCI.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Komisji Europejskiej oraz własnych prognoz.

4.3. Korzyści całkowite – podsumowanie i wnioski

Najważniejsze rezultaty badania makroekonomicznego

- Sumaryczna wartość całkowitych (bezpośrednich i pośrednich) korzyści uzyskanych przez kraje UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności UE w Polsce w latach 2004-15 wynosi ponad 37,8 mld euro, czyli prawie 151 mld zł.
- Uwzględnienie korzyści pośrednich dla przedsiębiorstw z krajów UE-15 znacznie zwiększa uzyskane oszacowanie efektu całkowitego w porównaniu do oszacowań opartych wyłącznie o korzyści bezpośrednie, skwantyfikowane na drodze badania mikroekonomicznego. Łączne korzyści pośrednie są bowiem ponad dziesięciokrotnie większe od korzyści bezpośrednich.
- Dotychczas zaobserwowane efekty stanowią jedynie niewielką część dodatkowego eksportu krajów UE-15 do Polski prognozowanego na okres 2010-2015.
- Największy udział w efektach ma gospodarka niemiecka, a więc kraj prowadzący z Polską najintensywniejszą wymianę handlową.
- Struktura sektorowa dodatkowego eksportu wskazuje na korzystny wpływ dla produkcyjnych gałęzi wykorzystujących nowoczesne technologie.
- Wpływ indukowanego eksportu na agregaty makroekonomiczne w krajach UE-15 jest niewielki, co wynika przede wszystkim z małej skali prowadzenia polityki spójności w Polsce w porównaniu do wielkości gospodarek tych krajów.
- Dodatkowy eksport, uzyskany w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce znacząco zmniejsza koszt realny jej prowadzenia, jaki ponoszą kraje UE-15.

Reasumując, efekty bezpośrednie i pośrednie realizacji polityki spójności UE w Polsce wiązać się będą ze znaczącym wzrostem eksportu z krajów UE-15 do Polski. Należy się spodziewać, że największa część oczekiwanych korzyści będzie udziałem Niemiec. W przeliczeniu na jednostkę środków wpłacanych do wspólnej kasy, 1 euro zainwestowane w dofinansowanie projektów unijnych w Polsce zwróci aż 85 centów w postaci dodatkowych zysków z eksportu. Nieco mniejsze, acz nadal znaczne, efekty odnotują również pozostałe kraje UE-15.

Należy pamiętać, że, w dużej mierze ze względu na rozkład czasowy kwot dofinansowania projektów, w latach 2004-09 udało się zaobserwować jedynie niewielką część prognozowanych korzyści. Według niniejszej prognozy, największego ich natężenia należy oczekiwać w latach 2013-15.

Zgodnie z uzyskanymi oszacowaniami, całkowite korzyści krajów UE-15, uzyskane dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce, są znaczne. W przypadku wybranych sektorów

(przede wszystkim wysokich technologii) indukowany przez ową politykę dodatkowy import dóbr stanowi istotny odsetek prognozowanych zmian eksportu poszczególnych krajów UE-15 do Polski.

Największy udział w dodatkowym imporcie przypada na tradycyjnych partnerów handlowych Polski – Niemcy, a w mniejszym stopniu także Włochy i Francję. W przypadku wszystkich tych krajów, dodatkowy eksport do Polski powinien przełożyć się też na zwiększenie sumarycznych zysków przedsiębiorstw oraz łącznego funduszu wynagrodzeń w gospodarce, z czego wynika także wzrost wpływów do budżetów instytucji publicznych.

Dodatkowy eksport do Polski charakteryzuje się przy tym relatywnie korzystną strukturą sektorową – ponad połowę wartości tworzą dobra wytwarzane przy użyciu wysokich technologii lub wyższych średnich. Oznacza to pozytywny impuls dla najbardziej produktywnych i najbardziej nowoczesnych gałęzi gospodarek krajów UE-15.

Co najistotniejsze, uzyskane rezultaty wskazują na znaczące zmniejszenie realnego kosztu prowadzenia polityki spójności w Polsce przez kraje UE-15.

Reasumując, koszty prowadzenia polityki spójności w Polsce (znikome w skali całej gospodarki krajów UE-15) są w dużej części rekompensowane dodatkowym eksportem o korzystnej, z punktu widzenia możliwości rozwojowych i dobrobytu społecznego, strukturze sektorowej oraz dużym stopniu niezależności od wahań koniunkturalnych.

5. Podsumowanie

Korzyści krajów UE-15, osiągnane dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce, podzielić można na bezpośrednie i pośrednie. Korzyści bezpośrednie odczuwane są natychmiast i związane są nie tyle z efektami i rezultatami, które niosą ze sobą projekt projekty współfinansowane ze środków UE, lecz z samym procesem jego realizacji. Mamy z nimi do czynienia, kiedy firma z kraju UE-15 jest wykonawcą realizowanego w Polsce projektu. Zgodnie z zawartymi w niniejszym opracowaniu szacunkami, korzyści bezpośrednie krajów UE-15 stanowią 5 proc. wszystkich środków wydatkowanych w Polsce w ramach funduszy unijnych. Korzyść, jaką w latach 2000-08 odniosły z tego tytułu omawiane kraje, zamyka się więc w kwocie 4,6 mld złotych (1,18 mld euro), w cenach stałych z 2008 r., przy czym ze względu na charakter przyjętych w badaniu założeń, oszacowanie to uznać należy za konserwatywne.

Wielokrotnie większe są korzyści pośrednie, wynikające ze zwiększonego – dzięki realizacji polityki spójności UE – popytu Polski na dobra i usługi importowane, w tym w szczególności na produkty i usługi importowane z krajów UE-15. Dodatkowy, indukowany przez fundusze unijne import Polski wiąże się po części z faktem, że realizacja projektów współfinansowanych z funduszy unijnych generuje zapotrzebowanie na podwykonawstwo i dostarczanie dóbr i usług na potrzeby realizacji projektu. Częściej odzwierciedla on jednak bardziej długofalowe efekty, związane z modernizacją gospodarki Polski i zwiększeniem jej potencjału produkcyjnego, skutkującym następnie wzrostem popytu na różnego rodzaju dobra i usługi, w tym importowane. Według zamieszczonych w niniejszym opracowaniu szacunków, całkowite (tj. bezpośrednie i pośrednie) korzyści uzyskane w latach 2004-09 przez kraje UE-15 dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce stanowią kwotę 4,5 mld euro (17,8 mld zł) w cenach z 2008r., czyli 27 proc. łącznej wartości środków przepływających do Polski w ramach tej polityki.

Po trzecie, korzyści te – a zwłaszcza korzyści pośrednie – są bardzo nierównomiernie rozłożone w czasie. Według zawartych w niniejszym raporcie prognoz, należy się spodziewać, że w ciągu pełnego okresu 2004-15, korzyści krajów UE-15 wyniosą w sumie 37,8 mld euro w cenach stałych z 2008r. Dotychczas zaobserwowany efekt stanowiłby więc zaledwie 12 proc. wartości spodziewanej za cały okres 2004-15. W miarę upływu czasu, wzrastać będzie też rola efektów pośrednich: według prognoz, do roku 2015 stanowić one będą łącznie aż 91 proc. wszystkich obserwowanych efektów. Wyniki te oparte są na następujących przesłankach: z jednej strony, kwoty finansowania przysługujące Polsce w okresie programowania 2004-06 (wydatkowane do 2008r.) były znacznie niższe niż kwoty w latach 2007-13. Z drugiej strony, efekty pośrednie występują z opóźnieniem, zwłaszcza te wynikające ze wzrostu potencjału nabywczego Polski.

Kluczowe wnioski i rekomendacje

- Z każdego euro wydanego na realizację polityki spójności w Polsce, kraje UE-15 otrzymują w postaci dodatkowego eksportu dóbr i usług z powrotem 36 centów, a jeżeli odliczymy od kosztu ich własne wypłaty w ramach polityki spójności, to jest to 46 centów.
- Z realizacji polityki spójności w pierwszej kolejności korzystają przede wszystkim podmioty krajowe. Zwiększony popyt (w tym także produkcyjny) skutkuje jednak istotnym zwiększeniem eksportu przez podmioty zagraniczne. W ten sposób, korzyści odnoszą wszystkie strony.
- Realizacja polityki spójności w znaczący sposób intensyfikuje wymianę handlową pomiędzy Polską a krajami UE-15.
- Strukturę sektorową realizacji polityki spójności w Polsce należy ocenić jednoznacznie korzystnie: sprzyja ona modernizacji polskiej gospodarki (w szczególności parku maszynowego), stymuluje rozwój nakierowanych na eksport przedsiębiorstw sektorów wysokiej i średnio-wysokiej technologii w krajach UE-15 oraz sprzyja zmianie wzorców konsumpcyjnych w Polsce na korzyść konsumpcji dóbr produkowanych przez zaawansowane technologicznie sektory o wyższej jednostkowej produktywności.
- Z punktu widzenia stymulowania wymiany handlowej, najkorzystniejsze są duże projekty infrastrukturalne oraz projekty wspomagania przedsiębiorstw.
- Polityka spójności może być stosowana jako instrument w małym stopniu zależny od wahań koniunkturalnych. Z drugiej strony, stopień wykorzystania przyznanych środków ma kluczowe znaczenie, na co pośrednio wskazuje różnica między rezultatami przedstawionymi w raportach z roku 2009 i 2010.
- Projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego mają, w porównaniu do pozostałych funduszy, najniższy potencjał zwiększenia importu, zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio.
- W warstwie metodologicznej, wykorzystanie tablic przepływów międzygałęziowych pozwala na pełne oszacowanie korzyści przedsiębiorstw zagranicznych. Dlatego też, metoda ta jest przydatna przy wykonywaniu dalszych badań ewaluacyjnych o zbliżonej tematyce.

Znaczne jest też zróżnicowanie przestrzenne omawianych efektów. Ze względu na bardzo silny związek gospodarczy z Polską, duże rozmiary gospodarki oraz znaczny wkład w finansowanie polityki spójności, zdecydowanie największe korzyści odnoszą Niemcy. Znaczne korzyści są też udziałem Włoch oraz Francji.

Wykaz założeń konserwatywnych

- Oparcie definicji przedsiębiorstwa zagranicznego o kryterium siedziby (szerzej patrz 7.2.2).
- Pominięcie korzyści przedsiębiorstw z krajów UE-15 jako beneficjentów ostatecznych.
- Brak kwantyfikacji pozytywnych efektów zewnętrznych realizacji omawianych projektów, które w okresie 2009-2015 powinny podlegać stopniowej intensyfikacji.
- Rozpatrywanie jedynie wpływu projektów w części finansowanej ze środków wspólnotowych, czyli pominięcie zamówień realizowanych w części wartości realizowanej ze środków krajowych (założenie to minimalizuje ryzyko pominięcia jałowych strat przy wyznaczaniu całkowitych korzyści).
- Wykorzystanie w badaniu rezultatów modelu EUImpactMOD, które na tle innych narzędzi (np. model Hermin) cechują się dużą zachowawczością w ocenie wpływu polityki spójności na polskie PKB.

Po czwarte, wyniki badania uzyskane zostały przy szeregu założeń o charakterze konserwatywnym. Oznacza to, że spodziewać się można raczej niedoszacowania wyników niż ich przeszacowania. Należy ponadto pamiętać, że opisywane badanie dotyczy oczywiście jedynie rezultatów polityki spójności, a nie całkowitych efektów akcesji Polski do Wspólnot Europejskich, które z pewnością są znacząco większe, także w kontekście przedmiotu badania. O zachowawczości badania świadczą także porównanie wyników zaprezentowanych w niniejszym raporcie z rezultatami z raportu *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce z roku 2009*. Po uchyleniu części konserwatywnych założeń (co było możliwe dzięki aktualizacji wykorzystanych danych), oszacowanie wpływu uległo znacznemu zwiększeniu .

6. Bibliografia

- Badinger H., Breuss F., *Trade and Productivity: An Industry Perspective*, EI Working Paper No. 66, 2005
- Barro R., Sala-i-Martin X., *Economic Growth*, The MIT Press, Boston, 2003
- Benhabib J., Spiegel, M., *Human Capital and Technology Diffusion*, [w:] Philippe Aghion & Steven Durlauf (ed.), *Handbook of Economic Growth*, edition 1, volume 1, chapter 13, Elsevier, 2005, s. 935-966
- Bils M., Klenow P., *Does Schooling Cause Growth?*, *American Economic Review*, American Economic Association, vol. 90(5), 2000, s. 1160-1183
- Cappelen A., Fagerberg J., Verspagen B., *The Impact of Regional Support on Growth and Convergence in the European Union*, Eindhoven Center for Innovation Studies (ECIS) working paper series 01.14, Eindhoven Center for Innovation Studies (ECIS), 2001
- Crespo-Cuaresma J., Wörz J. – *On Export Composition and Growth*, *Review of World Economics*, Vol. 141, No. 1, 2005
- Frankel J., Romer D., *Does Trade Cause Growth?*, *American Economic Review*, Vol. 89, No. 3, 1999, s. 379-399
- Fricker A. et al., *An Experimental Comparison of Web and Telephone Surveys*, *Public Opinion Quarterly* 69(3), 2005, s. 370-392
- Fujita M., Thisse J., *Does Geographical Agglomeration Foster Economic Growth? And Who Gains and Loses From It?*, CEPR Discussion Papers 3135, 2002
- Giles J., Williams C., *Export-led Growth: A Survey of the Empirical Literature and Some Non-causality Results. Part 1*, *The Journal of International Trade & Economic Development*, 2000
- Greenaway D., Hine R., Wright P., *An empirical assessment of the impact of trade on employment in the UK*, *European Journal of Political Economy* Vol. 15, 1999, s. 485–500
- Greenaway D., Morgan W., Wright P. – *Exports, export composition and growth*, *The Journal of International Trade & Economic Development*, Vol. 15, No. 2, 1999
- Greenwood J., Hercowitz Z., Krusell P., *Long-Run Implications of Investment-Specific Technological Change*, *American Economic Review*, American Economic Association, vol. 87(3), 1997, s. 342-62
- Growiec J., Zawistowski J. (red. nauk.) - *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce*, MRR, Warszawa, 2009
- Hoekman B., Winters A., *Trade and Employment: Stylized Facts and Research Findings*, DESA Working Paper No. 7, November 2005
- Jones Ch., *Growth and Ideas*, [w:] Philippe Aghion & Steven Durlauf (ed.), *Handbook of Economic Growth*, edition 1, volume 1, chapter 13, Elsevier, 2005, s. 1063-1111
- Lewer J., Van den Berg H., *Does Trade Composition Influence Economic Growth? Time Series Evidence for 28 OECD and Developing Countries*, *The Journal of International Trade & Economic Development*, 2003

Quah D., *Empirics for Growth and Distribution: Stratification, Polarization, and Convergence Clubs*, CEPR Discussion Papers 1586, 1997

Solow R., *A Contribution to the Theory of Growth*, Quarterly Journal of Economics, 70, February, 1956, s. 65-94

Timmer M., Ypma G., van der Ark B., *IT in the European Union: driving productivity divergence?*, GGDC Research Memorandum 200363, Groningen Growth and Development Centre, University of Groningen, 2003

7. Załącznik metodologiczny

7.1. Zasadność założeń polityki spójności UE według literatury ekonomicznej

Przeprowadzona w rozdziale pierwszym dyskusja odnośnie sensu ekonomicznego realizacji polityki spójności UE okrojona została do najważniejszych zależności i zjawisk. Ażeby nie utrudniać odbioru całości raportu, pominięto tam jednak kilka istotnych wątków. Wątki te omówione zostaną w poniższych akapitach.

Po pierwsze, empiryczne dowody na zachodzenie zjawiska konwergencji realnej nie są jednoznaczne (por. Quah, 1997; Barro i Sala-i-Martin, 2003), wskazują jednakże z reguły na zmniejszanie się w czasie różnic w poziomie rozwoju pomiędzy poszczególnymi regionami w ramach jednego kraju, ewentualnie pomiędzy poszczególnymi krajami w ramach względnie homogenicznego obszaru.

Koncepcje spoza teorii wzrostu a możliwy wpływ Funduszy Strukturalnych na gospodarkę

Nowa geografia ekonomiczna (NEG) podkreśla rolę efektów sieciowych i korzyści aglomeracji (Fujita i Thisse, 2002). Jeżeli jedno przedsiębiorstwo lokuje swoją siedzibę w danym miejscu, to dla kolejnego korzystniej jest rozpocząć działalność w bezpośrednim sąsiedztwie, niż na obszarze niezindustrializowanym. Ta zależność działa coraz silniej dla każdego kolejnego podmiotu, dopóki rosnące płace i inne czynniki nie sprawią, że korzyści z klasteryzacji (aglomeracji) przestaną przeważać nad jej kosztami.

Signalling w systemie edukacyjnym, zgodnie z teorią Spence'a (1974), wynika z asymetrii informacyjnej na rynku pracy. Jeśli pracodawcy nie są w stanie ocenić faktycznych kwalifikacji swoich potencjalnych pracowników, to wpływa to niekorzystnie na siłę rynkową tych ostatnich. Osoby o dużej produktywności zainteresowane są więc wysłaniem rzetelnego sygnału do pracodawców, potwierdzającego ich umiejętności i zdolności. Jedną z takich możliwości może być partycypowanie w systemie edukacyjnym. W kontekście rozwoju gospodarczego oznacza to, że kształcenie nie musi istotnie zwiększać produktywności poszczególnych osób: przede wszystkim, dostarcza ono potwierdzenia posiadanych już wcześniej umiejętności. Bezpośrednim wnioskiem z teorii Spence'a jest możliwość zbyt wysokich inwestycji prywatnych w kapitał ludzki, spowodowana chęcią uzyskania przewagi na rynku pracy. W sytuacji tej, subsydiowanie edukacji ze środków publicznych prowadziłoby do jeszcze większego, znacznie większego od poziomu społecznie optymalnego, wydatkowania na ten cel.

Teoria luki technologicznej sugeruje, że jeśli pomoc wydawana jest na promocję postępu technologicznego, to dzięki wykorzystaniu technologii wynalezionych w innych miejscach można przyspieszyć proces konwergencji realnej relatywnie biedniejszych regionów. Adaptacja bądź imitacja technologii zza granicy jest bowiem tańsza od ich wynajdywania. Cappelen et al. (2001) wskazują jednak na brak konsensusu w literaturze odnośnie czynników zmniejszających lukę technologiczną. Mimo to, uznaje się jednak na ogół, iż wydatki na badania i rozwój oraz skoncentrowanie się na przemyśle i usługach wysokich technologii powinny wpływać na przyrost produktywności. Zauważalna jest bowiem pozytywna korelacja pomiędzy wzrostem ekonomicznym w średnim okresie a wydatkami na B+R.

Odwołanie się do nowej geografii ekonomicznej (np. Fujita i Thisse, 2002; zob. Ramka 1) przekonuje z kolei, że czynnikami ograniczającym pozytywne oddziaływanie wsparcia strukturalnego na produktywność kapitału prywatnego mogą okazać się efekty sieciowe i rosnące korzyści skali na poziomie mikroekonomicznym. Środki strukturalne kierowane są bowiem do obszarów relatywnie uboższych, często pozbawionych rozwijających się metropolii oraz charakteryzujących się przestarzałą strukturą sektorową gospodarki, oraz takich, w których ogólny poziom aktywności ekonomicznej jest niski. Ich napływ może opóźniać naturalne procesy koncentracji kapitału w ośrodkach o najwyższym potencjale wzrostu oraz jednocześnie utrudniać zmianę zastanej struktury sektorowej gospodarki na bardziej nowoczesną, o ile procesy takie wymagają znacznej aglomeracji działalności gospodarczej.

Neoklasyczne modele wzrostu, jak np. model Solowa (1956), mogą być rozszerzone o czynnik kapitału ludzkiego (formalnego wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i doświadczenia na obecnym miejscu pracy), którego akumulacja podlega analogicznym zasadom, co kapitał fizyczny: inwestycje w tym zakresie również mogą przyspieszać proces konwergencji realnej. Kwestia kapitału ludzkiego wymaga jednak oddzielnej refleksji. Z jednej strony, podnoszenie

kwalfikacji jest bowiem procesem, którego skutki w skali całej gospodarki uwidaczniać powinny się dopiero w średnim i długim okresie (na co wpływ ma wieloletni okres kształcenia w wieku przedprodukcyjnym, które stanowi najistotniejszy element edukacji). W perspektywie kilkuletniej, wyższe nakłady na edukację wpływają natomiast raczej na sytuację poszczególnych jednostek na rynku pracy, niż na zachowanie agregatowych zmiennych makroekonomicznych, takich jak PKB czy bezrobocie. Większość modeli teoretycznych, jak też ustalenia empiryczne, wskazują jednak na podobny charakter wpływu akumulacji kapitału ludzkiego na konwergencję, co i kapitału fizycznego: im wyższy jest poziom rozwoju regionu, tym trudniejsze i mniej efektywne jest dalsze zwiększenie inwestycji (por. np. Bils i Klenow, 2000). Istotne znaczenie ma też rozkład poziomu i kierunków wykształcenia w populacji. Postuluje się bowiem, że, po pierwsze, zwrot z edukacji maleje wraz z awansem na kolejne jej szczeble oraz, po drugie, że potencjalny długookresowy wpływ na zwiększenie poziomu produktywności pracy związany jest głównie z kierunkami o charakterze techniczno-inżynierskim oraz ścisłym.

Na gruncie teoretycznym stawiane są także hipotezy o informacyjnym charakterze motywacji do partycypowania w systemie edukacji (teoria signallingu Spence'a, zob. Ramka 1). Badania empiryczne wpływu edukacji wskazują przeważnie na współwystępowanie obydwu efektów edukacji, tj. zarówno (i) efektu zwiększania produktywności, jak też (ii) efektu signallingu. W sytuacji tej, ocena *ex ante* wpływu zwiększenia zewnętrznego finansowania, skierowanego na ten cel, jest dodatkowo utrudniona. Jeszcze większego znaczenia nabiera bowiem odpowiednie adresowanie środków, zarówno pod względem geograficznym, jak też pod względem charakteru edukacji. Zawsze istnieje bowiem ryzyko powstania efektu jałowych wydatków w sytuacji, gdy z szansy kształcenia w programach posiadających wsparcie korzystają głównie ci, którzy i tak podjęliby ten wysiłek, nawet gdyby wsparcie nie zostało udzielone. Podkreśla to konieczność poprawnego adresowania środków pomocowych, tj. koncentrację na najmniej rozwiniętych regionach.

Część modeli wzrostu, endogenizujących akumulację kapitału ludzkiego (por. Jones, 2005; Benhabib i Spiegel, 2005), przewiduje, że osiągnięcie odpowiedniego poziomu rozwoju systemu edukacyjnego jest warunkiem koniecznym rozpoczęcia procesu konwergencji, lecz nie jest jednak w stanie podtrzymać go w długim okresie. W długim okresie kluczowy staje się bowiem wymiar technologiczny: pełna konwergencja wymaga nie tylko, by zrównały się zasoby czynników produkcji pomiędzy regionami, ale żeby ujednoczeniu uległa także jakość stosowanych technologii. Analogiczny wpływ, jak kapitału ludzkiego, niektóre modele przypisują inwestycjom w kapitał publiczny (np. infrastrukturę podstawową), będący dobrem komplementarnym w stosunku do kapitału prywatnego.

Należy w tym miejscu podkreślić, że w świetle dominujących koncepcji, rozwijanych w ramach teorii wzrostu, ostatecznym źródłem wzrostu gospodarczego w skali świata jest, w długim okresie, postęp technologiczny. W kontekście wywoływania i przyśpieszania konwergencji międzyregionalnej, większe znaczenie ma jednak proces adaptacji innowacji stosowanych w krajach najbardziej rozwiniętych. Zgodnie z teorią luki technologicznej,

wsparcie finansowe procesu adaptacji nowych technologii oznacza, oprócz samego zmniejszenia jej kosztu, także zwiększenie relatywnej ceny prowadzenia innowacyjnych badań. Podobny efekt możliwy jest do osiągnięcia także poprzez wpływanie na większe dopasowanie czynnika pracy do najnowszych technologii, co *de facto* tożsame jest z inwestycjami w kapitał ludzki. Jednocześnie, w przypadku inwestycji prywatnych, stopień, w jakim działalność innowacyjna wpływa na tempo wzrostu lokalnej gospodarki zależy od możliwości przejęcia przez innowatora korzyści z sukcesu. Możliwości te mogą zależeć od instytucjonalno-prawnej obudowy procesu innowacji (np. przez patenty) – dlatego też i skuteczność interwencji może różnić się istotnie pomiędzy krajami. Ponadto, z uwagi na fakt, iż granice pomiędzy faktyczną innowacją a adaptacją jej rezultatów w gospodarce mogą być rozmyte, przewidywanie faktycznego wpływu poszczególnych działań jest trudne.

7.2. Badanie mikroekonomiczne

Celem ogólnym badania mikroekonomicznego była ocena korzyści bezpośrednich uzyskiwanych przez firmy z krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności w Polsce. W poniższych akapitach określone zostało, jaka wielkość środków wydatkowanych w ramach projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE została bezpośrednio zakontraktowana do firm z krajów UE-15, które zostały wykonawcami tychże inwestycji. Stwierdzono także, jaka była liczba firm z krajów UE-15, które podjęły się (całkowitego lub częściowego) wykonawstwa tych projektów.

Skala bezpośrednich korzyści firm z krajów UE-15, wyrażona w złotych polskich oraz w euro (ceny stałe z 2008r.), przedstawiona została w podziale na poszczególne kraje UE-15, poszczególne lata okresu 2004-08 oraz na poszczególne sektory gospodarki wg klasyfikacji NACE.²³ Na podstawie uzyskanych wyników możliwe były także porównania struktury sektorowej inwestycji w ramach poszczególnych funduszy strukturalnych oraz porównania struktury sektorowej środków wydatkowanych ogółem oraz środków przepływających do firm z krajów UE-15.

Dzięki badaniu udzielono odpowiedzi na następujące pytania badawcze:²⁴

1. Jaka wartość środków z funduszy strukturalnych została zaabsorbowana przez firmy zagraniczne z krajów UE-15 będące wykonawcami projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE?
2. Jaka liczba firm z krajów UE-15 była wykonawcą projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, realizowanych w Polsce do roku 2008?

Klasyfikacja NACE (franc. *Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne* - Statystyczna Klasyfikacja Działalności Gospodarczych w Unii Europejskiej) dzieli gospodarki krajów UE – wg wersji oznaczonej „Rev. 1.1” – na 59 sektorów. Najnowsza, obowiązująca od 1 stycznia 2008r. wersja klasyfikacji NACE to wersja „Rev. 2”; dostępne w bazach Eurostatu dane dotyczące przepływów międzygałęziowych oraz struktury sektorowej handlu zagranicznego bazują jednak na starszej metodologii „Rev. 1.1”. Dlatego też zdecydowano się przeprowadzić w oparciu o tę (starszą) metodologię całe badanie. Unikamy dzięki temu konieczności pracowania na dwóch klasyfikacjach równocześnie. Co więcej, podejście takie jest tym zasadniejsze, że zgodnie z informacją podaną na stronie Eurostatu, sektorowe rachunki narodowe według nowej metodologii NACE Rev. 2 udostępnione będą dopiero we wrześniu 2011r.

W przypadku Polski, niektóre kategorie sektorowe zostały dodatkowo zagregowane, przez co badanie bazować będzie ostatecznie na podziale na 55, a nie 59 sektorów. Opis metodologii i podstawa prawna dostępne są na stronie Komisji Europejskiej - http://ec.europa.eu/environment/emas/documents/nace_en.htm.

²⁴ W kwestionariuszu badania uwzględniona została także ewentualność, by firmy lub inne jednostki z krajów UE-15 były bezpośrednimi *beneficjentami* realizacji polityki spójności UE w Polsce. Wszyscy ankietowani wnioskodawcy projektów deklarowali jednak, że są podmiotami polskimi.

Należy równocześnie nadmienić, iż wybór formularzy internetowych jako podstawowego narzędzia pozyskiwania danych miał związek ze specyfiką badanej populacji – przede wszystkim z jej dużą liczebnością oraz znacznym rozproszeniem kluczowych dla badania informacji, które utrudnia zbieranie ich w oparciu o analizę dokumentacji. Stąd też, najważniejsze informacje, w kontekście oceny bezpośrednich korzyści firm z krajów UE-15, uzyskanych dzięki realizacji w Polsce polityki spójności UE, uzyskane zostały w oparciu o badanie ankietowe.

7.2.1. Metodologia badania ankietowego CAWI

Pytania badawcze dotyczące bezpośrednich oraz pośrednich korzyści odnoszonych przez firmy z krajów UE-15 w związku z realizacją polityki spójności w Polsce wymagają odpowiedzi szczegółowej, opartej na jak najszerzej, a w miarę możliwości nawet pełnej, próbie projektów. Kluczowa jest tu bowiem możliwość wnioskowania statystycznego o całości populacji; w przeciwnym razie niemożliwa byłaby przecież rzetelna kwantyfikacja poszczególnych efektów.

Metodologię gromadzenia danych pozwalających odpowiedzieć na te pytania zdecydowano się oprzeć o ankietę internetową CAWI (CAWI – ang. *Computer Aided Web Interview* – ankieta internetowa wspomagana komputerowo). Wybór ten podyktowany został możliwością łatwego dotarcia do bardzo szerokiej grupy podmiotów, które złożyły pozytywnie zweryfikowane wnioski o dofinansowanie projektów oraz faktem, iż gwarantuje on duży stopień realizacji ankiet.²⁵ Pozostałe argumenty przemawiające za zastosowaniem metody CAWI zawarto w ramce poniżej.

Wybór formularzy internetowych jako podstawowego narzędzia pozyskiwania danych ma też związek ze specyfiką badanej populacji – przede wszystkim jej dużą liczebnością oraz rozproszeniem kluczowych dla badania informacji, które utrudnia zbieranie ich w oparciu o analizę dokumentacji.

Ankieta wykorzystana w badaniu ankietowym CAWI, przedstawiającą przykładową ścieżkę wypełniania jej, zawarto w załączniku 7.5. O jego ostatecznym kształcie zdecydowało badanie pilotażowe na niewielkiej podpróbie firm.

²⁵ Szczegóły dotyczące realizacji próby – istotnie zadowalającej – zawarto w załączniku 6.2.3.

Przewagi badania internetowego nad innymi technikami

Badania ankietowe typu CAWI są bardzo wydajnym narzędziem pozyskiwania informacji od dużej populacji respondentów (Fricker, A. et al. (2005), An Experimental Comparison of Web and Telephone Surveys, Public Opinion Quarterly 69(3), 370-392). Z taką też populacją mamy do czynienia w niniejszej analizie. Wysoka jakość wynikowej bazy danych została zagwarantowana dzięki ściśle zdefiniowanym słownikom odpowiedzi oraz poprzedzeniu głównego badania CAWI ankietą pilotażową.

Wykorzystanie innych metod do pozyskiwania kluczowych z punktu widzenia celu badania danych o poszczególnych projektach wymagałoby nieporównywalnie większych nakładów oraz wydłużyłoby czas zbierania informacji. Oparcie głównej części badania na analizie dokumentacji projektowej oznaczałoby znaczne zawężenie badanej próby z powodu czasochłonności analizy pojedynczego projektu. Ponadto, duże różnice w formach sprawozdawczości pomiędzy programami operacyjnymi mogłyby powodować istotne problemy z porównywalnością otrzymanych wyników. Bardzo liczna populacja dyskwalifikuje także inne metody badawcze wymagające bezpośredniego udziału ankietera przy pozyskiwaniu informacji o pojedynczym projekcie, takie jak badania telefoniczne czy wywiady bezpośrednie.

Podsumowując, badanie internetowe jest dobrze dopasowane do specyfiki projektu oraz umożliwia przeprowadzenie badania na bardzo licznej populacji, co ma kluczowe znaczenie dla jakości oszacowań.

Identyfikacja zadań wykonywanych przez wykonawców pod kątem sektorów gospodarki

Punktem wyjścia przy określaniu podziału sektorowego gospodarki jest klasyfikacja aktywności gospodarczej NACE. Jednak duża liczba zawartych w niej kategorii znacznie utrudnia wykorzystanie jej w ankiecie w sposób bezpośredni – uwzględnienie wszystkich sekcji w pojedynczym pytaniu mogłoby doprowadzić do przypadkowych odpowiedzi respondentów. Problem ten rozwiązano w badaniu poprzez wykorzystanie w kwestionariuszu ciągu pytań doprecyzowujących tak, aby uczestnicy badania na poszczególnych etapach ankiety nie musieli wybierać pomiędzy zbyt wieloma możliwościami odpowiedzi. Nazwy i numery sekcji NACE, stanowiące podstawę wnioskowania w niniejszym badaniu, pojawiają się na liście potencjalnych wariantów odpowiedzi dopiero po przypisaniu wykonawcy jednej z trzech najbardziej ogólnych kategorii realizowanych zadań – dostaw, robót budowlanych lub usług. Są to terminy pochodzące z prawa o zamówieniach publicznych, z którym koordynatorzy projektów powinni być w podstawowym zakresie zaznajomieni. Tak skonstruowana sekwencyjność pytań doprecyzowujących służyła zminimalizowaniu odsetka błędnie wypełnionych ankiet. Zasadność zaproponowanej struktury kwestionariusza zweryfikowana została pozytywnie w badaniu pilotażowym.

Lista kategorii NACE, w wersji możliwej do uzyskania w ramach ankiety – czyli nieznacznie zagregowanej względem oryginalnego podziału na 59 kategorii, przedstawiona została w

tabeli 7.1. Każdej z kategorii sektorowych, którą wskazać mogą respondenci ankiety, przyporządkowano odpowiednie numery wg oficjalnej nomenklatury NACE.

W tabeli 7.1 zaznaczono w szczególności sektory NACE dostarczające produktów i technologii innowacyjnych oraz usług bankowych i doradczych, co do których przeprowadzona została bardziej szczegółowa analiza na etapie badania dokumentacji projektów. Sektory intensywnie wykorzystujące technologię i wiedzę zidentyfikowane zostały przede wszystkim w oparciu o wskazania wynikające z analiz *Eurostatu* (mowa w szczególności o dokumencie pt. *Technology and knowledge-intensive sectors*, czyli „Sektory intensywnie wykorzystujące technologię i wiedzę” właśnie).

Sektory NACE uwzględnione w badaniu CAWI

TABELA 7.1. KLASYFIKACJA SEKTOROWA NACE A SEKTORY W BADANIU ANKIETOWYM CAWI.

NACE	Nazwa kategorii/podkategorii sektorowej	Innow. (*)
1	Dostawy	
1.1	Dostawy produktów sektora przemysłowego	
15,16	Żywność, napoje i tytoń	
17-19	Tekstyliia, odzież	
20	Produkty drewniane (poza meblami)	
21,22	Produkty papierowe, poligraficzne	
24	Produkty przemysłu chemicznego	tak
23,25	Produkty przemysłu petrochemicznego, guma, plastik (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	
26-28	Produkty przemysłu hutniczego (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	
29-35	Produkty przemysłu maszynowego (rozbicie na kategorie):	
30-33	Sprzęt elektroniczny i optyczny (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	tak
34,35	Sprzęt transportowy (rozbicie na kategorie zgodnie z NACE)	tak
29	Inne urządzenia maszynowe	tak
36,37	Inne	
1.2	Dostawy energii i wody	
1.3	Pozostałe dostawy	
1,2,5	Dostawy produktów sektora rolniczego, leśniczego, rybołówczego	

10-14	Dostawy produktów sektora wydobywczego	
-------	---	--

2 Roboty budowlane		
	Roboty budowlane	
3 Świadczenie usług		
50-52	Handel detaliczny i hurtowy, naprawa	
55	Usługi hotelarskie i gastronomiczne	
60-63	Usługi transportowe i turystyczne (rozbicie na kategorie)	
64	Usługi pocztowe i telekomunikacyjne	tak
65-67	Pośrednictwo finansowe i usługi wspierające (rozbicie na kategorie)	tak
70	Wynajem i obsługa nieruchomości	
71	Wynajem ruchomości	
72	Usługi informatyczne	tak
73	Badania i rozwój	tak
74	Usługi przeznaczone dla przedsiębiorców	tak
80	Usługi edukacyjne i szkoleniowe	
85	Usługi zdrowotne i socjalne	
90	Usługi komunalne	
0	Inne usługi	

(*) – symbolem „tak” oznaczone zostały kategorie sektorowe dostarczające produktów i technologii innowacyjnych, a także usług bankowych i doradczych

Zgodnie z powyższą tabelą, jako sektory innowacyjne zostały zakwalifikowane:

- przemysł chemiczny,
- przemysł maszynowy (rozbity na 3 kategorie: przemysł elektroniczny i optyczny, przemysł transportowy oraz przemysł produkujący pozostałe urządzenia maszynowe),
- usługi pocztowe i telekomunikacyjne,
- usługi informatyczne,
- badania i rozwój,
- pośrednictwo finansowe, ubezpieczenia oraz usługi wspierające,

- usługi przeznaczone dla przedsiębiorstw.

Podstawą do takiego właśnie podziału kategorii sektorowych NACE był dokument pt. *Technology and knowledge-intensive sectors*, opublikowany przez Eurostat w ramach cyklu publikacji metodologicznych „Eurostat Metadata”, datowany na luty 2008r. Poszczególne sektory gospodarki zostały tam przyporządkowane do zbiorczych grup pod względem poziomu zaawansowania technologicznego (w przypadku sektorów przemysłowych) oraz stopnia oparcia na wiedzy (w przypadku sektorów usługowych). Zaproponowano tam szereg konkurencyjnych metodologii takiego podziału, pozwalając tym samym na dokonanie wyboru w zależności od potrzeb badawczych.

Dokonany w niniejszym badaniu podział sekcji gospodarki produkujących dobra przemysłowe oparty został o klasyfikację OECD (*Manufacturing industries classified according to their global technological intensity* – tj. „Gałęzie przemysłu sklasyfikowane według ich globalnej intensywności technologicznej”). Jako innowacyjne wybrano sektory NACE zakwalifikowane w ramach tej metodologii do grup przemysłów *high-technology* oraz *medium-high-technology*. W jednym przypadku konieczne było przy tym zastosowanie uproszczenia, ponieważ podział OECD klasyfikuje części składowe poszczególnych sekcji, a nie sekcje jako całości: jako innowacyjna uznana została cała sekcja nr 35 (przemysł transportowy) pomimo tego, że jedna z jej pięciu części składowych, przemysł okrętowy, nie znajduje się w wykazie sektorów wysokiej technologii. Uproszczenie to było jednak konieczne, aby zebrane dane mogły stanowić wkład do tablicy przepływów międzygałęziowych.

Tego typu problem nie wystąpił natomiast w przypadku podziału sektorów usługowych. Kluczem do wyboru sekcji innowacyjnych była kategoria *knowledge-intensive high technology services*, rozszerzona o usługi finansowe oraz usługi przeznaczone dla przedsiębiorstw. Obie te dołączone sekcje charakteryzują się bowiem dużym stopniem oparcia na wiedzy, a ponadto stanowią istotny element niniejszego badania, ponieważ zawierają w sobie eksponowane tu szczególnie sektory usług bankowych oraz doradczych.

Badanie CAWI – aspekty techniczne

Badanie CAWI przeprowadzone zostało przy użyciu sprawdzonych narzędzi informatycznych, wykorzystywanych już wcześniej przez Instytut Badań Strukturalnych w innych projektach. Interaktywny formularz umieszczony został na zapewniającym pełną poufność przechowywanych danych serwerze zewnętrznym. Kwestionariusz nie miał charakteru ogólnodostępnego, aby uniemożliwić wypełnianie go przypadkowym osobom. Było to możliwe dzięki generowaniu tzw. kodów dostępu, dzięki którym każdy z respondentów otrzymał unikalny adres URL przeznaczonej dla niego ankiety. Ten sam mechanizm wykluczył także możliwość ponownego wypełnienia już zakończonego kwestionariusza.

Po ostatecznym zidentyfikowaniu próby badawczej, do wszystkich znajdujących się w niej koordynatorów projektów wysłane zostały pocztą elektroniczną zaproszenia do udziału w ankiecie. Zawierały one krótki opis projektu oraz adres internetowy, pod którym znajdował się formularz. Do zaproszeń tych załączany był też list polecający od Ministra Rozwoju Regionalnego, co służyło dodatkowemu zmotywowaniu wnioskodawców do udziału w ankiecie.

Ze względu na specyfikę badania, nie miało ono charakteru anonimowego, który zazwyczaj jest wykorzystywany w ankietach ewaluacyjnych. Identyfikacja odpowiedzi poszczególnych respondentów w wynikowej bazie danych stworzyła bowiem możliwość selekcji najciekawszych, z punktu widzenia celów badania, projektów. Wyodrębnione w ten sposób przypadki stały się ważnym punktem wyjścia w kolejnych etapach analizy na poziomie mikroekonomicznym: badaniu dokumentacji oraz wywiadach pogłębionych.

Opublikowanie ostatecznej wersji formularza w Internecie i rozesłanie zaproszeń do udziału w badaniu zostało poprzedzone ankietą pilotażową. Ponieważ uczestniczące w niej jednostki nie zostały uprzedzone, iż uczestniczą w pilotażu, a nie badaniu głównym, pozwoliła ona też określić, jaki będzie oczekiwany zwrot ankiet.

Otrzymane w ramach badania CAWI dane stanowiły podstawę następujących etapów analizy na poziomie mikroekonomicznym i makroekonomicznym:

- Oszacowanie liczby zagranicznych wykonawców oraz kwot przekazanych im z tytułu realizacji w Polsce projektów współfinansowanych przez fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności UE.
- Wyznaczenie dokładnego rozbitcia sektorowego dodatkowego popytu inwestycyjnego i konsumpcyjnego, wygenerowanego dzięki realizacji polityki spójności w Polsce (pytania badawcze nr 1 i 2 w części makroekonomicznej).
- Identyfikacja projektów, które zostaną poddane pogłębionej analizie w ramach badania dokumentacji oraz wywiadów pogłębionych.
- Oszacowanie wpływu realizowanych w Polsce projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE na rozwój firm z krajów UE-15 dostarczających do Polski dóbr i usług (pośrednich) niezbędnych do realizacji ww. projektów, w rozbitciu na sektory gospodarki (dodatkowe pytanie badawcze).

Jakość danych uzyskanych poprzez badanie CAWI ma kluczowe znaczenie dla realizacji innych elementów badania. W związku z tym, zdecydowano się na przeprowadzenie go na całej populacji wnioskodawców, a więc na grupie 86 371 projektów. Ze względu na ograniczoną dostępność adresów poczty elektronicznej koordynatorów projektów w niektórych przypadkach, konieczne było jednak zmniejszenie tej liczby. Należy jednak

nadmieni, iż wśród projektów nie objętych ankietą z powodu braku kontaktu dominowały niewielkie projekty realizowane w ramach SPO Rolnego, których beneficjentami byli rolnicy indywidualni oraz w drugiej kolejności niewielkie projekty w ramach SPO Ryby, adresowane do rybaków. Niewielka obecność takich projektów w próbie nie ograniczała jednak wiarygodności badania, gdyż (i) większość tych projektów nie generowała bezpośrednich korzyści dla firm z krajów UE-15, gdyż albo nie kontraktowała żadnego wykonawcy, albo jedynym wykonawcą była firma polska, (ii) projekty te były bardzo homogeniczne, przez co zasadne było ekstrapolowanie z niewielkiej liczby obserwacji na pozostałą część populacji, (iii) projekty te były bardzo małe pod względem wartości, przez co, mimo ich dużej liczby, obejmowały one niewielki odsetek łącznej wartości finansowania w ramach polityki spójności UE.

Populacja projektów strukturalnych realizowanych w Polsce charakteryzuje się bowiem bardzo silnie lewostronnie skośnym rozkładem kwoty dofinansowania: dla przykładu, już pierwszy percentyl projektów gromadzi ponad 50 proc. łącznej kwoty dofinansowania. Dlatego też, do otrzymania wiarygodnych wyników w ujęciu wartościowym istotna jest przede wszystkim silna reprezentacja największych projektów w próbie, posiadających bardzo dużą wartość informacyjną. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia otrzymania wiarygodnych danych o strukturze wykonawców oraz cechach wykorzystywanych w projektach dóbr pośrednich.

Z drugiej strony, konieczne było też uwzględnienie w próbie dużej różnorodności sektorowej realizowanych w Polsce projektów. Zapewnienie reprezentatywności dla wszystkich programów pozwoliło bowiem rzetelnie skwantyfikować (jak się okazuje, znaczne) różnice między programami, co do roli przedsiębiorstw zagranicznych oraz struktury sektorowej dokonywanych zakupów.

Ponieważ poziom realizacji próby różnił się znacząco pomiędzy poszczególnymi programami operacyjnymi i priorytetami, uzyskane obserwacje poddano ważeniu. Sposób doboru wag analitycznych przedstawiony został w osobnym podrozdziale.

Realizacja próby

W niniejszym podrozdziale scharakteryzowana zostanie próba, która uchwycona została w badaniu ankietowym CAWI.

W przeprowadzonym na przełomie 2008 i 2009 r. badaniu CAWI uzyskano odpowiedzi dotyczące 6187 projektów o łącznej wartości 23,4 mld zł (w cenach stałych z 2008r.). Wnioskodawcami we wszystkich przypadkach były podmioty polskie.²⁶ W przypadku 1463 projektów o łącznej wartości 1,68 mld zł nie wykazano żadnych wykonawców, z którymi

²⁶ Za podmioty polskie uznano podmioty mające swe siedziby w Polsce.

podpisano by umowy. W pozostałych 4726 projektach, 92 proc. środków zostało wydanych przy pomocy umów z wykonawcami. W ramach tych projektów zawarto w sumie 13 126 umów z wykonawcami, o łącznej wartości 19,9 mld zł. Oznacza to, że prawie 80 proc. wszystkich środków zostało rozdysponowane do wykonawców projektów (szerzej patrz tabela 7.2). Ze względu na niemożliwość zdobycia informacji odnośnie pozostałych 20 proc., analiza korzyści bezpośrednich firm z krajów UE-15 ogranicza się do środków wydanych przy pomocy umów z wykonawcami. Zakładamy przy tym, że kwoty te, wydankowane na wynagrodzenia, pokrycie kosztów administracyjnych, itd., przekładają się na wzrost popytu konsumpcyjnego w Polsce.

Projekty zawarte w próbie dofinansowane zostały z funduszy UE łączną kwotą 16 mld zł, co oznacza, iż próba pokrywa 33 proc. wartości wszystkich środków finansowanych z funduszu spójności. Stanowi to więc dobrą podstawę do wnioskowania o całości środków wspólnotowych. Konstrukcja wag analitycznych, umożliwiającą takie wnioskowanie, przedstawiona została w następnym podrozdziale.

TABELA 7.2. CHARAKTERYSTYKA WARTOŚCI PROJEKTÓW OBJĘTYCH DOFINANSOWANIEM Z FUNDUSZY UE W PRÓBIE I OGÓŁEM (W MLD ZŁ)

	Ogółem	W próbie	Pokrycie próby
Wartość:			
• projektów ogółem	78,34	24,97	32%
• projektów z umowami	71,44	23,29	33%
• projektów bez umów	6,91	1,68	24%
• wynikająca z umów	58,72	19,88	34%
Wartość dofinansowania z UE:			
• ogółem	50,65	17,25	34%
• w projektach z umowami	46,18	16,10	35%
• w projektach bez umów	4,46	1,15	26%
• na które opiewają umowy	37,55	13,67	36%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Wszystkie wartości podano w cenach stałych (mld zł 2008). Przez projekty z umowami są rozumiane projekty, w których zawarto umowę przynajmniej z jednym wykonawcą. Wartości ogółem otrzymano poprzez odpowiednie przeważenie wyników z próby (patrz załącznik metodologiczny). Z populacji projektów wyłączone zostały osie priorytetowe SPO Rolny i SPO Ryby skierowane do odbiorców indywidualnych. Podane wartości nie uwzględniają ich.

Analizę wielkości korzyści bezpośrednich firm z krajów UE-15 warto uzupełnić o wyniki dotyczące liczby umów oraz firm-wykonawców. Dokładnie 458 z 13 126 umów, które znalazły się w próbie, zostało podpisane z podmiotami z krajów UE-15. Ponieważ pojedyncze firmy występowały w więcej niż jednym projekcie, w próbie daje się wyodrębnić 375 różnych firm zagranicznych będących wykonawcami projektów współfinansowanych z funduszy europejskich.

Uogólniając wyniki na całość funduszy strukturalnych, wraz z Funduszem Spójności, można stwierdzić, że w latach 2000-08 zostało zawartych 81 637 umów. W liczbie tej mieści się też 1909 umów zawartych przez 1563 firmy z krajów UE-15.

Wyznaczenie wag analitycznych

Łączna wartość dofinansowania wszystkich zidentyfikowanych w ramach badania CAWI projektów stanowi 33 proc. całkowitej wartości środków wspólnotowych. Aby móc wnioskować o wielkościach poszczególnych efektów bezwzględnych w odniesieniu do całej populacji projektów, należy oczywiście uwzględnić ten fakt. Zidentyfikowanych efektów nie można jednak po prostu przemnożyć przez trzy, gdyż realizacja próby różniła się istotnie pomiędzy programami operacyjnymi. Dla poszczególnych programów wahała się ona od 4,3 proc. (SPO Ryby) do 51 proc. (Interreg); istotne różnice pojawiały się także pomiędzy poszczególnymi priorytetami w ramach programów operacyjnych. Ilustracją takiego stanu rzeczy jest tabela 7.3. Konieczne stało się zatem dobranie wag analitycznych dla poszczególnych obserwacji tak, by uwzględnić zróżnicowanie stopnia realizacji próby dla różnych programów i priorytetów. Tam, gdzie liczebność zrealizowanej próby na to pozwalała, w badaniu różnicowano więc wagi analityczne według poszczególnych priorytetów; w pozostałych przypadkach (Fundusz Spójności, Interreg, Equal) wyznaczono wspólną wagę dla całego programu.

Ponadto, celem dokładniejszego wyizolowania efektów napływu środków unijnych do Polski, w procedurze doboru wag analitycznych uwzględniono także (na poziomie priorytetów) fakt częściowego finansowania projektów z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Zamiast łącznej wartości projektów brano więc pod uwagę tę część ich wartości, która sfinansowana została dzięki środkom unijnym. Dlatego też, ostateczne wagi wykorzystane dla obliczenia wartości kontraktów uwzględniają udział środków wspólnotowych w całkowitym finansowaniu projektów. Oczywiście, w przypadku obliczania liczby projektów oraz ich sumarycznej wartości na potrzeby opisu populacji przebadanej za pomocą CAWI, czynnik ten nie był brany pod uwagę.

Uwzględniając liczebność próby w poszczególnych działaniach i priorytetach oraz wszystkie wymienione powyżej czynniki, przyjęto konstrukcję wag na poziomie priorytetów poszczególnych programów zgodnie z poniższym wzorem:

$$Y_{pi}^1 = \frac{\varphi_{pi}}{\theta_{pi}}, \text{ gdzie:}$$

- θ_{pi} – realizacja próby,
- φ_{pi} – poziom dofinansowania z funduszy wspólnotowych,
- pi – program i priorytet.

Wagi analityczne Y_{pi} obliczone zostały zatem jako iloraz wartości łącznego dofinansowania w ramach danego priorytetu, otrzymanej z dokumentacji programów zawierającej tablice finansowe oraz sumarycznej wartości projektów z tego priorytetu, zidentyfikowanych w badaniu CAWI.

W przypadku liczby projektów oraz ich całkowitej wartości, stosuje się natomiast wzór o postaci:

$$Y_{pi}^2 = \frac{1}{\theta_{pi}}.$$

Wagi przyjęte dla poszczególnych priorytetów przedstawiono w tabeli 7.3.

TABELA 7.3. UDZIAŁ FUNDUSZY UNIJNYCH, REALIZACJA PRÓBY I WAGI ANALITYCZNE, WYKORZYSTANE W ANALIZIE REZULTATÓW BADANIA CAWI.

Program	Priorytet	Udział funduszy wspólnotowych w finansowaniu projektów w danej osi priorytetowej	Realizacja	Waga Y_{pi}^1	Program	Priorytet	Udział funduszy wspólnotowych	Realizacja	Waga Y_{pi}^1
SPO RZL	Oś 1	75,0%	36%	2,08	ZPORR	Oś 1	71,6%	38%	1,89
	Oś 2	75,0%	8%	9,77		Oś 2	73,2%	37%	2,00
	Oś 3	75,0%	0%	brak		Oś 3	75,0%	52%	1,45
SPO WKP	Oś 1	67,5%	35%	1,93	PO PT	Oś 4	75,0%	0%	179,12
	Oś 2	33,9%	29%	1,16		Oś 1	75,0%	29%	2,54
	Oś 3	74,9%	19%	3,92		Oś 2	75,0%	20%	3,84
SPO Rolny	Oś 1	63,7%	8%	8,17	SPOT	Oś 3	75,0%	2%	45,04
	Oś 2	75,6%	3%	25,40		Oś 1	67,6%	80%	0,85
	Oś 3	75,0%	2%	45,59		Oś 2	75,0%	21%	3,52
SPO Ryby	Oś 1	75,0%	0,005%	14562,02	Fundusz Spójności Interreg Equal	Oś 3	75,0%	2%	46,17
	Oś 2	87,5%	0%	Brak		Fundusz Spójności	76,8%	46%	1,66
	Oś 3	71,5%	12%	5,83		Interreg	75%	51%	1,48
	Oś 4	60,1%	4%	16,38		Equal	75%	19%	3,96
	Oś 5	75,0%	0%	brak					

Źródło: Opracowanie rezultatów CAWI oraz dokumenty programowe Programów Operacyjnych i Inicjatyw Wspólnotowych, realizowanych w Polsce w latach 2004-2006.

7.2.2. Wyniki badania

Przed udzieleniem odpowiedzi na dwa kluczowe pytania badawcze, scharakteryzowane zostały pokrótce wyniki badania pod kątem sposobu rozdysponowania środków napływających do Polski w ramach polityki spójności UE, zarówno w ramach poszczególnych funduszy strukturalnych, jak i dla całej polityki spójności UE, traktowanej łącznie. Jest to szczególnie cenne ze względu na fakt, że analiza wydatków z funduszy wspólnotowych nie została dotąd przeprowadzona na tak zagregowanym poziomie. Co więcej, uzyskana w badaniu CAWI struktura sektorowa łącznego popytu indukowanego przez fundusze wspólnotowe pozwoliło w bardziej wiarygodny sposób ocenić ich pośredni wpływ na firmy zagraniczne w części makroekonomicznej, omówionej w głównej części raportu.

W tym miejscu warto podkreślić również, że wykonawcy zagraniczni byli identyfikowani w badaniu CAWI ze względu na kraj, w którym mieści się siedziba wykonawcy podpisującego umowę. W związku z tym firmy zagraniczne są tu definiowane w sposób konserwatywny: część podmiotów zagranicznych, które w Polsce mają tylko sieć dystrybucji, mogło zostać zakwalifikowane tu jako firmy polskie, natomiast żadna firma polska nie mogła zostać zakwalifikowana jako zagraniczna. Bieżąca analiza abstrahuje też całkowicie od struktury kapitałowej podmiotów. Z jednej strony, była to jedyna możliwa do przyjęcia na poziomie operacyjnym definicja. Z drugiej strony, w przeciwieństwie do przepływów towarów i usług, kraj pochodzenia kapitału przedsiębiorstw nie wpływa na podstawową kategorię rachunków narodowych, jaką jest produkt *krajowy* brutto. Nie należy także na podstawie struktury kapitałowej przedsiębiorstw wnioskować o skłonności do reinwestowania zysków na terenie kraju ich uzyskania. Przyjęcie definicji przedsiębiorstwa zagranicznego opartego na kryterium siedziby ma zatem uzasadnienie zarówno metodologiczne, jak też merytoryczne.

Ostrożność oceny korzyści bezpośrednich w niniejszym rozdziale wynika też z faktu, że w badaniu CAWI niemożliwym było uwzględnienie korzyści, jakie odnoszą firmy zagraniczne jako beneficjenci końcowi projektów, czyli wynikające np. z tego, że pracownicy tych firm uczestniczą w dofinansowanych szkoleniach. Można zatem stwierdzić, że badanie CAWI w sposób bardzo konserwatywny oceniło bezpośrednie korzyści, które odnoszą firmy z państw UE-15, raczej niedoszacowując rzeczywiste efekty, niż je przeszacowując.

W dalszej części opisany został dotychczasowy wpływ funduszy unijnych na firmy z krajów UE-15. Dodatkowo, zaprezentowana została prognoza bezpośredniego wpływu polityki spójności UE na przedsiębiorstwa z krajów UE-15 w latach 2009-15.

Alokacja środków w ramach polityki spójności ogółem

Realizacja projektów współfinansowanych ze środków z funduszy programów europejskich wymaga zwykle zaangażowania firm zewnętrznych jako wykonawców. W ramach wszystkich funduszy zawarto w latach 2000-2008 łącznie 81,6 tys. umów z 66,4 tys. wykonawcami w prawie 40 tys. projektów.²⁷

Średnia wartość projektu (razem z dofinansowaniem) wyniosła 1,6 mln zł. Projekty były dofinansowane ze środków wspólnotowych przeciętnie w 64 proc.²⁸

W ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności w latach 2000-2008 do wykonawców projektów trafiło 35 mld zł, czyli 9 mld euro, w cenach z 2008r. Kwota ta stanowi ok. 80 proc. wartości całego dofinansowania, które wyniosło łącznie 47,8 mld zł (12,3 mld euro).²⁹ Pozostałe 20 proc. mogło zostać wydane w ramach mniejszych umów z wykonawcami³⁰ oraz na inne cele, tj. wynagrodzenia, wynajem sal, itp. Ze względu na charakter tych wydatków można, z dużym prawdopodobieństwem, przyjąć, że trafiły one do podmiotów krajowych. Oznacza to, że przeprowadzoną w niniejszym badaniu analizą, koncentrującą się na wykonawcach projektów kontraktowanych przez wnioskodawców, objęto zdecydowaną większość środków wydatkowanych w Polsce w ramach realizacji polityki spójności.

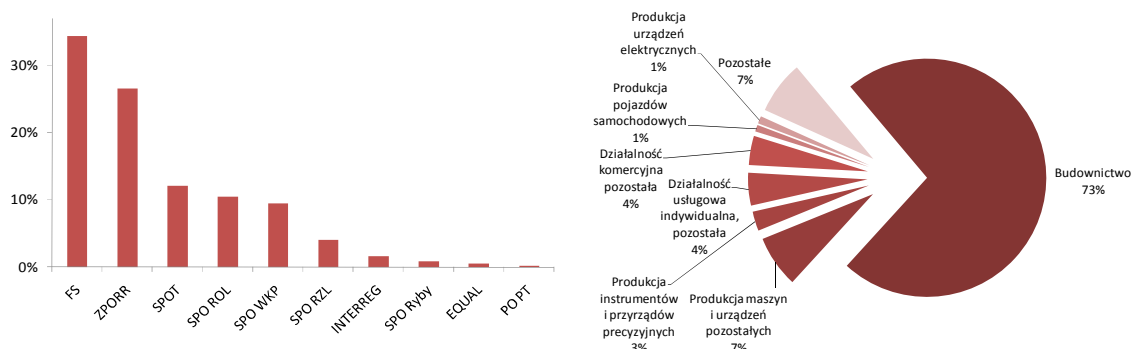
²⁷ Wyłączając projekty zrealizowane w ramach SPO Rolnego (SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich), spośród których znaczną część stanowiły projekty indywidualne, których przebadanie za pomocą ankiety internetowej CAWI było niemożliwe, wielkość próby po uwzględnieniu wag analitycznych wyniosła 39864 projektów. Cała baza, obejmująca wszystkie zrealizowane w tym okresie projekty liczyła natomiast, wyłączając projekty SPO Rolnego, 36724 projektów. Biorąc pod uwagę, że przyjęte wagi oparte zostały o wartości projektów, jest to dopuszczalna rozbieżność. Podkreślimy też, że uwzględnienie w badaniu wyłącznie projektów instytucjonalnych i wartościowe ich przeważenie prowadzić musi do zaniżenia liczby projektów w tych programach. Projekty indywidualne są bowiem z reguły dużo mniejsze od instytucjonalnych.

²⁸ W przypadku bazy danych opisującej faktyczny stan realizacji poszczególnych projektów, średnia wartość projektów wyniosła 1,1 mln zł. Obserwowana różnica wynika przede wszystkim z niemożności uwzględnienia w badaniu ankietowym CAWI indywidualnych projektów rolnych, które cechują się niską przeciętną wartością. Jeżeli wykluczmy projekty realizowane w ramach SPO Rolnego, uzyskujemy przeciętne wartości projektów na poziomie 1,6 mln zł (badanie CAWI) oraz 2,2 mln zł (stan realizacji projektów). Różnica ta wynika z wyżej wymienionej mniejszej liczebności projektów oraz większej wartości sumarycznej w przypadku dostępnej bazy projektów, co z kolei wynika z braku w próbie badawczej CAWI projektów z Osi priorytetowej 3 SPO RZL (Pomoc Techniczna) oraz Osi Priorytetowej 2 i 5 SPO Ryby.

²⁹ Wartości te wyrażone są w cenach stałych z 2008 roku. Z uwagi na brak w próbie projektów z Osi priorytetowej 3 SPO RZL oraz Osi priorytetowych 2 i 5 SPO Ryby, w badaniu nie zostały wzięte pod uwagę projekty o łącznej wartości 123 mln euro (w cenach z 2008), których dofinansowanie ze środków wspólnotowych miało wartość 64,6 mln euro.

³⁰ W formularzu CAWI pytano tylko o 5 największych wykonawców.

WYKRES 7.1. STRUKTURA WARTOŚCI UMÓW WEDŁUG PROGRAMÓW/INICJATYW WSPÓLNOTOWYCH (LEWY WYKRES) I SEKTORÓW WYKONAWCÓW (PRAWY WYKRES)

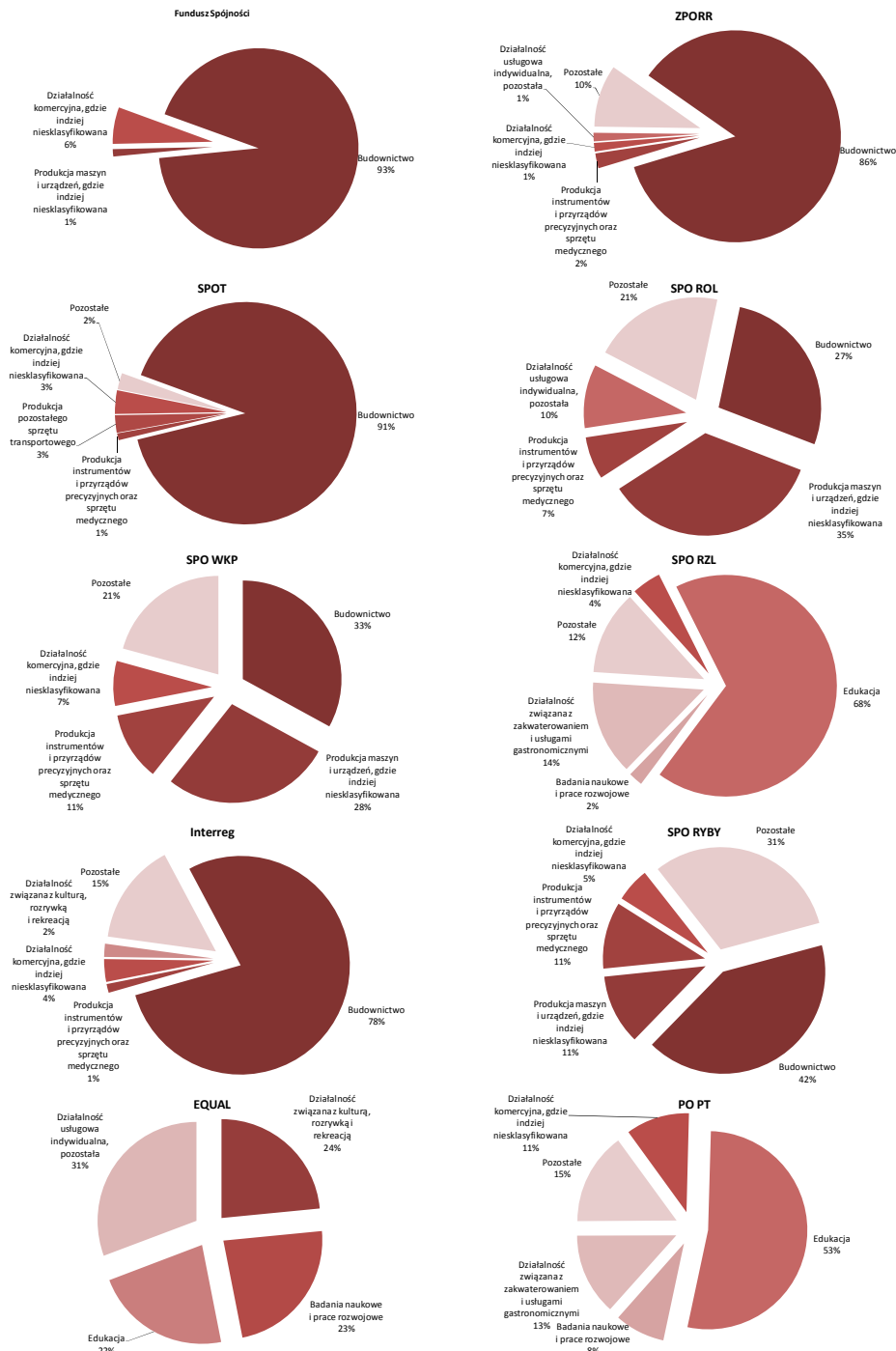

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Wykresy dotyczą struktury środków wspólnotowych w rozdysponowanych przy pomocy umów. Do „pozostałych” zakwalifikowano wszystkie sektory, których udział nie przekroczył 1 proc.

W ramach większości programów operacyjnych, dominująca część środków została przeznaczona na roboty budowlane (aż 73 proc. ogółu) oraz zakup maszyn i urządzeń (15 proc.). Zauważalną rolę stanowią też usługi dla biznesu oraz szkolenia (po 4 proc.) Pozostałe branże w znikomym stopniu partycypowały w bezpośredniej absorpcji środków europejskich.

WYKRES 7.2. ROZDYSPONOWANIE ŚRODKÓW W RAMACH POSZCZEGÓLNYCH FUNDUSZY WEDŁUG STRUKTURY BRANŻOWEJ WYKONAWCÓW.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Dla każdego programu pokazano 4 najistotniejsze pod względem wartościowym kategorie sektorowe NACE.

Wzrost eksportu krajów UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce | Aktualizacja 2010 r.

Warto zwrócić uwagę, że roboty budowlane stanowiły ok. 90 proc. łącznej wartości środków w trzech największych pod względem wartościowym funduszach, a więc Funduszu Spójności, ZPORR i SPOT. Jest to związane z ukierunkowaniem tych programów na rozwój infrastruktury fizycznej. W większości pozostałych funduszy zauważalna część środków została natomiast poświęcona na zakup maszyn i urządzeń, a w szczególności urządzeń precyzyjnych, czyli na branżę silnie związane z importem. Usługi były bardziej istotne w przypadku mniejszych wartościowo programów, jak SPO RZL czy SPO WKP. Należy też stwierdzić, że struktura wydatków w poszczególnych funduszy jest zgodna z ich założeniami (por. wykres 7.2).

Korzyści bezpośrednie firm z krajów UE-15

Jak wynika ze struktury wykonawców w ramach poszczególnych funduszy, zdecydowana większość środków wydatkowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE trafiła do firm polskich.³¹ Firmy te zaabsorbowały łącznie aż 93 proc. wszystkich środków. Wśród wykonawców zagranicznych dominowały podmioty z krajów UE-15: zaledwie 0,5 proc. alokowanych w Polsce środków europejskich otrzymały firmy z innych krajów.

W tabeli 7.4 przedstawiono różne wskaźniki charakteryzujące udział firm zagranicznych w absorpcji funduszy wspólnotowych. Jak widać, wykonawcy z państw UE-15 stanowili 2,3 proc. wszystkich wykonawców i uczestniczyli w 3,6 proc. realizowanych projektów. Realizowali oni ponadto większe niż przeciętne zlecenia pod względem wartości, o czym świadczy ich 7,8-procentowy udział w wartości wszystkich podpisanych umów. Oznacza to, że 4,8 proc. środków wspólnotowych, już na poziomie wykonawców projektów, trafiło do firm z państw UE-15.

³¹ W celu stwierdzenia, skąd pochodzi dany wykonawca, koordynatorów projektów pytano o siedzibę firmy-wykonawcy. Oznacza to, że za podmioty polskie były uznawane wszystkie firmy, które mają swą siedzibę na terenie RP.

TABELA 7.4. LICZBA WYKONAWCÓW Z PAŃSTW UE-15, Z KTÓRYMI ZAWARTO UMOWY W RAMACH PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH Z FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH ORAZ WARTOŚĆ POWIERZONYCH IM ZLECEŃ W LATACH 2004-08 (FUNDUSZ SPÓJNOŚCI: 2000-08)

	Ogółem	Wykonawcy z UE-15	Udział firm z UE-15		
Liczba					
• projektów	45 940	1 460	3,2%		
• projektów z umowami	40 075	1 460	3,6%		
• umów	81 636	1 909	2,3%		
• firm	66 407	1 552	2,3%		
Wartość					
	Mld euro (2008)	Mld zł (2008)	Mld euro (2008)	Mld zł (2008)	
• wszystkich projektów	20,21	78,34	1,18	4,61	5,8%
• umów	15,13	58,72	1,18	4,61	7,8%
• łącznego dofinansowania z funduszy wspólnotowych	13,05	50,65	0,62	2,44	4,8%
• dofinansowania umów z funduszy wspólnotowych	9,66	37,55	0,62	2,44	6,4%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Tabela przedstawia udział liczbowy i wartościowy partycypacji firm z UE-15 w wykonywaniu polityki spójności w Polsce.

W przeliczeniu na złote oraz euro w cenach stałych, oznacza to, że wartość dodatkowych kontraktów zawartych przez firmy z krajów UE-15, uzyskanych dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce w latach 2004-2008, zamykają się w kwocie 4,6 mld złotych, czyli 1,18 mld euro.

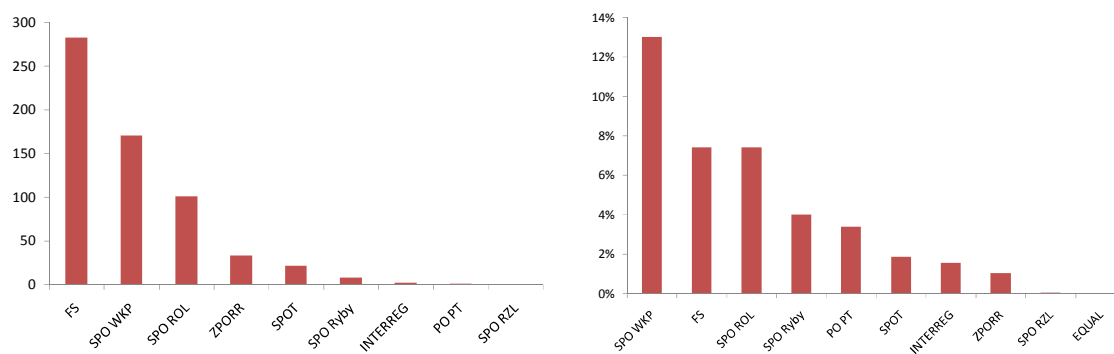
Po odjęciu środków stanowiących wkład polski i uwzględnieniu jedynie wartości finansowania z funduszy europejskich, kwota ta zmniejsza się do 2,44 mld złotych, czyli 624 mln euro. Wielkość tę należy uznać za najdokładniejsze przybliżenie korzyści bezpośrednich firm z krajów UE-15, osiągniętych dzięki realizacji polityki spójności UE w Polsce.

Najwięcej środków do firm z UE-15 trafiło z projektów przeprowadzanych w ramach Funduszu Spójności: niemal 0,3 mld euro, czyli ponad 1 mld zł (w cenach z 2008r.). Wynikało to zarówno z faktu, że fundusz ten cechował się wysoką wartością wydatkowanych środków, jak i z relatywnie dużego udziału wykonawców z krajów UE-15 w realizacji projektów

współfinansowanych przez FS. Wysoką łączną wartością umów cechowały się także projekty finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zdecydowana większość z nich realizowana była w ramach SPO Wsparcie Konkurencyjności Przedsiębiorstw. W jego ramach, niemal 1/8 środków trafiła do krajów UE-15 (por. wykres 7.3). W połączeniu z faktem, że prawie 40 proc. tego funduszu zostało wydane na zakup maszyn i urządzeń, należy stwierdzić, że, w dużej mierze, to właśnie na ich import z państw UE-15 przeznaczano te środki. Wspomaganie konkurencyjności przedsiębiorstw polskich polegało więc w części na transferze zaawansowanych technologicznie produktów z bardziej rozwiniętych państw UE-15. Podmioty z krajów UE-15 miały natomiast najmniejszy udział w wykonywaniu projektów z SPO RZL oraz ZPORR. O ile w przypadku SPO RZL jest to spowodowane dużym udziałem usług edukacyjnych (w języku polskim), to dla tego drugiego trudno znaleźć uzasadnienie w strukturze sektorowej, gdyż jest ona podobna do Funduszu Spójności. Wydaje się to wynikać stąd, że ZPORR był programem regionalnym i przeważały w nim mniejsze projekty, w ramach których rzadziej korzystano z wykonawstwa podmiotów zagranicznych. Wartość umowy z wykonawcą w ZPORR była średnio 20 razy mniejsza niż w FS.

Oceniając udział kontraktów dla wykonawców w wartości dofinansowania na poziomie funduszy wspólnotowych, należy zauważyć praktyczny brak takowych w przypadku Europejskiego Funduszu Społecznego.

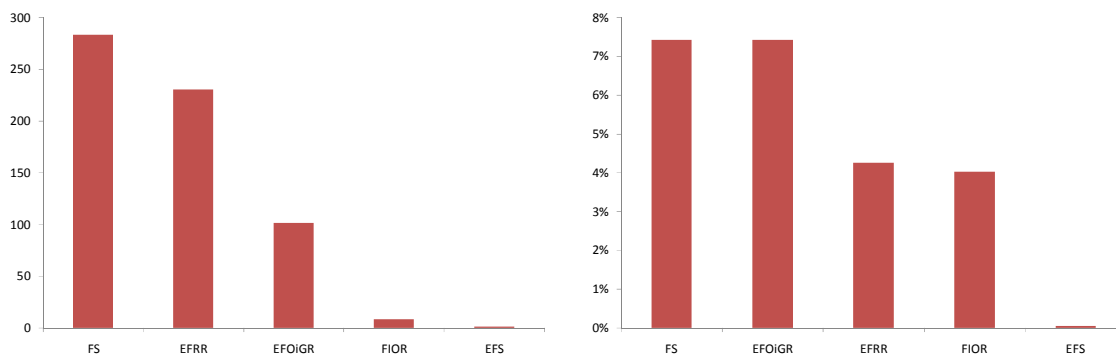
WYKRES 7.3. WARTOŚĆ ŚRODKÓW WSPÓLNOTOWYCH KTÓRE TRAFIŁY DO WYKONAWCÓW Z UE-15 W MLN EURO Z 2008R. (LEWY WYKRES) ORAZ UDZIAŁ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z UE-15 W WARTOŚCI ŚRODKÓW WSPÓLNOTOWYCH W DANYM PROGRAMIE/INICJATYWIE WSPÓLNOTOWEJ (PRAWY WYKRES).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: W programie EQUAL nie stwierdzono wykonawców zagranicznych.

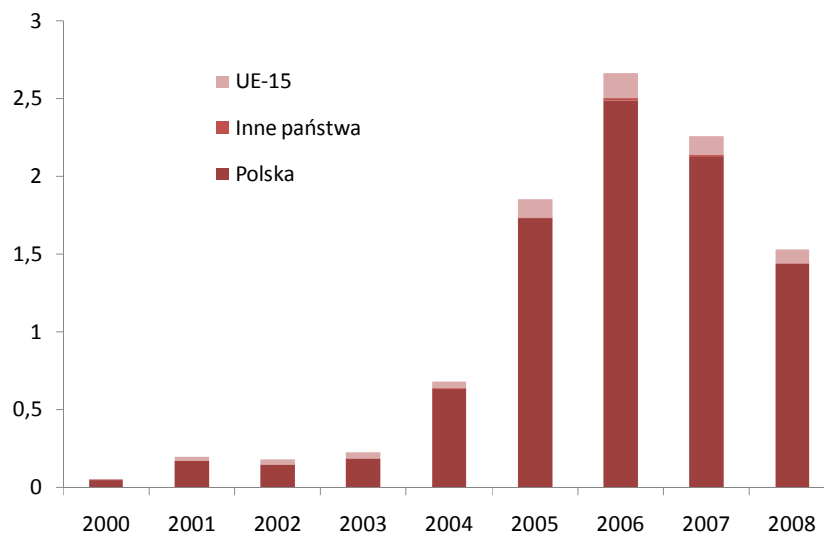
WYKRES 7.4. WARTOŚĆ ŚRODKÓW WSPÓLNOTOWYCH KTÓRE TRAFIŁY DO WYKONAWCÓW Z UE-15 W MLN EURO Z 2008R. (LEWY WYKRES) ORAZ UDZIAŁ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z UE-15 W CAŁOŚCI WYDATKOWANYCH ŚRODKÓW Z DANEGO FUNDUSZU (PRAWY WYKRES).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Patrząc na rozkład finansowania projektów w ramach funduszy programów europejskich w czasie, należy podkreślić, że skokowy wzrost absorpcji funduszy europejskich zaobserwowano w roku 2005. Łączna wielkość absorpcji tychże środków osiągnęła w tym roku 9,7 mld zł. W kolejnych latach, 2006-2008, wartości te były już nieco mniejsze, choć raczej nieznacznie. Udział wykonawców z państw UE-15 utrzymywał się natomiast na stabilnym poziomie 5-7 proc. przez cały rozpatrywany okres (por. wykres 7.5).

WYKRES 7.5. WIELKOŚĆ ZAKONTRAKTOWANYCH ŚRODKÓW Z FUNDUSZY EUROPEJSKICH WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA WNIOSKODAWCÓW W POSZCZEGÓLNYCH LATACH (W MLD EURO Z 2008R.).

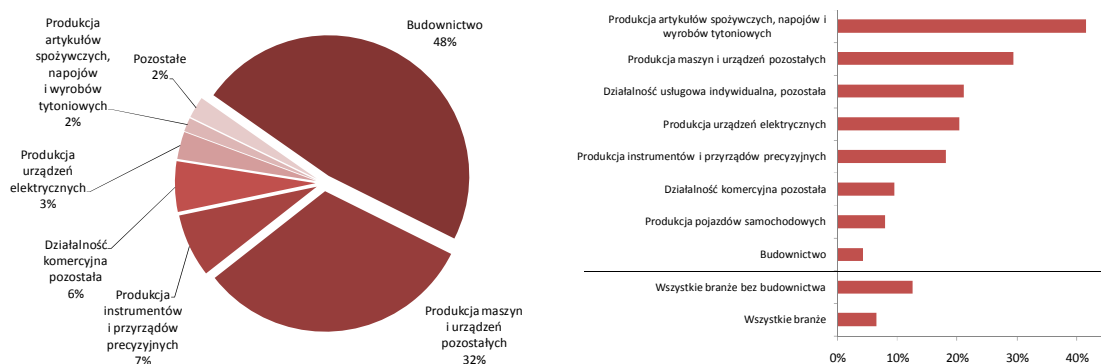
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Udział wykonawców zagranicznych wyniósł 7,8 proc. całej wartości dofinansowania z funduszy UE.

Wzrost eksportu krajów UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce | Aktualizacja 2010 r.

Struktura sektorowa wykonawców pochodzących z krajów UE-15 odbiega istotnie od tej dla ogółu wykonawców. Zdecydowanie mniejszą, choć nadal dominującą, rolę odgrywają tu roboty budowlane. Większe znaczenie ma natomiast produkcja maszyn, mechanika precyzyjna oraz produkcja urządzeń elektrycznych. Wskazuje to na znaczną komplementarność zaangażowania podmiotów zagranicznych względem krajowych – wykonują one te części projektów, których nie potrafią wykonać podmioty krajowe, np. w postaci dostarczenia specjalistycznych maszyn czy urządzeń (por. wykres 7.6).³²

WYKRES 7.6. STRUKTURA WARTOŚCI ZLECEŃ FINANSOWANYCH Z FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH WEDŁUG BRANŻ WYKONAWCÓW Z KRAJÓW UE-15 (LEWY WYKRES) ORAZ UDZIAŁ WYKONAWCÓW Z UE-15 W POSZCZEGÓLNYCH BRANŻACH (PRAWY WYKRES).

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

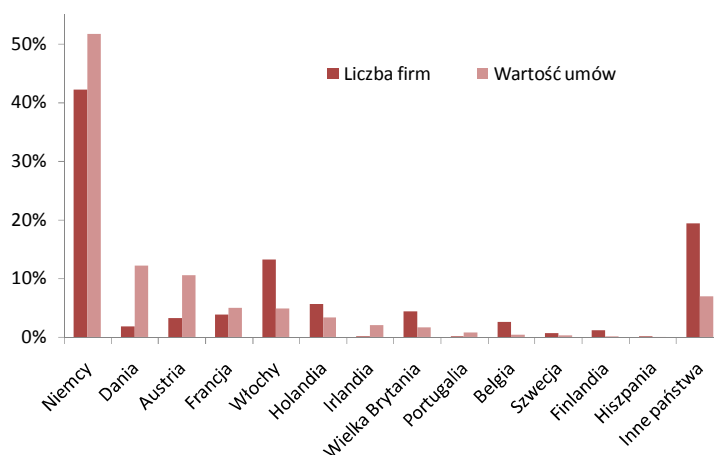
Choć budownictwo stanowi większość wartości umów również wśród wykonawców zagranicznych pochodzących z krajów UE-15, wynik ten odzwierciedla jednak wyłącznie fakt zdecydowanej dominacji tej branży w ogóle zaalokowanych środków. Jak pokazuje wykres 7.6, w tej branży firmy zagraniczne stanowiły jedynie 4 proc. wartości umów, a po wyłączeniu budownictwa, udział podmiotów z UE-15 zwiększa się z 6,5 do 13 proc. Z drugiej strony, w przypadku, np. sektora produkcji maszyn i urządzeń, udział wykonawców z UE-15 przekroczył 20 proc. Oznacza to, że niewielki udział podmiotów z UE-15 w bezpośrednim wykorzystaniu środków wynika w znacznej mierze z dominacji robót budowlanych, które są wykonywane głównie przez podmioty krajowe.

Rozkład korzyści bezpośrednich wynikających z realizacji polityki spójności UE w Polsce pomiędzy poszczególne kraje UE-15 jest nierównomierny, co wiąże się ze zróżnicowaną wielkością oraz zastaną strukturą powiązań w handlu zagranicznym. Ponad połowa środków zakontraktowanych podmiotom zagranicznym przypadła na Niemcy, 12 proc. na Danię i 11 proc. na Austrię. Firmy z pozostałych krajów odegrały natomiast mniejszą rolę (por. wykres 7.7).

³² Szczegółowe tabele dotyczące wartości umów w poszczególnych branżach są dostępne w załączniku.

Analiza liczby firm z poszczególnych krajów UE-15, które zostały wykonawcami projektów, daje podobne efekty, pozwalając jednocześnie zauważyć dodatkowe zjawiska. Otóż udział firm niemieckich pod względem wartości projektów przekroczył ich udział mierzony liczbą firm, co prowadzi do wniosku, że firmy z Niemiec realizowały stosunkowo duże kontrakty. Efekt ten jest jeszcze mocniejszy w przypadku firm z Danii i Austrii. Zjawisko odwrotne daje się natomiast zauważyć wśród firm z Holandii, Włoch i Wielkich Brytanii, które realizowały dużo stosunkowo małych projektów.

WYKRES 7.7. STRUKTURA WARTOŚCI I LICZBY UMÓW WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA WYKONAWCÓW ZAGRANICZNYCH

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Udział wykonawców zagranicznych wyniósł 7,8 proc. całej wartości dofinansowania z funduszy UE. Na wykresie nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, ponieważ kraje te nie wystąpiły w badaniu CAWI.

Niemcy, z których pochodzą firmy dominujące wśród zagranicznych kontraktów są też największymi płatnikami netto do budżetu UE. Już na tym etapie analizy daje się więc zauważyć, że firmy z państw o największym wkładzie w finansowanie polityki spójności UE w Polsce mają też największy udział w bezpośrednim wykonywaniu tych projektów.

7.2.3.Szczegółowe wyniki badania CAWI

TABELA 7.5. WARTOŚĆ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z PAŃSTW UE-15 A) Z FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH ORAZ B) ŁĄCZNIE Z WKŁADEM KRAJOWYM

	Fundusze Wspólnotowe		Łącznie z wkładem krajowym	
	zł 2008	€ 2008	zł 2008	€ 2008
Badania i rozwój	432 812	118 636	1 276 901	350 004
Budownictwo	1 168 980 344	297 430 676	1 549 102 088	394 418 417
Edukacja/szkolenia	4 830 052	1 293 239	6 471 962	1 732 809
Handel hurtowy i detaliczny	1 383 388	355 876	2 804 118	717 271
Hotele i restauracje	89 305	24 479	119 073	32 638
Pozostałe usługi dla biznesu	142 904 880	36 211 768	186 938 225	47 385 169
Usługi związane z komputerami	393 255	103 775	1 123 628	296 787
Wypożyczanie maszyn i urządzeń	35 019	9 603	46 693	12 804
Wytwarzania urządzeń biurowych i komputerów	640 726	169 791	1 631 781	433 584
Wytwarzanie drewna i produktów drewnianych	6 218 714	1 596 679	17 860 967	4 584 055
Wytwarzanie gumy i plastiku	8 225 514	2 141 772	24 267 268	6 318 750
Wytwarzanie innych maszyn i urządzeń	779 013 168	200 124 170	2 065 570 588	531 032 095
Wytwarzanie mebli i innych produktów oraz recykling	11 112 095	2 944 578	27 116 928	7 134 020
Wytwarzanie pozostałych niemetalowych produktów mineralnych	10 440 897	2 705 695	29 974 710	7 769 762
Wytwarzanie pozostałych urządzeń transportowych	645 870	169 845	1 905 475	501 083
Wytwarzanie produktów metalowych	4 786 536	1 311 372	14 045 630	3 849 118
Wytwarzanie samochodów	1 627 678	416 505	2 170 921	555 518
Wytwarzanie urządzeń precyzyjnych	175 386 278	45 610 276	377 194 845	98 064 549
Wytwarzanie urządzeń RTV i komunikacyjnych	8 244 005	2 259 648	14 558 766	3 990 526
Wytwarzanie żywności i wyr. tytoniowych	38 107 623	9 755 263	96 075 104	24 594 495
Wytwarzanie urządzeń i maszyn elektrycznych	75 740 851	19 713 032	187 315 572	48 391 043
SUMA	2 439 239 011	624 466 677	4 607 571 242	1 182 164 497

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

TABELA 7.6. WARTOŚĆ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW.

	Fundusze Wspólnotowe		łącznie z wkładem krajowym	
	zł 2008	€ 2008	zł 2008	€ 2008
Austria	280 871 540	70 753 193	420 559 319	106 543 087
Belgia	9 649 230	2 486 501	19 866 338	5 171 531
Dania	322 705 450	82 296 682	864 983 168	220 804 072
Finlandia	3 446 772	876 974	7 100 340	1 811 775
Francja	130 643 401	33 471 384	191 969 767	49 391 547
Hiszpania	886 204	241 288	2 614 518	711 857
Holandia	87 121 888	22 215 725	197 857 484	50 578 181
Irlandia	54 656 984	13 864 592	71 193 687	18 059 385
Niemcy	1 349 147 141	346 614 582	2 348 852 282	604 502 554
Portugalia	20 614 800	5 224 459	26 877 908	6 812 119
Szwecja	6 668 048	1 754 946	11 873 124	3 116 885
Wielka Brytania	44 444 443	11 603 205	106 366 084	27 751 436
Włochy	128 383 109	33 063 147	337 457 224	86 910 067
Razem UE-15	2 439 239 011	624 466 677	4 607 571 242	1 182 164 497
Polska	34 932 315 914	8 991 142 579	53 672 634 426	13 834 092 816
Inne państwa	177 680 097	46 232 099	437 914 621	113 776 189
SUMA	37 549 235 023	9 661 841 355	58 718 120 288	15 130 033 501

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI. W tabeli nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, gdyż ani żaden koordynator projektu w badaniu CAWI nie wskazał wykonawcy z tych krajów.

7.2.4. Metodologia ekstrapolacji na lata 2009-15.

Sporządzenie prognozy dla dynamiki bezpośrednich korzyści osiągniętych przez firmy z krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce w latach 2009-15 wymagało uwzględnienia informacji dotyczącej kwot, jakie zostaną przez UE wyasygnowane dla Polski w poszczególnych latach okresu programowania 2007-13 oraz przyjęcia szeregu założeń.

W celu oceny wielkości bezpośredniego wpływu realizacji polityki spójności UE w Polsce na podmioty z krajów UE-15 w latach 2009-2015, ekstrapolowano na ten okres wyniki dotyczące oddziaływania funduszy w latach 2000-2008, o którym dane uzyskano przy pomocy badania CAWI. Dla nowych programów przyjęto strukturę udziału krajów i sektorów z odpowiadających im programów z lat 2000-2006 zgodnie z tabelą 7.7.

TABELA 7.7. ODWZOROWANIE PROGRAMÓW NA LATA 2007-13 DO PROGRAMÓW Z LAT 2004-06

Programy na lata 2007-13		Programy na lata 2004-06	
Nazwa	Udział w funduszach wspólnotowych	Nazwa	Udział w funduszach wspólnotowych
Programy w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej, w których Polska uczestniczy	2%	Interreg	2%
PO Innowacyjna Gospodarka	12%	SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	10%
PO Infrastruktura i Środowisko	42%	Fundusz Spójności i SPO Transport	46%
PO Kapitał Ludzki	15%	SPO Rozwój Zasobów Ludzkich	4%
PO Rozwój Polski Wschodniej	3%	ZPO Rozwoju Regionalnego	27%
Regionalne Programy Operacyjne	25%	PO Pomoc Techniczna	0,1%
PO Pomoc Techniczna	0,8%		
SUMA	100%	SUMA	88%

Źródło. Opracowanie własne na podstawie badania dokumentów programowych.

Uwagi: Z polityki spójności na lata 2007-13 wyłączone zostało rolnictwo i rybołówstwo, w związku z czym nie uwzględniono odpowiedników dla SPO ROL i SPO Ryby. Nie uwzględniono również programu EQUAL, który nie ma bezpośredniej kontynuacji w nowej perspektywie programowania.

Poszczególne programy przyporządkowano sobie poprzez odpowiadający im zakres zadań. W związku z całkowitym wyłączeniem rolnictwa i rybołówstwa z ram polityki spójności UE w nowym okresie programowania, nie uwzględniono ich odpowiedników z poprzedniego okresu.

Za punkt wyjścia w konstrukcji niniejszej ekstrapolacji przyjęto prognozy płatności, sporządzone przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Należy w tym miejscu podkreślić, że rozkład w czasie jest jednak relatywnie mało istotnym wymiarem prognozy, a przyjęte założenie nie ma wpływu na pozostałe aspekty badania. Co więcej, płatności nie muszą występować w tym samym czasie, co wymiana dóbr i usług, która jest istotą problemu. Są one jedynie najlepszym dostępnym przybliżeniem.

TABELA 7.8. SZACOWANE WYDATKI W RAMACH NSS 2007-2015.

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wartość (mld zł, ceny bieżące)	0	1,2	16,6	24,2	36,2	44,2	54,2	50,2	42,2

Źródło: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

W oparciu o te dane dokonano prognozy wielkości dofinansowania, które trafi do wykonawców z krajów UE-15.

7.2.5. Prognoza mikroekonomiczna

Szczegółowe rozbiecie szacowanych wydatków (w cenach stałych z 2008 roku) na poszczególne lata zawarto w kolumnach po lewej stronie tabeli 7.9. Zakładając odpowiedniość programów z okresów programowania 2004-2006 i 2007-2013, odmienny jest podział kwoty łącznej między poszczególne programy operacyjne, przez co nieznacznie zmienia się prognozowana struktura sektorowa bezpośrednich korzyści osiągniętych przez firmy z krajów UE-15 oraz podział korzyści pomiędzy poszczególne kraje.

Kluczowymi założeniami, na których bazuje niniejsza prognoza, jest (i) stałość struktury sektorowej wydatkowania środków w ramach projektów współfinansowanych przez poszczególne fundusze europejskie oraz (ii) stałość odsetka wartości środków kontraktowanych w ramach poszczególnych sektorów do wykonawców zagranicznych z krajów UE-15. Wszystkie te proporcje przyjęto na poziomach z lat 2004-08, wyznaczonych dzięki badaniu ankietowemu CAWI. W prognozie uwzględniono jednak zmianę struktury alokacji pomiędzy poszczególnymi programami.

Należy się zatem spodziewać, iż z łącznej kwoty 58,7 mld euro (w cenach stałych z 2008 roku), czyli 236 mld zł, około 2,7 mld euro (10,9 mld zł), a więc 4,6 proc. trafi bezpośrednio do wykonawców z krajów UE-15.

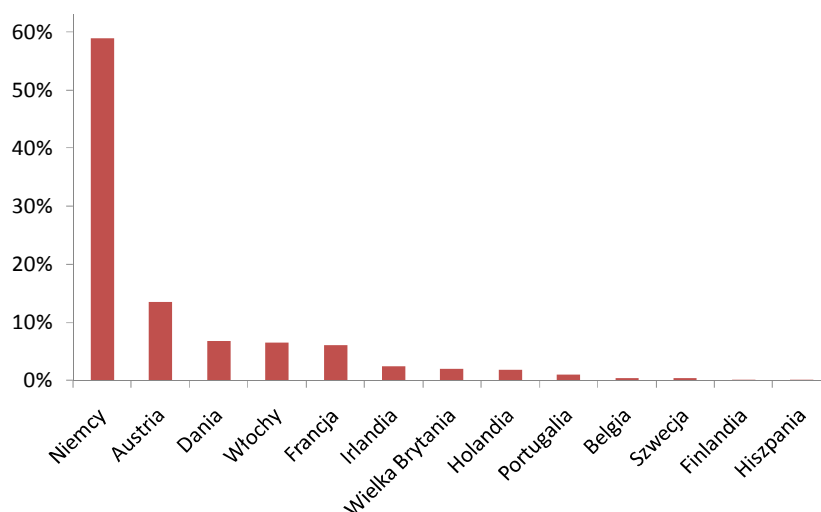
TABELA 7.9. OCZEKIWANA WIELKOŚĆ ALOKACJI FUNDUSZY WSPÓLNOTOWYCH W POSZCZEGÓLNYCH LATACH

rok	Łącznie		W tym: do firm z krajów UE-15	
	mld zł	mld euro	mld zł	mld euro
2008	1	0,4	0,1	0,02
2009	16	3,7	0,7	0,17
2010	23	5,6	1,0	0,26
2011	33	8,2	1,5	0,38
2012	39	9,8	1,8	0,46
2013	47	11,7	2,2	0,54
2014	42	10,6	2,0	0,49
2015	35	8,7	1,6	0,40
razem	236	58,7	10,95	2,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI i danych MRR.

Podział bezpośredniego oddziaływania funduszy wspólnotowych alokowanych w Polsce na wykonawców z poszczególnych krajów UE-15 przedstawia natomiast wykres 7.8. Ze względu na założenia przyjęte przy konstrukcji prognozy, należy spodziewać się, że podział ten będzie podobny do podziału zaobserwowanego już w latach 2004-08. Dominować będą – i to z ponad pięćdziesięcioprocentowym udziałem – Niemcy; znacznych korzyści mogą się spodziewać także firmy z Austrii, Danii, Francji i Włoch.

WYKRES 7.8. PROGNOZOWANA WARTOŚĆ DOFINANSOWANIA PROJEKTÓW WEDŁUG POCHODZENIA WYKONAWCÓW.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Uwagi: Na wykresie nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, gdyż żaden koordynator projektu w badaniu CAWI nie wskazał wykonawcy z tych krajów.

Zgodnie z niniejszą prognozą, do firm z Niemiec powinno zatem trafić aż 1,6 mld euro (6,5 mld zł) w cenach z 2008r. Znacznie mniej środków, bo 366 mln euro (1 471 mln zł), przepływnie do przedsiębiorstw austriackich, a 185 mln euro (774 mln zł) do przedsiębiorstw duńskich. Wartość środków wspólnotowych, które – zgodnie z niniejszą prognozą – trafią w ciągu całego okresu 2009-15 do firm z poszczególnych krajów UE-15 przedstawia tabela 7.10.

Jeśli chodzi o podział przyszłych bezpośrednich korzyści firm z krajów UE-15 wskutek realizacji polityki spójności UE w Polsce pomiędzy poszczególne sektory gospodarki, niniejsza prognoza zakłada, iż będzie on odtwarzany również w przyszłych latach. Dlatego też potwierdzeniu ulega fakt, iż sektorem, na który fundusze wspólnotowe będą oddziaływać najsilniej, zarówno w odniesieniu do całości alokowanych środków, jak i umów z firmami z krajów UE-15, będzie sektor budownictwa. Szczegółowy rozkład sektorowy absorpcji środków z funduszy europejskich w okresie prognozy zawarto na wykresie 7.9. Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku okresu 2000-2008, zwraca uwagę dominacja robót budowlanych, które w dużej części wykonywane są jednak przez polskie przedsiębiorstwa. Ponownie, kraje UE-15 będą znaczącymi dostawcami nowoczesnych produktów przemysłowych – przede wszystkim maszyn i urządzeń, ale także instrumentów i urządzeń precyzyjnych. Przedsiębiorstwa z krajów UE-15 odgrywają relatywnie dużą rolę także w sektorze „działalności komercyjnej, gdzie indziej niesklasyfikowanej”. Dział ten obejmuje przede wszystkim usługi biznesowe o wysokiej produktywności, takie jak usługi prawne, księgowe, zarządcze, architektoniczne, inżynieryjne i marketingowe.

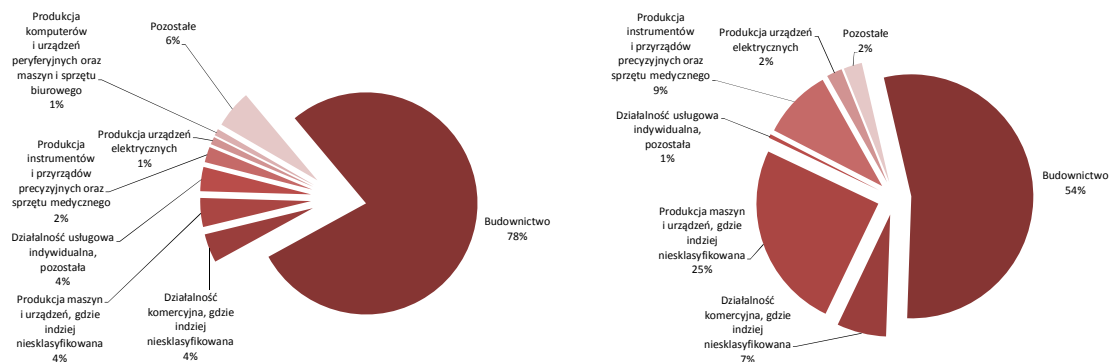
TABELA 7.10. PROGNOZOWANA STRUKTURA ALOKACJI FUNDUSZY UNIJNYCH POMIĘDZY WYKONAWCÓW Z POSZCZEGÓLNYCH KRAJÓW UE-15.

	mln euro	mln zł	udział
Austria	366	1 471	0,84%
Belgia	13	52	0,03%
Dania	185	744	0,43%
Finlandia	2	8	0,00%
Francja	164	660	0,38%
Hiszpania	1	5	0,00%
Holandia	50	202	0,12%
Irlandia	69	275	0,16%
Niemcy	1 607	6 455	3,69%
Portugalia	26	104	0,06%
Szwecja	10	40	0,02%
Wielka Brytania	54	216	0,12%
Włochy	177	712	0,41%
Razem EU-15	2 725	10 946	6,26%
Polska	40 613	163 161	93,26%
Inne państwa	209	839	0,48%
Razem	43 547	174 946	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników CAWI i danych Komisji Europejskiej.

Uwagi: Fundusze unijne rozdysponowane przy pomocy umów z wykonawcami. W tabeli nie uwzględniono Grecji i Luksemburga, gdyż żaden koordynator projektu w badaniu CAWI nie wskazał wykonawcy z tych krajów.

WYKRES 7.9. PROGNOZOWANA STRUKTURA BRANŻOWA ŚRODKÓW WSPÓNOTOWYCH KONTRAKTOWANYCH DO WSZYSTKICH WYKONAWCÓW (LEWY WYKRES) ORAZ WYKONAWCÓW Z PAŃSTW UE-15 (PRAWY WYKRES).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CAWI.

Strukturę sektorową środków wspólnotowych, które trafią do firm z państw UE-15 przedstawiono w tabeli 7.11.

TABELA 7.11. PLANOWANA WARTOŚĆ UMÓW Z WYKONAWCAMI Z PAŃSTW UE-15 W LATACH 2009-15. (CENY Z 2008R.)

	mln euro	mln zł	udział
Budownictwo	1475,0	5925,7	54,1%
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	679,9	2731,4	25,0%
Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	253,3	1017,6	9,3%
Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	178,8	718,1	6,6%
Produkcja urządzeń elektrycznych	55,8	224,1	2,0%
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	17,1	68,8	0,6%
Działalność usługowa indywidualna, pozostała	13,7	54,9	0,5%
Produkcja metali	13,1	52,7	0,5%
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	12,7	50,9	0,5%
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	9,5	38,3	0,3%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	7,3	29,5	0,3%
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	2,3	9,2	0,1%
Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa	2,0	8,0	0,1%
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	1,0	4,0	0,0%
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	1,0	4,0	0,0%
Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	0,7	2,8	0,0%
Badania naukowe i prace rozwojowe	0,7	2,7	0,0%
Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	0,6	2,4	0,0%
Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń	0,1	0,5	0,0%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0,1	0,3	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników CAWI i danych Komisji Europejskiej

7.3. Tablice statystyczne przedstawiające wyniki badania makroekonomicznego

TABELA 7.12. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2004-2009 W PODZIALE NA SEKTORY GOSPODAREK EKSPORTUJĄCYCH.

	Miliony złotych (ceny z 2008 roku)	Miliony euro (ceny z 2008 roku)
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	189,26	46,90
Górnictwo i wydobywanie	55,42	13,91
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	577,89	142,82
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	552,25	136,50
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	100,46	25,52
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	371,84	93,23
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	592,13	147,02
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	2980,30	743,14
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	1019,65	260,54
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	323,06	82,40
Produkcja metali	849,96	217,14
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	433,34	110,36
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	3000,73	770,03
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	1475,61	376,90
Produkcja urządzeń elektrycznych	567,24	145,01
Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	640,75	160,06
Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	710,81	180,63
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	964,87	242,63
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	11,67	2,99
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	93,81	23,57

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

TABELA 7.12. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2004-2009 W PODZIALE NA SEKTORY GOSPODAREK EKSPORTUJĄCYCH (C.D.).

	Miliony złotych (ceny z 2008 roku)	Miliony euro (ceny z 2008 roku)
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	5,18	1,29
Budownictwo	1447,97	361,10
Handel	1,94	0,48
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0,12	0,03
Transport lądowy oraz transport rurociągowy	110,70	28,13
Transport lotniczy	63,50	16,02
Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	12,28	3,06
Działalność pocztowa i kurierska	25,90	6,43
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	47,37	11,84
Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.)	29,09	7,24
Wynajem i dzierżawa	30,84	7,88
Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	86,78	21,99
Badania naukowe i prace rozwojowe	11,07	2,82
Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	395,66	99,76
Działalność edukacyjna i szkoleniowa	8,51	2,14
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13,24	3,33

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie rezultatów badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

TABELA 7.13. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2010-2015, W PODZIALE NA SEKTORY GOSPODAREK EKSPORTUJĄCYCH.

	Miliony złotych (ceny z 2008 roku)	Miliony euro (ceny z 2008 roku)
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	1953,6	488,4
Górnictwo i wydobywanie	505,3	126,3
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	5840,3	1460,1
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	5842,8	1460,7
Produkcja wyrobów z drewna i korka, z wyłączeniem mebli	750,0	187,5
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	3421,2	855,3
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	6009,1	1502,3
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	29028,5	7257,1
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	7477,8	1869,5
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	2438,1	609,5
Produkcja metali	6054,1	1513,5
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	3298,1	824,5
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	13671,4	3417,9
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych oraz maszyn i sprzętu biurowego	10627,1	2656,8
Produkcja urządzeń elektrycznych	3641,5	910,4
Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego	6118,3	1529,6
Produkcja instrumentów i przyrządów precyzyjnych oraz sprzętu medycznego	3886,2	971,6
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	8560,7	2140,2
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	71,6	17,9
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	790,6	197,7

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

TABELA 7.13. OSZACOWANY DODATKOWY EKSPORT KRAJÓW UE-15 DO POLSKI W OKRESIE 2010-2015 W PODZIALE NA SEKTORY GOSPODAREK EKSPORTUJĄCYCH (C.D.).

	Miliony złotych (ceny z 2008 roku)	Miliony euro (ceny z 2008 roku)
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	50,4	12,6
Budownictwo	7043,5	1760,9
Handel	7,6	1,9
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0,3	0,1
Transport lądowy oraz transport rurociągowy	876,3	219,1
Transport lotniczy	550,5	137,6
Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	121,0	30,2
Działalność pocztowa i kurierska	265,2	66,3
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	450,1	112,5
Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne (z wył. ob. ubezpie. społ.)	287,8	71,9
Wynajem i dzierżawa	227,2	56,8
Działalność związana z oprogramowaniem, doradztwem w zakresie informatyki i działalności powiązane	690,5	172,6
Badania naukowe i prace rozwojowe	80,7	20,2
Działalność komercyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	2577,1	644,3
Działalność edukacyjna i szkoleniowa	50,9	12,7
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	116,4	29,1

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania CAWI oraz danych opisanych w załączniku.

TABELA 7.14. OSZACOWANY DODATKOWY PRZYRÓST ZYSKÓW PRZEDSIĘBIORSTW UE-15 W OKRESIE 2004-2015 W PODZIALE NA KRAJE ORAZ DOBRA I USŁUGI

Kraj	miliony złotych (ceny z 2008 r.)			miliony euro (ceny z 2008 r.)		
	Produkcja dóbr	Usługi	łącznie	Produkcja dóbr	Usługi	łącznie
Austria	439,56	389,01	828,57	110,07	97,24	207,31
Belgia	435,63	63,04	498,67	109,34	15,82	125,15
Dania	198,64	18,70	217,34	49,70	4,68	54,39
Finlandia	396,06	21,20	417,25	99,07	5,31	104,38
Francja	1 037,61	291,72	1 329,33	259,48	72,92	332,40
Grecja	113,11	6,79	119,90	28,25	1,70	29,95
Hiszpania	469,05	34,31	503,36	117,40	8,61	126,01
Holandia	407,66	152,15	559,81	101,47	38,09	139,56
Irlandia	639,34	127,79	767,13	160,18	31,91	192,09
Luksemburg	20,13	22,14	42,28	5,05	5,55	10,60
Niemcy	3 707,76	1 199,97	4 907,73	928,38	300,20	1 228,6
Portugalia	48,58	23,39	71,97	12,15	5,84	18,00
Szwecja	416,14	38,52	454,65	104,09	9,65	113,74
Wielka Brytania	762,10	262,09	1 024,19	190,96	65,60	256,55
Włochy	481,67	75,68	557,35	120,56	18,95	139,51

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

TABELA 7.15. OSZACOWANY DODATKOWY PRZYRÓST FUNDUSZU PŁAC PRZEDSIĘBIORSTW UE-15 OKRESIE 2004-15 W PODZIALE NA KRAJE UE-15 ORAZ DOBRA I USŁUGI

Kraj	miliony złotych (ceny z 2008 r.)				miliony euro (ceny z 2008 r.)			
	Produkcja dóbr	Usługi	łącznie	W tym podatki	Produkcja dóbr	Usługi	łącznie	W tym podatki
Austria	756,2	536,5	1 292,6	565,60	189,4	134,1	323,5	141,55
Belgia	1 667,8	75,7	1 743,5	859,63	419,1	19,0	438,2	216,03
Dania	945,0	45,8	990,8	389,12	236,6	11,5	248,1	97,44
Finlandia	445,8	25,5	471,3	183,85	111,6	6,4	118,0	46,02
Francja	2 266,5	352,3	2 618,8	1129,56	567,2	88,0	655,2	282,62
Grecja	64,6	3,5	68,0	24,23	16,1	0,9	17,0	6,06
Hiszpania	730,9	31,9	762,7	271,18	183,0	8,0	191,0	67,89
Holandia	1 604,7	304,0	1 908,7	777,09	402,4	76,1	478,4	194,79
Irlandia	348,9	66,8	415,7	70,39	87,5	16,7	104,1	17,63
Luksemburg	49,5	19,6	69,1	21,07	12,4	4,9	17,3	5,28
Niemcy	12 159,0	1 891,2	14 050,2	6736,38	3 044,2	472,6	3 516,8	1686,10
Portugalia	118,1	44,1	162,2	52,71	29,6	11,0	40,6	13,18
Szwecja	809,1	80,1	889,2	406,42	202,5	20,1	222,6	101,72
Wielka Brytania	2 117,3	340,9	2 458,2	750,55	529,8	85,3	615,1	187,82
Włochy	2 418,5	49,5	2 468,0	1030,57	605,7	12,4	618,1	258,11

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Wzrost eksportu krajów UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce | Aktualizacja 2010 r.

TABELA 7.16. OSZACOWANY PRZYRÓST PODATKÓW NETTO PŁACONYCH PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA UE-15 OKRESIE 2004-15 W SWOICH KRAJACH MACIERZYSTYCH W PODZIALE NA KRAJE ORAZ DOBRA I USŁUGI

Kraj	miliony złotych (ceny z 2008 r.)			miliony euro (ceny z 2008 r.)		
	Produkcja dóbr	Usługi	Łącznie	Produkcja dóbr	Usługi	Łącznie
Austria	14,09	23,78	37,87	3,53	5,94	9,48
Belgia	-2,83	3,54	0,70	-0,72	0,88	0,17
Dania	-9,19	1,12	-8,06	-2,30	0,28	-2,01
Finlandia	-7,84	-0,05	-7,90	-1,96	-0,01	-1,97
Francja	205,97	24,52	230,49	51,53	6,13	57,66
Grecja	-9,51	0,06	-9,45	-2,37	0,01	-2,36
Hiszpania	-35,12	1,63	-33,49	-8,77	0,41	-8,37
Holandia	4,98	6,28	11,26	1,25	1,57	2,82
Irlandia	4,81	0,17	4,98	1,20	0,04	1,25
Luksemburg	-1,56	-0,09	-1,65	-0,39	-0,02	-0,41
Niemcy	251,18	46,99	298,16	62,92	11,75	74,68
Portugalia	-1,93	-0,36	-2,30	-0,48	-0,09	-0,57
Szwecja	30,07	6,64	36,71	7,53	1,66	9,19
Wielka Brytania	357,24	16,77	374,01	89,71	4,19	93,90
Włochy	145,78	5,13	150,90	36,51	1,28	37,79

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

TABELA 7.17. OSZACOWANE KORZYŚCI ODNOŚZONE PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA KRAJÓW UE-15 Z TYTUŁU DODATKOWEGO EKSPORTU DO POLSKI W LATACH 2004-2015 W ROZBICIU NA SEKTORY (KLASYFIKACJA NACE)

Sektor	miliony złotych (ceny stałe z 2008 r.)				miliony euro (ceny stałe z 2008 r.)			
	Fundusz płac	W tym podatki	Zyski	Wpłaty do budżetów netto	Fundusz płac	W tym podatki	Zyski	Wpłaty do budżetów netto
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	296,65	122,2	486,5	0,83	74,1	30,5	121,49	0,19
Górnictwo i wydobywanie	116,26	51,8	121,2	26,76	29,1	13,0	30,33	6,69
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	961,03	415,0	445,6	434,21	240,1	103,7	111,28	108,46
Produkcja wyrobów tekstylnych, odzieży, skór i wyrobów ze skór wyprawionych	1 345,59	578,0	298,2	624,48	336,2	144,4	74,47	156,01
Produkcja wyrobów z drewna i korka z wyjątkiem mebli	161,08	72,7	65,7	77,21	40,4	18,2	16,45	19,34
Produkcja papieru i wyrobów z papieru oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	782,11	342,4	338,6	359,82	195,6	85,6	84,67	89,99
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	230,56	97,2	252,6	129,54	57,6	24,3	63,12	32,37
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych oraz wyrobów farmaceutycznych	5 464,31	2404,0	3002	2 651,21	1 366,4	601,2	750,38	662,94
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	1 980,58	877,6	523,2	943,68	496,6	220,0	131,14	236,60
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	647,42	289,5	191,0	314,11	162,3	72,6	47,86	78,74
Produkcja metali i metalowych wyrobów gotowych	2 218,11	995,2	770,6	1 068,85	556,1	249,5	193,25	267,96
Produkcja maszyn i urządzeń, nigdzie indziej nieklasyfikowana	4 130,55	1820,2	1 338	2 228,97	1 037,5	457,2	336,39	559,92
Produkcja maszyn i urządzeń elektrycznych, precyzyjnych, komputerów, sprzętu medycznego i optycznego	6 243,63	2658,5	1 508	2 774,02	1 563,8	665,9	377,33	694,77
Produkcja sprzętu transportowego	1 711,12	766,2	165,8	799,95	428,2	191,7	41,45	200,19
Produkcja mebli oraz produkcja wyrobów, pozostała	212,86	89,9	66,2	92,83	53,2	22,5	16,57	23,22
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów kanalizacyjnych	8,50	4,0	9,8	5,38	2,1	1,0	2,45	1,34
Budownictwo	2 170,67	1004,2	1 254	1 053,76	542,2	250,9	313,52	263,23
Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi i motocyklami oraz ich naprawa	3,42	1,4	1,3	1,54	0,9	0,3	0,32	0,39
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0,16	0,1	0,1	0,07	0,0	0,0	0,02	0,02
Usługi transportowe	488,23	205,9	206,1	223,32	122,2	51,5	51,57	55,89
Finansowa działalność usługowa, w tym ubezpieczeniowa i reasekuracyjna	210,56	87,6	128,4	104,51	52,6	21,9	32,10	26,13
Wynajem, dzierżawa i pozostałe usługi	904,19	351,2	1 101	402,86	226,4	88,0	275,61	100,89
Edukacja	43,76	18,5	5,6	17,60	11,0	4,6	1,40	4,41
Pozostała działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	37,75	15,0	20,3	15,07	9,4	3,7	5,09	3,77

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie wyników badania makroekonomicznego i danych Eurostat.

Wzrost eksportu krajów UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce | Aktualizacja 2010 r.

7.4. Tabelaryczne podsumowanie metodologii ewaluacji

Lp.	Pytanie badawcze	Przyjęta metodologia
1	Jaka wielkość dodatkowego popytu (konsumpcyjnego i inwestycyjnego) wygenerowanego przez realizację polityki spójności w Polsce skierowana jest na dobra i usługi importowane z krajów UE-15?	Rozbicie prognoz zagregowanego wpływu polityki spójności na gospodarkę Polski na sektory NACE (w pierwszym kroku: z wykorzystaniem rezultatów modelu EUImpactMOD, tablicy przepływów międzygałęziowych – TPM w Polsce oraz wyników badania CAWI). Oszacowanie dodatkowego importu dóbr i usług z poszczególnych krajów UE-15, w podziale na sektory NACE, na podstawie TPM w Polsce oraz rachunków sektorowych handlu zagranicznego pomiędzy Polską a krajami UE-15.
2	Jak zmieniła się w latach 2004-2008 wartość i struktura dóbr i usług eksportowanych przez kraje UE-15 do Polski wskutek pojawienia się dodatkowego popytu konsumpcyjnego i inwestycyjnego dzięki realizacji polityki spójności?	Oszacowanie dodatkowego eksportu dóbr i usług z poszczególnych krajów UE-15 do Polski, w podziale na sektory NACE, wzięte z punktu pierwszego. Wpływ na strukturę eksportu oceniony dzięki danym OECD oraz Eurostat.
3	Jaki wpływ na PKB w krajach UE-15 ma zwiększenie wymiany handlowej z Polską (na skutek wzrostu popytu uzyskanego dzięki realizacji polityki spójności w Polsce)?	Meta-analiza wyników zawartych w opublikowanych pracach ekonomicznych. Obliczenie wpływu dodatkowego eksportu na PKB w krajach UE-15 na podstawie obliczeń w punktach powyższych oraz oszacowań zaczerpniętych z literatury.
4	Jaka wartość środków z funduszy strukturalnych została zaabsorbowana przez firmy zagraniczne z krajów UE-15 będące wykonawcami projektów współfinansowanych z tychże funduszy? Jaka liczba firm z krajów UE-15 skorzystała	Badanie internetowe CAWI.

Wzrost eksportu krajów UE-15 w wyniku realizacji polityki spójności w Polsce | Aktualizacja 2010 r.

bezpośrednio na realizacji polityki spójności w Polsce dzięki byciu wykonawcą realizowanych tu projektów?

5 Jaki jest wpływ projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE w Polsce na rozwój firm z krajów UE-15 dostarczających (a) dóbr, (b) usług niezbędnych do realizacji tych projektów? Jaki jest wpływ tych projektów na wzrost zysków omawianych firm oraz podatków płaconych przez nie w krajach macierzystych?	Badanie internetowe CAWI. Wyprowadzenie dokładnego rozbitcia sektorowego dodatkowego popytu inwestycyjnego i konsumpcyjnego pomiędzy sektory NACE oraz kraje UE-15. Zmiana zysków oraz płaconych podatków przez firmy obsługujące dodatkowy eksport do Polski obliczona zostanie dzięki wykorzystaniu danych Eurostat dla krajów UE-15.
6 Prognoza wpływu realizacji polityki spójności w Polsce na gospodarkę krajów UE-15 w latach 2010-2015, sporządzona na poziomie makroekonomicznym i mikroekonomicznym.	Prognoza skonstruowana w oparciu o metodę wykorzystaną przy odpowiedzi na pierwsze pytanie badawcze oraz ekstrapolacja rezultatów badania CAWI.
-

7.5. Ankieta wykorzystana w badaniu CAWI – przykładowa ścieżka

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

0%

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

Szanowni Państwo,

Zapraszamy do udziału w internetowym badaniu podmiotów realizujących projekty finansowane z funduszy strukturalnych UE.

Opracowanie zebranych za pośrednictwem niniejszej ankiety danych jest kluczowym elementem projektu badawczego pt. *Ocena korzyści uzyskiwanych przez Państwa UE-15 w wyniku realizacji Polityk Spójności UE w Polsce* realizowanego przez Instytut Badań Strukturalnych na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Niniejsza ankieta dotyczy projektu, którego tytuł zamieściliśmy w wysłanym do Państwa zaproszeniu do udziału w badaniu. Ponieważ zależy nam na szeregu szczegółowych informacji związanych z realizacją projektu, zwracamy się z uprzejmą prośbą, aby kwestionariusz wypełnił jego koordynator.

Badanie ma charakter anonimowy. W zależności od wielkości realizowanego przez Państwa projektu, wypełnienie kwestionariusza zajmie od 10 do 20 minut. Po przejściu do kolejnej strony Państwa odpowiedzi są zapisywane. W związku z tym możliwe jest przerwanie i późniejszy powrót do wypełniania ankiety.

Pytania obowiązkowe zostały oznaczone gwiazdką (*).

Z góry dziękujemy za udział w ankiecie.

Zespół Instytutu Badań Strukturalnych

badanieUE15@ibs.org.pl

Aby rozpocząć wypełnianie ankiety, proszę kliknąć przycisk "Następny" znajdujący się u dołu ekranu.

Wróć

Ankieta została utworzona przez 2ask

Następny

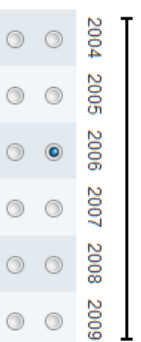
Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

6%

2. Okres realizacji projektu *

początek realizacji (podpisanie umowy o dofinansowanie)

koniec realizacji (rozliczenie projektu)

3. W ramach którego programu operacyjnego projekt był realizowany? *

- SPO Rozwój Zasobów Ludzkich
- PO Pomoc Techniczna
- SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw
- SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich
- SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego
- Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL
- Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG

Wróć

[Ankieta została utworzona przez Zask](#)

Zask

Następny

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

16%

8. Ile wyniosły wydatki projektu ogółem? *

Proszę wskazać odpowiedni przedział.

- do 300 000 zł
- od 300 001 zł do 1 000 000 zł
- od 1 000 001 zł do 4 000 000 zł
- od 4 000 001 zł do 10 000 000 zł
- od 10 000 001 zł do 20 000 000 zł
- od 20 000 001 zł

Wróć

[Ankieta została utworzona przez Zask](#)

Zask

Następny

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

9. Ile wyniosły wydatki projektu ogółem? *

Proszę doprecyzować wartość:

- od 300 000 zł do 400 001 zł
- od 400 000 zł do 500 001 zł
- od 500 001 zł do 600 000 zł
- od 600 001 zł do 700 000 zł
- od 700 001 zł do 800 000 zł
- od 800 001 zł do 900 000 zł
- od 900 001 zł do 1 000 000 zł

[Wróć](#)

[Ankieta została utworzona przez 2ask](#)

2ask

[Następny](#)

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

10. Ile wyniosły wydatki projektu ogółem? *

10. W celu potwierdzenia wskazanej wcześniej przez Państwa sumy, wydatki ogółem prosimy wpisać w poniższym polu w **pełnych złotych**, nie korzystając ze spacji, kropek ani przecinków.

Wydatki ogółem: zł

Jaki był udział całkowitego dofinansowania ze środków publicznych w wydatkach ogółem? *

11. Prosimy wskazać **procentowy udział całkowitego dofinansowania z środków publicznych** (suma krajowego wkładu publicznego oraz dofinansowania ze środków UE) w wydatkach ogółem.

Wprowadzaną wartość prosimy zaokrąglić **do pełnych procentów**, np. 54,33% prosimy wpisać jako 54%, 35,79% jako 36%

Dofinansowanie ze środków publicznych: % wydatków ogółem

Jaki był udział dofinansowania ze środków UE w wydatkach ogółem? *

12. Prosimy wskazać **procentowy udział dofinansowania ze środków UE** w wydatkach ogółem.

Wprowadzaną wartość prosimy zaokrąglić **do pełnych procentów**, np. 54,33% prosimy wpisać jako 54%, 35,79% jako 36%

Dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej: % wydatków ogółem

Brak danych na ten temat

(Prosimy zaznaczyć tę opcję, jeśli nie posiadacie Państwo informacji na temat wielkości dofinansowania ze środków Unii Europejskiej)

Jaki był udział całkowitych kosztów osobowych w wydatkach ogółem? *

13. Prosimy wskazać **procentowy udział kosztów osobowych** w wydatkach ogółem.

Wprowadzaną wartość prosimy zaokrąglić **do pełnych procentów**, np. 54,33% prosimy wpisać jako 54%, 35,79% jako 36%

Całkowite koszty osobowe: % wydatków ogółem

[Wróć](#)

[Ankieta została utworzona przez 2ask](#)

2ask

[Następny](#)

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

22%

14. Ilu było wykonawców zadań związanych z realizacją projektu? *

Pod pojęciem wykonawców rozumie się podmioty, które wykonywały zadania związane z realizacją projektu (np. dostawy, usługi, roboty budowlane), w tym w szczególności podmioty, którym udzielono zamówienia publicznego.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 lub więcej
- 0 (co oznacza, że w realizacji projektu nie brali udziału zadani zewnętrzni wykonawcy)

[Wróć](#)

[Ankieta została utworzona przez 2ask](#)

[Następny](#)

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

24%

W poprzedniej części ankiety zaznaczyliście Państwo, realizacji zadań związanych z projektem brało udział 3 wykonawców.

Proszę wskazać procentowy udział wynagrodzenia każdego z wykonawców w wydatkach ogółem. *

Udział poszczególnych wykonawców proszę podać w procentach

15. Suma wpisanych wartości nie może być wyższa niż 100 %.

Wykonawców prosimy wpisywać w kolejności zgodnej z wielkością przekazanego im wynagrodzenia rozpoczynając do wykonawcy, który otrzymał kwotę największą.

Wprowadzane wartości prosimy zaokrąglić do pełnych procentów, np. 54,33% prosimy wpisać jako 54%, 35,79% jako 36%.

Wykonawca 1	56	% wydatków ogółem
Wykonawca 2	12	% wydatków ogółem
Wykonawca 3	2	% wydatków ogółem
W sumie		70 % wydatków ogółem

[Wróć](#)

[Ankieta została utworzona przez 2ask](#)

[Następny](#)

Wykonawca 1

16. Nazwa wykonawcy *

17. Forma prawna wykonawcy *

- Pojedynczy podmiot
- Konsorcjum

Jeżeli wykonawcą zadań było konsorcjum firm, w kolejnych pyaniach prosimy o scharakteryzowanie lidera konsorcjum.

18. Gdzie znajduje się siedziba wykonawcy *

- Polska
- Inny kraj

Wróć

Ankieta została utworzona przez 2ask **2ask**

Następny

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

33%

Jakiego rodzaju zadania realizował ten wykonawca? *

20. Jeżeli zamówienie dotyczyło więcej niż jednego z poniższych obszarów, prosimy o wskazanie tego, który stanowił największą część zamówienia.

- Dostawy
- Roboty budowlane
- Świadczenie usług

Wróć

Ankieta została utworzona przez 2ask **2ask**

Następny

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

35%

21. Proszę doprecyzować przedmiot dostaw: *

- Dostawy produktów przemysłowych (wyskokopretworzonych)
np. dostawy maszyn, elektroniki, produktów chemicznych, drewnianych, tekstyliów, żywności
- Dostawy energii i wody
- Dostawy produktów niskopretworzonych
np. dostawy produktów sektora rolniczego, leśniczego, rybołówczego oraz wydobywczego)

Wróć

Ankieta została utworzona przez 2ask **2ask**

Następny

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

37%

22. Jakich towarów przemysłowych dotyczyła dostawa? *

 Maszyny i elektronika
np. urządzenia biurowe, urządzenia elektryczne, urządzenia RTV i telekomunikacyjne, mechanika precyzyjna, sprzęt transportowy

Tekstylia, odzież
np. dowolne produkty tekstylne, odzież, wyroby skórzane

Produkt przemysłu hutniczego i przetwórstwa mineralów
np. niemetaliczne produkty mineralne, podstawa i przetworzone produkty metalowe

Pozostałe produkty przemysłowe
np. meble, wyroby jubilerskie (w tym monety), instrumenty muzyczne, produkty sportowe oraz recycling

Produkty przemysłu petrochemicznego, chemicznego, gumna, plastik
np. paliwa, nawozy, gumna, tworzywa sztuczne

Żywność, napoje i tytoń
np. dowolne produkty spożywcze oraz tytońowe

Produkty drewniane (za wyjątkiem mebli)
np. produkty obróbki drewna, palety, skrzynie drewniane

Papier, wyroby poligraficzne
np. papier, wyroby papiernicze, wyroby poligraficzne (książki, czasopisma), obróbka dźwięku

[Wróć](#)

Ankieta została utworzona przez **2ask**

Następny

Badanie beneficjentów funduszy strukturalnych Unii Europejskiej

39%

23. Prosimy o dalsze doprecyzowanie przedmiotu dostaw *

 Urządzenia biurowe i komputery
np. komputery, sprzęt biurowy

Urządzenia elektryczne
np. silniki elektryczne, generatory, osłwienienie, akumulatory

Urządzenia RTV i telekomunikacyjne
np. urządzenia nadawcze (radiowe telewizyjne, telefoniczne), urządzenia odbiorcze (radiowe telewizyjne, telefoniczne)

Mechanika precyzyjna, sprzęt medyczny
np. urządzenia kontrolujące procesy przemysłowe, sprzęt medyczny, urządzenia optyczne, fotograficzne, zegarki

Pojazdy samochodowe (ciężarowe i osobowe) oraz ich elementy
np. samochody ciężarowe, osobowe oraz ich elementy

Pozostały sprzęt transportowy oraz jego elementy
np. statki, pojazdy szynowe, lotnicze i inne

Pozostałe urządzenia maszynowe
np. urządzenia prądowocze, maszyny ogólnego przeznaczenia (np. urządzenia chłodnicze, dźwigi, piece, ręczne narzędzia mechaniczne), urządzenia wykorzystywane w leśnictwie i rolnictwie, ręczne narzędzia mech.

[Wróć](#)

Ankieta została utworzona przez **2ask**

Następny